

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-1624

[Total No. of Pages : 4

[6537]-501

T.Y. B.A

ENGLISH

**Compulsory English (Exploring New Horizons)
(2019 Pattern) (Semester - V) (Credit System) (35001)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Answer the following questions in one sentence each (6 out of 9) : **[6]**

- a) How are the Smithly-Dubbs described in the story?
- b) Who told lady Drakmanton to take the Smithly Dubbs to lunch?
- c) What is sir James Drakmanton's vocation?
- d) Who is the author of 'The Function of Education'?
- e) What is the real function of education according to Krishnamurti?
- f) Why do we need freedom according to Krishnamurti?
- g) How many years Aksionov lived as a convict in Siberia?
- h) How killed the merchant in the story 'God sees the Truth but Waits'?
- i) Which book did Aksionov buy when he was in Prison?

B) Attempt the following (2 out of 3) : **[14]**

- a) How does Saki explore the theme of greed in 'The Phantom Luncheon'?
- b) What is the real function of education according to Krishnamurti?
- c) Discuss 'God Sees The Truth But Waits' is a moral story on the theme of forgiveness.

P.T.O.

Q2) A) Answer the following questions in one sentence each (6 out of 9) : **[6]**

- a) What is the Keen lesson according to the speaker of the poem 'Neutral Tones'?
- b) What is described as 'God curst sun' in the poem 'Neutral Tones'?
- c) What stanza form is used in the poem 'Neutral Tones'?
- d) What is the message of the poem 'Strange Meeting'?
- e) Who is the speaker of the poem 'Strange Meeting'?
- f) What is the last line of the poem 'Strange Meeting'?
- g) Who is the poet of the poem 'Have you Got A Brook in your Little Heart'?
- h) Which month is referred to in the fourth stanza of the poem 'Have you Got A Brook In your Little Heart'?
- i) What about does Emily Dickinson wash in the last stanza of 'Have you Got A Brook In Your Little Heart'?

B) Attempt the following (2 out of 3) : **[14]**

- a) Discuss the significance of the title of the poem 'Neutral Tones;
- b) How does the poem 'Strange Meeting' deal with horrors and futility of war?
- c) Discuss the symbolic significance of the title 'Have you Got A Brook In Your Little Heart'?

Q3) Do as directed :

A) Attempt the following questions (3 out of 5) : **[3]**

- a) He stood up slowly. (Identify the adverb and its type)
- b) They come often to meet me. (Identify the adverb and its type)
- c) The earth revolves around the sun. (Identify the adverb and its type)
- d) Write the superlative form of the adverb 'well'.
- e) Write the comparative form of the adverb 'long'.

B) Attempt the following questions (3 out of 5) : [3]

- a) I rang the bell. Nobody came to the door. (Combine into a compound sentence)
- b) The boy can rest at home. The boy can go to school. (Combine into a compound sentence)
- c) Sunita took me out to lunch. I went to see sunita (Combine into a complex sentence)
- d) It is our hope. The boy will grow up to be honest. (Combine into a complex sentence)
- e) I reached the station. The train had left the station (Combine into a complex sentence)

C) Identify the types of the sentences : (4 out of 6) : [4]

(Assertive, Interrogative, Imperative, Exclamatory)

- a) The giraffe has a long neck.
- b) It rained all night.
- c) Has teacher taught you grammar?
- d) Who is coming to see us today?
- e) Look at this
- f) Ouch, that hurts?

Q4) Attempt any two of the following : [10]

- a) Write a short paragraph on ‘Terrorism: irrational and inhumane?’
- b) Write a short note on the guidelines to keep in mind while taking notes.
- c) How do ‘Tables of contents’ help readers to browse through books?

Q5) Answer the following questions in brief (2 out of 3) :

[10]

- a) Write a note on the importance of 'appearance' in communication.
- b) Discuss the role of 'receiver' in effective communication.
- c) Explain any three useful points to be remembered in a telephone conversation.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1625

[Total No. of Pages : 2

[6537]-502

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-1C : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास
(प्रारंभ ते इ.स. 1600)

(2019 Pattern) (Semester - V) (35021)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- अ) वाङ्मयेतिहास लेखनाचे प्रकार लिहा.
ब) 'महदंबेचे धवळे' विषयी थोडक्यात माहिती सांगा.
क) मुकुंदराजाच्या 'परमामृत' या ग्रंथाचा परिचय करून द्या.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- अ) वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) प्राचीन शिलालेखांची माहिती सविस्तर लिहा.
क) ब्रह्मामनीकालीन सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- अ) महानुभाव संप्रदायातील साती ग्रंथाचा परिचय करून द्या.
ब) संत एकनाथांच्या वाङ्मयीन कार्याचा आढावा घ्या.
क) वारकरी संप्रदायाचे स्वरूप, प्रेरणा व प्रवृत्ती सोदाहरण स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा :

[20]

- अ) नृसिंहसरस्वती यांच्या वाङ्मय निर्मितीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) ब्रह्मगुणदासांच्या वाङ्मयीन कार्याचा सविस्तर आढावा घ्या.
- क) दासोपंताच्या 'ग्रंथराज', 'पंचीकरण' किंवा 'पासोडी' या ग्रंथाचा सविस्तर परिचय करून द्या.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PE-1626

Total No. of Pages : 2

[6537]-503

T.Y.B.A. (Semester - V)

URDU

DSE-1C:Urdu Literary Criticism & Research

(2019 Pattern) (35071)

Total Marks :70]

[Time :2½ Hours

ہدایات :

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[10] سوال نمبر (1) تنقید کی تعریف بیان کرتے ہوئے تنقید کے آغاز و ارتقاء پر روشنی ڈالیے۔

یا

اردو تنقید کے حوالے سے تذکروں کی کی حیثیت ہے واضح کیجئے۔

[15] سوال نمبر (2) اردو تنقید کے آغاز پر گفتگو کرتے ہوئے سائنٹفک تنقید کا جائزہ پیش کیجئے۔

یا

جمالیاتی تنقید پر تفصیلی نوٹ تحریر کیجئے۔

[10] سوال نمبر (3) تحقیق کی تعریف بیان کرتے ہوئے اصول تحقیق پر روشنی ڈالیے۔

یا

تحقیق کے فن پر گفتگو کرتے ہوئے تحقیق کی اہمیت و افادیت پر روشنی ڈالیے۔

P.T.O.

[15] سوال نمبر 4) اردو تنقید نگاری میں آل احمد سرور کا مقام متعین کیجیے -

یا

پروفیسر سیدہ جعفری تحقیقی خدمات پر تفصیلی نوٹ تحریر کیجیے۔

[20] سوال نمبر 5) مختصر نوٹ تحریر کیجئے (کوئی چار)

(i) ادبی تنقید

(ii) اردو تذکرے

(iii) مشرقی تنقید

(iv) ادبی تحقیق

(v) نقاد کے فرائض

(vi) اصول تحقیق

✓ ✓ ✓ ✓

[6537]-504

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE - 1C - (S-3) : हिंदी साहित्य का इतिहास
आदिकाल, भक्तिकाल रीतिकाल का सामान्य परिचय
(2019 Credit Pattern) (Semester - V) (35091)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [14]

- अ) आदिकालीन साहित्य की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।
- ब) आदिकालीन नाथ साहित्य में गोरखनाथ के साहित्यिक योगदान को विशद कीजिए ।
- क) हिंदी साहित्य के कालविभाजन को स्पष्ट कीजिए ।
- ड) अमीर खुसरो की हिंदी कविता का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [14]

- अ) भक्तिकाल की पृष्ठभूमियों को विशद कीजिए ।
- ब) संत काव्य की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।
- क) रामभक्ति काव्यधारा को स्पष्ट कीजिए ।
- ड) कवि सूरदास का परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [14]

- अ) रीतिकाल की सामाजिक, सांस्कृतिक पृष्ठभूमि की स्पष्ट कीजिए ।
- ब) कवि बिहारी का परिचय लिखिए ।
- क) रीतिमुक्त काव्य का सोदाहरण परिचय दीजिए ।
- ड) हिंदी के रीतिबद्ध प्रमुख कवियों का परिचय लिखिए ।

P.T.O.

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए :

[21]

- अ) हिंदी साहित्य का नामकरण
- ब) चंदबरदाई
- क) कवि जायसी
- ड) कवि तुलसीदास
- इ) रीतिकालीन राजनीतिक परिस्थिती
- फ) रीतिकाल का नामकरण

प्रश्न 5) निम्नलिखित बहुविकल्पिय प्रश्नों में से किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[7]

- i) 'हिंदी साहित्य का इतिहास' ग्रंथ किसने लिखा है?
 - अ) रामचंद्र शुक्ल
 - ब) डॉ. अशोक वाजपेयी
 - क) डॉ. विवेकी राय
 - ड) डॉ. नरेंद्र शर्मा
- ii) नाथ संप्रदाय ने किस पर अधिक ध्यान केंद्रित किया?
 - अ) शिक्षा
 - ब) पर्यटन
 - क) गुरुमहिमा
 - ड) पशु संवर्धन
- iii) 'पृथ्वीराज रासो' की भाषा कौनसी है?
 - अ) ब्रज
 - ब) अपभ्रंश
 - क) पिंगल
 - ड) डिंगल
- iv) खुसरो का कौनसा साहित्य अत्यंत समृद्ध है?
 - अ) पहेलियाँ
 - ब) कहानी
 - क) कविता
 - ड) गीत
- v) भक्तिकाल की किस नाम से परिचित कराया जाता है?
 - अ) छायावाद
 - ब) स्वर्णकाल
 - क) वीरगाथा
 - ड) स्वतंत्र
- vi) कबीरदास के गुरु का नाम क्या है?
 - अ) रामानंद
 - ब) महादेव
 - क) गोरखनाथ
 - ड) नामदेव

- vii) सूरदास के काव्य का प्रधान रस कौन सा है?
अ) वीर रस	ब) करुण रस
क) वात्सल्य रस	ड) रौद्र रस
- viii) रीतिकाल के प्रवर्तक कवि किसे माना जाता है?
अ) केशवदास	ब) चिंतामणी
क) घनानंद	ड) आलम
- ix) घनानंद किस संप्रदाय में दीक्षित थे?
अ) राधावल्लभ संप्रदाय	ब) निम्बार्क सम्प्रदाय
क) गौडीय संप्रदाय	ड) हरिदासी संप्रदाय
- x) 'बिहारी सतसई' में कितने दोहे संग्रहित हैं?
अ) 177	ब) 700
क) 793	ड) 767

PE-1628

[6537]-505

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-1C : Laghusiddhantakaumudi va Vaidik Vangmayacha
Itihas

(2019 Credit Pattern) (Semester - V) (35111)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
2) उजव्या बाजूला दिलेले अंक हे गुण दर्शवितात.

Q1) अ) कोणतीही तीन सूत्रे स्पष्ट करा. [15]

Explain any three Sutras of the following.

- i) सर्वत्र विभाषा गोः ।
- ii) आदुणः ।
- iii) परः सन्निकर्षः संहिता ।
- iv) अनचि च ।

ब) कोणत्याही दोन संज्ञा स्पष्ट करा. [5]

Explain any two terms of the following.

- i) संयोगः ।
- ii) उदात्तः ।
- iii) स्वरीतः ।

Q2) अ) कोणत्याही पाचांचा संबंधित सूत्रे सांगून संधीविग्रह करा. [5]

Split any five of the following by quoting relevant rules.

- i) चक्रि अत्र ।
- ii) मध्वरीः ।
- iii) नाव्यम् ।
- iv) ओष्णम् ।
- v) लाकृतिः ।
- vi) पावकः ।

ब) योग्य जोड्या जुळवा. (कोणत्याही पाच) [5]

Match of pairs. (Any five)

i) हलोऽनन्तरा	अ) गवाग्रम्
ii) ओमाडोश्च	आ) दैत्यारिः
iii) अकः सवर्णे दीर्घः	इ) सवर्णम्
iv) अवङ् स्फोटायनस्य	ई) अहो ईशाः
v) ओत्	उ) संयोगः
vi) तुल्यास्यप्रयत्नं	ऊ) शिवेहि

Q3) कोणत्याही दोहोंची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

Write detailed answer to any two.

अ) सामवेदाच्या ब्राह्मणग्रंथांचे स्पष्टीकरण करा.

Explain the ब्राह्मणग्रंथ of the सामवेद.

ब) अथर्ववेदाचे अंतर्गत स्वरूप स्पष्ट करा.

Explain the eternal nature of the अथर्ववेद.

क) 'ऋग्वेद' या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on the ऋग्वेद.

Q4) अ) कोणतीही एक विवेचक टीप लिहा.

[5]

Write a critical short note to any one.

i) वरूण

ii) 'ब्राह्मण' शब्दाच्या व्याख्या Definitions of the word 'Brahmana'.

ब) योग्य जोड्या जुळवा. (कोणत्याही पाच)

[5]

Match of pairs. (Any five)

i) तांड्यब्राह्मण अध्याय - 26

अ) अथर्ववेद

ii) प्रौढब्राह्मण

आ) जैमिनीयब्राह्मण

iii) शाकल शाखा

इ) तांड्यमहाब्राह्मण

iv) तांडकशेषब्राह्मण अध्याय - 6

ई) अद्भुतब्राह्मण

v) कर्णिनी वै भूमिः

उ) षड्विंशब्राह्मण

vi) सुभेषज

ऊ) ऐतरेयब्राह्मण

Q5) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[10]

Answer in detail. (Any one)

अ) ब्राह्मणग्रंथांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Explain the nature of the ब्राह्मणग्रंथ.

ब) 'सामदेव' या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on the 'सामदेव'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1629

[Total No. of Pages : 4

[6537]-506

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE - 1C : International Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35151) (Special Paper - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in one to two sentence each (Any Eight) **[16]**

- a) What is international Economics?
- b) Write the meaning of current account.
- c) Define Intra-Industry Trade.
- d) What is mean by Terms of Trade?
- e) Define Balance of payment.
- f) What is International Trade?
- g) Write any two assumptions of Hecksher - ohlin theory.
- h) What is Income Terms of Trade?
- i) What is Devaluation?
- j) What is Double Factoral Terms of Trade.

Q2) Answer to the following questions in brief (Any four) **[16]**

- a) Explain the Leontiefs paradox.
- b) Explain the components of Balance of payments.
- c) State the importance of Internation Trade.
- d) Explain principle of Absolute cost Advantage.
- e) Explain the types of Terms of Trade.
- f) Explain the reasons of Unfavourable Terms of Trade to developing countries.

P.T.O.

Q3) Answer to the following question in 100 words each (Any three) [18]

- a) Explain the factors that determine the Terms of Trade.
- b) State the concept of Inter - Regional Trade and International Trade.
- c) State the causes of Disequilibrium in the Balance of payments.
- d) Write the concept of Intra - Industry Trade in detail.

Q4) Answer to the following question in 200 words each (Any two) [20]

- a) Explain the scope and importance of International Economics.
- b) Suggest the measures to correct disequilibrium in the Balance of payment.
- c) Explain Ricardo's theory of comparative cost Advantage.

Total No. of Questions : 4]

PE-1629

[6537]-506

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE - 1C : International Economics - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35151) (Special Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक त्या ठिकाणी आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे एक ते दोन वाक्यात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
- ब) चालू खाते याचा अर्थ लिहा.
- क) आंतर उद्योग व्यापार व्याख्या द्या.
- ड) व्यापारशर्ती म्हणजे काय?
- इ) व्यवहारतोलाची व्याख्या द्या.
- फ) आंतरराष्ट्रीय व्यापार म्हणजे काय?
- य) हेक्शचर ओहलीन सिद्धांताची कोणतीही 2 गृहीते लिहा.
- र) उत्पन्न व्यापारशर्ती म्हणजे काय?
- ल) अवमूल्यन म्हणजे काय?
- व) द्विघटक व्यापारशर्ती म्हणजे काय?

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतेही चार)

[16]

- अ) लिऑन्टीफचा विरोधाभास स्पष्ट करा.
- ब) व्यवहारतोलाचे घटक स्पष्ट करा.
- क) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे महत्त्व सांगा.
- ड) निरपेक्ष खर्च लाभ तत्व स्पष्ट करा.
- इ) व्यापारशर्तीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) विकसनशिल देशांना व्यापारशर्ती प्रतिकूल असण्याची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) व्यापारशर्ती निर्धारित करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ब) आंतरप्रादेशिक व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार संकल्पना सांगा.
- क) व्यवहारतोलातील असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) आंतरउद्योग व्यापार संकल्पना सविस्तर लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राची व्याप्ती व महत्व विशद करा.
- ब) व्यवहारतोल असमतोल दुरुस्त करण्याच्या उपाययोजना सूचवा.
- क) रिकार्डोचा तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांत विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1630

[Total No. of Pages : 4

[6537]-507

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE - 1C : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35161)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any Eight of the following, each in 20 words : [16]

- a) Which approach of Public Administration introduced by Luther Gulick?
- b) Write the meaning of E Administration.
- c) What is the meaning of Legislative Approach of the Public Administration?
- d) Write the meaning of Good Governance?
- e) What is the Scientific Approach of Public Administration called?
- f) State two merits of E Administration.
- g) In which decade New Public Administration emerged?
- h) What is the meaning of Public Administration?
- i) Who is the Father of New Public Administration?
- j) What is the meaning of Historical Approach of Public Administration.

Q2) Attempt any four short notes of the following, each in 50 words. [16]

- a) Structural Functionalist Approach of the Public Administration.
- b) Minobrook conference of the New Public Administration.
- c) Input process of the system Approach of the Public Administration.
- d) POSDCORB concept.
- e) Concept of Public - private sector partnership.
- f) Historical Approach of the Public Administration.

P.T.O.

Q3) Attempt any Three of the following, each in 100 words. [18]

- a) Write the objectives of New Public Administration.
- b) Write the features of Behavioural Approach of the Public Administration.
- c) Write the features of E Administration.
- d) Describe the nature of Public Administration.

Q4) Attempt any Two of the following, each in 200 words. [20]

- a) Write the features of Good Governance.
- b) Explain the importance of Public Administration.
- c) Write detailed challenges before E Administration.

Total No. of Questions : 4]

PE-1630

[6537]-507

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE - 1C : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35161)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. [16]
- अ) ल्यूथर ग्युलिकने लोकप्रशासनाचा कोणता दृष्टिकोन सांगितला?
ब) ई प्रशासनाचा अर्थ लिहा.
क) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा वैधानिक दृष्टिकोन म्हणजे काय?
ड) सुशासनाचा अर्थ लिहा.
इ) लोकप्रशासनाच्या शास्त्रीय दृष्टिकोनाला काय म्हणतात?
फ) ई प्रशासनाचे दोन गुण सांगा.
य) नवलोकप्रशासनाचा उदय कोणत्या दशकात झाला?
र) लोकप्रशासन म्हणजे काय?
ल) नवलोकप्रशासनाचे प्रवर्तक कोणास म्हटले जाते?
व) लोकप्रशासनाचा ऐतिहासिक दृष्टिकोन म्हणजे काय?

- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [16]
- अ) लोकप्रशासनाचा रचनात्मक कार्यवादी दृष्टिकोन.
ब) नवलोकप्रशासनाची मिनोब्रूक परिषद.
क) लोकप्रशासनाच्या व्यवस्था दृष्टिकोनातील आदान प्रदान प्रक्रिया.
ड) POSDCORB संकल्पना.
इ) सार्वजनिक - खाजगी क्षेत्र भागीदारीची संकल्पना.
फ) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा ऐतिहासिक दृष्टिकोन.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[18]

- अ) नवलोकप्रशासनाची उद्दिष्ट्ये लिहा.
- ब) लोकप्रशासनाच्या वर्तनवादी दृष्टिकोनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) ई प्रशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) लोकप्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) सुशासनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) लोकप्रशासनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- क) ई प्रशासनापुढील आव्हाने सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1631

[Total No. of Pages : 4

[6537]-508

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 1C : Introduction to Historiography

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35171)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer in 300 words (any one) : [15]

- a) Write any two definitions of history and explain the nature of history.
- b) Write information about written and unwritten sources.

Q2) Write the answer in 300 words (any one) : [15]

- a) Explain the process of scrutiny of documents in an external criticism.
- b) Evaluate the co-relation between History and political science.

Q3) Write the answer in 200 words (any two) : [20]

- a) Explain the importance of a Bibliography in historical research.
- b) Write a brief description of the negative criticism in the internal criticism.
- c) Explain the importance of footnotes in historical research.
- d) Explain the classification of primary and secondary sources.

P.T.O.

Q4) Write the short notes (any 4) :

[20]

- a) The importance of sources.
- b) Problem formulation.
- c) Objectives of Research.
- d) Hypothesis of research.
- e) Oral sources.
- f) History and geography co-relation.

Total No. of Questions : 4]

PE-1631

[6537]-508

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 1C : Introduction to Historiography

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35171)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक) [15]
अ) इतिहासाच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहा व इतिहासाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) लिखित व अलिखित साधनांची माहिती लिहा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक) [15]
अ) बाह्यरंग परिक्षणातील कागदपत्रांच्या तपासणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
ब) इतिहास व राज्यशास्त्र यांच्या सहसंबंधांचे मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त दोन) [20]
अ) ऐतिहासिक संशोधनातील संदर्भ सूचीचे (बिबलिओग्राफी) महत्व स्पष्ट करा.
ब) अंतरंग परिक्षणातील नकारात्मक परिक्षणाची थोडक्यात माहिती लिहा.
क) ऐतिहासिक संशोधनातील तळटिपांचे महत्व स्पष्ट करा.
ड) प्राथमिक व दुय्यम साधनांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (फक्त चार)

[20]

- अ) साधनांचे महत्त्व
- ब) समस्यासुत्रण
- क) संशोधनाची उद्दीष्टे
- ड) संशोधनाची गृहीतके
- इ) मौखिक साधने
- फ) इतिहास व भूगोल सहसंबंध

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1632

[Total No. of Pages : 4

[6537]-509

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 320 (A) - DSE 1 C : Geography of India - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35201)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw neat diagram and sketches wherever necessary.
- 4) Use of map stencil is allowed.

Q1) Answer the following questions in about 20 words each. (Any Eight)

[16]

- a) Write the India's Latitudinal and Longitudinal extent.
- b) What is the rank of India in the world in terms of area?
- c) Write any two significance of North Indian Plain.
- d) Write any two peaks of Himalaya.
- e) Write any two west flowing rivers in Maharashtra.
- f) Write any two tributary of Krushna river.
- g) Define Evergreen forest.
- h) What is Deciduous forest?
- i) Write any two factors affecting on Indian climate.
- j) Define soil.

Q2) Answer the following questions in about 50 words each. (Any Three)

[18]

- a) Historical background of India.
- b) Peninsular plateau of India.
- c) Ganga river system.
- d) Summer season.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each. (Any two)
[16]

- a) Write about International boundaries of India.
- b) Write in detail about coastal lowlands.
- c) Describe the types of forest.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each. (Any one)[20]

- a) Describe in detail north Indian plain.
- b) Explain in detail soil types and its distribution in India.

Total No. of Questions : 4]

PE-1632

[6537]-509

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 320 (A) - DSE 1 C : Geography of India - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35201)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]
- अ) भारताचा अक्षवृत्तीय व रेखावृत्तीय विस्तार लिहा.
 - ब) भारताचा क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने जगात कितवा क्रमांक आहे?
 - क) उत्तर भारतीय मैदानाचे कोणतेही दोन महत्त्व लिहा.
 - ड) हिमालयातील कोणतीही दोन शिखरे लिहा.
 - इ) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन पश्चिम वाहीनी नद्या लिहा.
 - फ) कृष्ण नदीच्या कोणत्याही दोन उपनद्या लिहा.
 - य) सदाहरीत वने – व्याख्या लिहा.
 - र) पानझडी वने म्हणजे काय?
 - ल) भारतीय हवामानावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा.
 - व) मृदेची व्याख्या लिहा.

- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) भारताची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी.
 - ब) भारतीय द्विपकल्पीय पठार.
 - क) गंगा नदी प्रणाली.
 - ड) उन्हाळा ऋतू.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [16]
- अ) भारताच्या आंतरराष्ट्रीय सीमा याविषयी माहिती लिहा.
- ब) भारतीय किनारपट्टीच्या मैदानी प्रदेशाचे सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) जंगल प्रकारांचे वर्णन करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [20]
- अ) उत्तर भारतीय मैदानाचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) भारतातील मृदेचे प्रकार आणि त्यांचे वितरण सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1633

[Total No. of Pages : 3

[6537]-510

T.Y. B.A.

MUSIC

(या संचातील रागसंगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

RAAG SANGEET GAYAN

(35211) : राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (Semester - V) (DSE-1C- (S-5) 32518)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) मियाँ की तोडी, दरबारी कानडा, पुरिया कल्याण यापैकी कोणत्याही एका रागातील मध्यलय ख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. [10]

ब) दरबारी कानडा, तोडी (मिया की तोडी), मल्हार (मियामल्हार) यापैकी कोणत्याही एका रागाचा स्वरविस्तार लिहा. [5]

प्रश्न 2) अ) पुरिया कल्याण, दरबारी कानडा, मल्हार (मियामल्हार) यापैकी कोणत्याही एका रागाची आरोह – अवरोह, पकड यासह संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका लिहा. [5]

i) एकताल

ii) जत

iii) त्रिताल

P.T.O.

- प्रश्न 3)** अ) एका वाक्यात उत्तरे द्या. [8]
- i) या अभ्यासक्रमातील मारवा थाटाचा राग कोणता?
 - ii) या अभ्यासक्रमातील तोडी थाटाचा राग कोणता?
 - iii) या अभ्यासक्रमातील काफी थाटाचा राग कोणता?
 - iv) अहिर-भैरव रागाचा थाट कोणता?
- ब) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [12]
- i) दाक्षिणात्य (कर्नाटक) संगीतातील गीत प्रकार
 - ii) भरतमुनीकृत नाट्यशास्त्र
 - iii) प्रबंध
 - iv) वैदिक संगीत
- प्रश्न 4)** अ) चरित्र लिहा (कोणतेही एक) : [10]
- i) लता मंगेशकर
 - ii) पं. कुमार गंधर्व
 - iii) किशोरी अमोणकर
- ब) निबंध लिहा (कोणताही एक) : [10]
- i) कंठसाधना
 - ii) गुरुकुल पद्धतीचे संगीत शिक्षण
 - iii) हिंदुस्थानी व दाक्षिणात्य (कर्नाटक) संगीत पद्धती

Total No. of Questions : 4]

PE-1633

[6537]-510

T.Y. B.A.

MUSIC

(या संचातील रागसंगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

TABLA

(35211) : तबला

(2019 Pattern) (Semester - V) (DSE-1C- (S-5) 32518)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
प्रश्न 1)	अ) पंजाब घराण्या विषयी लिहा.	[10]
	ब) गत या वादन प्रकाराबद्दल लिहा.	[5]
प्रश्न 2)	अ) तबला स्वतंत्र वादन या विषयी लिहा.	[10]
	ब) पेशकार या वादन प्रकाराबद्दल लिहा.	[5]
प्रश्न 3)	अ) चक्रदार व त्याचे प्रकार या विषयी लिहा.	[8]
	ब) तबला साथ सांगत या विषयावर सविस्तर लिहा.	[12]
प्रश्न 4)	अ) जीवन चरित्र लिहा कोणतेही एक :	[10]
	i) पं. कंठे महाराज	
	ii) पं. किशन महाराज	
	ब) बनारस घराण्या बद्दल लिहा.	[10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1634

[Total No. of Pages : 4

[6537]-511

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1C : Psychological Testing

(2019 Pattern) (Semester - V) (35221)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words (any four) : [20]

- a) Write the steps in test construction.
- b) Explain parallel form reliability.
- c) Explain content validity.
- d) State the speed test and power test.
- e) Explain the item difficulty and item discrimination.
- f) Define psychological test. State the technical criteria of test.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : [20]

- a) Describe the ethical principles of Psychological test.
- b) Discuss the factors influencing reliability.
- c) Define reliability. Discuss types of reliability.
- d) Describe the types of norms.

P.T.O.

Q3) Answer the following question in 500 words (any one) : [20]

- a) What is psychological test? Explain the classification of test.
- b) Define validity. Discuss the types of validity.

Q4) Write short notes (any two) : [10]

- a) Group test
- b) Standard error of measurement
- c) Concurrent validity
- d) Age norms.

Total No. of Questions : 4]

PE-1634

[6537]-511

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1C : Psychological Testing

(2019 Pattern) (Semester - V) (35221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा : [20]

- अ) चाचणी निर्मितीतील टप्पे विशद करा.
- ब) समान प्रारूप विश्वसनियता स्पष्ट करा.
- क) आशयात्मक यथार्थता स्पष्ट करा.
- ड) गती चाचणी व सामर्थ्य चाचणी स्पष्ट करा.
- इ) विधान काठीण्य पातळी व विधान विभेदीकरण स्पष्ट करा.
- फ) मनोमापण चाचणीची व्याख्या द्या. चाचणीचे तांत्रिक निकष स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा : [20]

- अ) मनोमापन चाचणीचे नैतिक तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) विश्वसनियतेवरती परिणाम करणाऱ्या घटकांवर चर्चा करा.
- क) विश्वसनियतेची व्याख्या द्या. विश्वसनियतेच्या प्रकारांवर चर्चा करा.
- ड) मानदंडाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- अ) मनोमापन चाचणी म्हणजे काय? मनोमापन चाचणीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- ब) यथार्थतेची व्याख्या द्या. यथार्थतेच्या प्रकारांवर चर्चा करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]

- अ) समूह चाचणी
- ब) मापनातील प्रमाणित प्रमाद
- क) सहवर्ती यथार्थता
- ड) वय मानदंड

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1635

[Total No. of Pages : 4

[6537]-512

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1C S-3 : International Organization

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35271)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any three) :

[3 × 5 = 15]

- a) Explain the Aims of the United Nations.
- b) State the Importance of General Assembly.
- c) Explain the Meaning and Concept of Human Rights?
- d) Explain the Structure of World Health Organization?
- e) What are the aims of World Trade Organization?

Q2) Answer the following questions in 300 words each (any one) :

[1 × 15 = 15]

- a) Explain the Structure and functions of General Assembly.
- b) Describe the U.N. role in maintaining International Peace and Security.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain in detail the Origin and Development of U.N.
- b) Explain the Structure and functions of Economic and Social Council.
- c) What are the Hindrances or Problems of Human Rights Protection.
- d) Explain the Functions of World Trade Organization.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Role of U.N in Social Issues
- b) Structure of Security Council
- c) Need to reconstruction of U.N.
- d) World Trade Organization and India
- e) Functions of W.H.O.
- f) Future of United Nations

Total No. of Questions : 4]

PE-1635

[6537]-512

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1C S-3 : International Organization

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35271)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [3 × 5 = 15]

- अ) संयुक्त राष्ट्रांचे हेतु स्पष्ट करा.
ब) आमसभेचे महत्त्व सांगा.
क) मानवी हक्कांचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) जागतिक आरोग्य संघटनेची रचना स्पष्ट करा.
इ) जागतिक व्यापार संघटनेचे हेतू कोणते?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [1 × 15 = 15]

- अ) महासभेची रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय शांतता व सुरक्षितता टिकविण्यातील संयुक्त राष्ट्रांची भूमिका विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [2 × 10 = 20]

- अ) संयुक्त राष्ट्रांचा उदय आणि विकास सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) आर्थिक आणि सामाजिक परिषदेची रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
क) मानवी हक्कांच्या संरक्षणातील अडथळे किंवा समस्या कोणत्या?
ड) जागतिक व्यापार संघटनेची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[4 × 5 = 20]

- अ) सामाजिक प्रश्न सोडविण्यातील संयुक्त राष्ट्रांची भूमिका
- ब) सुरक्षा परिषदेची रचना
- क) संयुक्त राष्ट्रांच्या पुनर्रचनेची आवश्यकता किंवा गरज
- ड) जागतिक/विश्व व्यापार संघटना आणि भारत
- इ) जागतिक आरोग्य संघटनेची कार्ये
- फ) संयुक्त राष्ट्रांचे भवितव्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-1636

[Total No. of Pages : 2

[6537]-513

T.Y. B.A.

ENGLISH

DSE-1C : Appreciating Novel

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35331)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any THREE of the following questions.

[15]

- a) What is novel? Write a brief history of novel.
- b) What is third person narrative technique in novel?
- c) Define plot? What are the different types of plot?
- d) Write down the significance of dialogue in novel.
- e) Bring out the difference between Round and Flat character.

Q2) Write Short notes. (any THREE) :

[15]

- a) Psychological Novel
- b) Picaresque Novel
- c) Science fiction
- d) Historical Novel
- e) Detective Fiction

P.T.O.

Q3) Attempt any THREE of the following questions : **[15]**

- a) Write a note on the role of Eppie in Silas' life.
- b) Comment on the beginning of the novel 'Silas Marner'.
- c) What are the major themes reflected in the novel 'Silas Marner'?
- d) Attempt a character sketch of Nancy Lammeter.
- e) 'Silas Marner' is a tale of love and redemption'. Discuss this statement with examples from the text.

Q4) Attempt any THREE of the following questions. **[15]**

- a) Discuss Silas Marner as the protagonist of the novel.
- b) What are various symbols used by George Eliot in the novel 'Silas Marner'?
- c) How did Godfrey Cass resolve his problems? Explain in detail.
- d) Write a note on the ending of the novel 'Silas Marner'.
- e) How does the novel 'Silas Marner' reveal the natural human relationships? Explain with examples.

Q5) Attempt any ONE of the following questions. **[10]**

- a) Analyse in detail the plot and structure of the novel 'Silas Marner'.
- b) Discuss 'Silas Marner' as a Social novel.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1637

[Total No. of Pages : 2

[6537]-514

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE-1C : MS-5 : Metric Spaces

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35341)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any FIVE of the following.

[10]

- a) Is $d(x,y) = |x^3 - y^3|$ a metric on $\mathbb{R}$?
- b) Define limit point of a set in a metric space.
- c) Give an example of an connected metric space.
- d) Define uniformly continuous function.
- e) Find interior of $A = [0, 1) \cup \{2\}$ in $\mathbb{R}$ with respect to standard metric.
- f) Find diameter of the set $A = (0, 7)$ in $\mathbb{R}$.
- g) Define closed set.

Q2) Attempt any FOUR of the following.

[20]

- a) Prove that in a metric space, every open set is union of open balls.
- b) Show that the unit circle $S^1 = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 | x^2 + y^2 = 1\}$ is closed subset of $\mathbb{R}^2$.
- c) Show that any discrete metric space with atleast two elements is complete.
- d) Define $\delta(x,y) = \min\{1, |x - y|\}$ for all $x,y \in \mathbb{R}$. Show that $(\mathbb{R}, \delta)$ is bounded.
- e) Prove that $f : X \rightarrow Y$ is uniformly continuous function, where X is a discrete metric space.
- f) Is the set of rational numbers with standard metric dense in $\mathbb{R}$? Justify!

P.T.O.

Q3) Attempt any **FOUR** of the following. **[20]**

- a) If A and B are compact subsets of metric space X , then show that $A \cup B$ is compact.
- b) Prove that any finite subset of a metric space is compact.
- c) Show that $\mathbb{Z}$ is not connected with respect to standard metric.
- d) Let E be a subset of a metric space X . Show that $x \in X$ is a limit point of E if and only if $d_E(x) = 0$.
- e) Show that $\mathbb{R}$ and the parabola given by $y = x^2$ are homeomorphic in $\mathbb{R}^2$.
- f) Show that in a metric space, closure of a connected set is connected.

Q4) Attempt any **TWO** of the following. **[20]**

- a) Prove that a compact subset of a metric is closed and bounded.
- b) Show that in a metric space, arbitrary union of open sets is open and intersection of finite number of open sets is open.
- c) Let (X, d) be a metric space. Prove that a Cauchy sequence is convergent if it has a convergent subsequence.
- d) Let (X, d) be a metric space and $A \subset X$. Prove that closure of A in X is the smallest closed set in X containing A .

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1638

[Total No. of Pages : 4

[6537]-515

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE-1C : Fundamental Principles of Social Research
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35371)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write Short Notes (Any 3) :

[15]

- a) Feminist approach
- b) Types of hypothesis
- c) Meaning of sampling
- d) Applied research
- e) Random sampling

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any 3) :

[15]

- a) What are the secondary sources of data collection?
- b) State and meaning of hypothesis?
- c) Discuss the positivist approach in social research.
- d) Explain the significance of social research.
- e) Elaborate Interpretative approach in social research.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any 2) : **[20]**

- a) Describe the Primary sources of data collection.
- b) State the characteristics of hypothesis.
- c) Explain the relationship between theory and research.
- d) Elaborate the steps in social research.

Q4) Answer the following question in 300 words (Any 1) : **[20]**

- a) Define Research Design. Describe the types of Research Design.
- b) What is social research? Explain the ethics in social research.

Total No. of Questions : 4]

PE-1638

[6537]-515

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE-1C : Fundamental Principles of Social Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) स्त्रीवादी दृष्टीकोन
- ब) गृहीतकृत्यांचे प्रकार
- क) नमुनानिवडीचा अर्थ
- ड) उपयोजित संशोधन
- इ) यादृच्छिक नमुना

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) तथ्य संकलनाचे दुय्यम स्रोत कोणते?
- ब) गृहीतकृत्याचा अर्थ सांगा.
- क) सामाजिक संशोधनातील प्रत्यक्षवादी दृष्टीकोनावर चर्चा करा.
- ड) सामाजिक संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) सामाजिक संशोधनातील अन्वयार्थात्मक दृष्टीकोन विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) तथ्य संकलनाची प्राथमिक साधने स्पष्ट करा.
- ब) गृहितकृत्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) सिद्धांत व संशोधन यातील संबंध स्पष्ट करा.
- ड) सामाजिक संशोधनातील पायऱ्या विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) संशोधन आराखड्याची व्याख्या करा. संशोधन आराखड्याचे प्रकार विशद करा.
- ब) सामाजिक संशोधन म्हणजे काय? सामाजिक संशोधनातील नितीतत्वे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1639

[Total No. of Pages : 4

[6537]-517

T.Y. B.A. (Regular)

PHILOSOPHY : THINKERS AND TEXTUAL STUDIES

Thinkers : S4 (DSE-1C)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35421)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) [15]

- a) Give a brief biography of Nietzsche.
- b) Summarize Wittgenstein's ideas in Tractatus.
- c) Write a brief introduction to the life of Marcel.
- d) Explain Nietzsche's concept of Ideal Society.
- e) Briefly explain Marcel's concept of Mystery.
- f) State the thought expressed by Marcel in his Metaphysical Diary.

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) [15]

- a) Briefly explain Marcel's concept of 'Being'.
- b) Briefly explain Nietzsche's Ethical Thought.
- c) Briefly explain Wittgenstein's concept of 'Atomism'.
- d) Explain Nietzsche's term 'Will to Power'.
- e) Briefly explain Wittgenstein's term 'Fact'.
- f) State why Marcel was opposed to abstraction of object.

P.T.O.

Q3) Write Short notes in 200 words each (Any Two) :

[20]

- a) God is dead : Fredric Nietzsche.
- b) Meaning Theory : Wittgenstein.
- c) Primary Reflection : Marcel.

Q4) Answer the following question in 400 words (Any One) :

[20]

- a) Explain Nietzsche's theory of knowledge in detail.
- b) Elaborate Wittgenstein's defense of Common Language (Investigation).
- c) Elaborate Marcel's view of Being and interpersonal relationship.

PE-1639

[6537]-517

T.Y. B.A. (Regular)

PHILOSOPHY : THINKERS AND TEXTUAL STUDIES

Thinkers : S4 (DSE-1C)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35421)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) नीत्शेची जीवनपट थोडक्यात लिहा.
- ब) विटगेन्स्टाइनने ट्रॅक्टॅटसमध्ये मांडलेला विचार सारांश रूपात लिहा.
- क) मार्सेलचा जीवन परिचय थोडक्यात लिहा.
- ड) नीत्शेची आदर्श समाज संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) मार्सेल ची गुढता संकल्पना थोडक्यात विशद करा.
- फ) मार्सेल ने आपल्या मेटाफिजिकल डायरीमध्ये मांडलेला विचार सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

- अ) मार्सेल ची अस्मित्व संकल्पना थोडक्यात लिहा.
- ब) नीत्शेचे नीतिविषयक विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) विटगेन्स्टाइनची अणुविधान संकल्पना थोडक्यात लिहा.
- ड) नीत्शेची 'शक्तीसंकल्प' संज्ञा विशद करा.
- इ) विटगेन्स्टाइनची 'वस्तुस्थिती' संज्ञा थोडक्यात लिहा.
- फ) मार्सेल वस्तूच्या अमूर्तीकरणाला विरोध का होता, लिहा.

प्रश्न 3) कोणत्याही दोहोंवर 200 शब्दात टीपा लिहा.

[20]

- अ) ईश्वर मृत झाला आहे : नीत्शे
- ब) अर्थ उपपत्ती : विटगेन्स्टाइन
- क) प्राथमिक चिंतन : मार्सेल

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) नीत्शेचा ज्ञान सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) विटगेन्स्टाइनचे सामान्य भाषा समर्थन (इन्व्हेस्टिगेशन) सविस्तर लिहा.
- क) मार्सेलचा अस्मित्व आणि आंतरव्यक्तित्व संबंधविषयक दृष्टिकोन सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE1640

[Total No. of Pages : 4

[6537]-518

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 1C : Financial Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35441)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words (any eight). **[16]**

- a) State the meaning of financial administration.
- b) Write the name of any two financial committee of Parliament.
- c) Budget is prepared by which department.
- d) Who is the chairman of the 16th finance commission?
- e) When was the public accounts committee established in India?
- f) Who give final approval to the budget?
- g) What is participatory budgeting?
- h) Who presents the annual budget of India in Parliament?
- i) Name any two institutions of financial administration.
- j) Who is the current finance minister of India?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words (any four). **[16]**

- a) Explain annual budget.
- b) State the types of budget.
- c) Comment on deficit budget.
- d) State the tools of financial administration.
- e) Public accounts committee.
- f) State importance of financial administration.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words (any three). **[18]**

- a) Explain the Parliamentary committee.
- b) State the role of budget in social and economic changes.
- c) Explain the implementation of budget.
- d) Comment of budget as an instrument of economic policy.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words (any two). **[20]**

- a) Explain the nature and scope of financial administration.
- b) State the principles of good budget.
- c) Explain the budgetary process.

Total No. of Questions : 4]

PE1640

[6537]-518

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 1C : Financial Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) वित्तीय प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- ब) संसदेच्या कोणत्याही दोन वित्तीय समित्यांची नावे लिहा.
- क) अंदाजपत्रक कोणत्या विभागाकडून तयार केले जाते?
- ड) 16 व्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष कोण आहेत?
- इ) भारतात लोकलेखा समितीची स्थापना केव्हा झाली?
- फ) अंदाजपत्रकाला अंतिम मंजूरी कोण देतो?
- य) सहभागी अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- र) भारतात अंदाजपत्रक संसदेत सादर कोण करते?
- ल) वित्तीय प्रशासनाच्या कोणत्याही दोन संस्था?
- व) भारताचे सध्याचे अर्थमंत्री कोण आहेत?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) वार्षिक अंदाजपत्रक स्पष्ट करा.
- ब) अंदाजपत्रकाचे प्रकार सांगा.
- क) तुटीचे अंदाजपत्रकावर भाष्य करा.
- ड) वित्तीय प्रशासनाची साधने सांगा.
- इ) लोकलेखा समिती.
- फ) वित्तीय प्रशासनाचे महत्त्व सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) संसदीय समित्या स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक व आर्थिक बदलामध्ये अंदाजपत्रकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) अंदाजपत्रकाची अंमलबजावणी स्पष्ट करा.
- ड) अंदाजपत्रक आर्थिक धोरणाचे साधन भाष्य करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) वित्तीय प्रशासनाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) चांगल्या अंदाजपत्रकाची तत्वे सांगा.
- क) अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1641

[Total No. of Pages : 2

[6537]-519

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2C (03)-1 : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान भाग -1
(2019 Pattern) (Semester - V) (35022)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- अ) भाषेची लक्षणे थोडक्यात विशद करा.
ब) उच्चारणकेंद्री स्वन विज्ञानाचा आढावा घ्या.
क) सीमासंधी म्हणजे काय? सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- अ) भाषेचे स्वरूप व कार्य विशद करा.
ब) भाषा अभ्यासाच्या शाखांचा आढावा घ्या.
क) भाषा अभ्यासाच्या पद्धतींचा सविस्तर परामर्श घ्या.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- अ) स्वनविज्ञान म्हणजे काय? ते सांगून स्वनविज्ञानाच्या तीन शाखांचा आढावा घ्या.
ब) वागिन्द्रियाची रचना व कार्य स्पष्ट करा.
क) उच्चारण स्थानावर आधारलेल्या स्वनांचा आढावा घ्या.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा :

[20]

- अ) स्वनिम संकल्पना स्पष्ट करून स्वनिम निश्चितीची तत्त्वे विशद करा.
- ब) स्वन-स्वनिम - स्वनांतर संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) खंडाधिष्ठित स्वनिमाचे स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3

SEAT No.

PE -1642

Total No. of Pages : 3

[6537]- 520

T.Y.B.A. (Semester-V)

URDU

DSE-2C: Essay Grammer & Prosody
(2019 Pattern)(CBCS) (35072) (Paper-IV)

Total Marks : 70]

[Time : 2½ Hours

ہدایات:

- (1) تمام سوالات لازمی ہیں۔
- (2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[15]

سوال نمبر 1: مندرجہ ذیل سے کوئی پانچ صنعتوں کی تعریف مع مثال لکھیے۔

- (i) تشبیہ
- (ii) استہفامیہ
- (iii) تجنس تام
- (iv) تضاد
- (v) تلمیذ
- (vi) مبالغہ
- (vii) استعارہ

[10]

سوال نمبر 2: ذیل سے کسی دو اشعار کی تقطیع کیجئے اور بحر کا نام لکھیے۔

- (i) زمین کو تھا دعوای میں آسمان ہوں
- (ii) مکاں کہہ رہا تھا کہ لامکاں ہوں
- (iii) نہیں تیرا شمعین قعر سلطانی کی گنبد پر
- (iv) تو شاہین ہے بسیرا کر پہاڑوں کی چٹانوں پر
- (v) بے خطر کو پڑا آتش نمرود میں عشق
- (vi) عقل ہے مجھ تماشا لب بام ابھی

P.T.O.

[15]

سوال نمبر 3: ذیل سے کسی پانچ محاوروں کو جملوں میں استعمال کیجئے۔

- (i) مال صفت دل بے رحم
- (ii) آم کے آم گٹھلیوں کے دام
- (iii) جو گر جتے ہیں وہ برستے نہیں
- (iv) طوطی بولنا
- (v) گیا وقت پھر ہاتھ نہیں آتا
- (vi) مان نہ مان میں تیرا مہمان
- (vii) نیم حکیم فطرہ جان

[10]

سوال نمبر 4: (الف) ذیل سے کسی ایک عنوان پر مضمون لکھیے۔

- (i) مسلمانوں کے زوال کے اسباب
- (ii) سوشل میڈیا اور ہمارا کردار
- (iii) ایک یادگار سفر نامہ

[10]

(ب) درج ذیل سے کسی پانچ کی وضاحت کیجئے۔

- (i) خطاب
- (ii) نسبت
- (iii) لقب
- (iv) فاعل
- (v) صفت
- (vi) ضمیر
- (vii) اعراب

[10]

سوال نمبر 5: ذیل کی عبارت کا اردو میں ترجمہ کیجئے۔

- a) The main responsibility of a good government is to lower the prices of the necessities of the life for the people of its country. Necessities of life do not mean food grains . Food grains, clothes, medical facilities and education are also the basic necessities of life. The government should try its best to lower the prices so that common people belonging to both Village and city Communities.
- b) Hard work is a key to success. We gain dignity through hard work Nothing can be gained without work All those who have succeeded in this world were hard working. They did their work regularly & Seriously. Food is the man who wants to get his object without working hard.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-1643

[Total No. of Pages : 3

[6537]-521

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-2C(S4) : भाषाविज्ञान (सामान्य परिचय)

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - V) (35092)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। [14]

- अ) भाषा विज्ञान की प्रमुख शाखाओं का संक्षिप्त परिचय दीजिए।
ब) भाषा विज्ञान की महत्वपूर्ण परिभाषाओं को संक्षेप में स्पष्ट कीजिए।
क) भाषा विज्ञान की किन्हीं दो अन्य शाखाओं का सहसंबंध स्पष्ट कीजिए।
ड) भाषा विज्ञान का स्वरूप तथा भाषा विज्ञान के विविध नामों को विवेचित कीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। [14]

- अ) भाषा उच्चारण में उपयुक्त अवयवों का संक्षिप्त परिचय दीजिए।
ब) ध्वनिगुण किसे कहते हैं स्पष्ट करते हुए किन्हीं दो ध्वनि गुणों का परिचय दीजिए।
क) ध्वनि परिवर्तन के कारणों का परिचय दीजिए।
ड) रूप और रूपिम का परिचय देते हुए उसके अंतर को स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[14]

- अ) अर्थ विज्ञान की परिभाषा तथा स्वरूप को संक्षेप में समझाइए ।
- ब) अर्थ परिवर्तन की दिशाएँ कितनी और कौनसी हैं संक्षेप में लिखिए ।
- क) अर्थ विस्तार और अर्थ संकोच का संक्षेप में परिचय दीजिए ।
- ड) अर्थ परिवर्तन के कारणों का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से तीन टिप्पणियाँ लिखिए ।

[21]

- अ) भाषा विज्ञान और भूगोल
- ब) ध्वनि विज्ञान का सामान्य परिचय ।
- क) ध्वनि क्षेत्र का परिचय
- ड) 'मात्रा और बलाघात'
- इ) अर्थ विस्तार
- फ) अर्थ परिवर्तन के दो कारण

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं सात बहुविकल्पीय प्रश्नों के उचित पर्याय लिखिए।

[7]

- i) 'भाषा शास्त्र' का पर्यायवाची शब्द कौनसा है?
- अ) जीवविज्ञान ब) मनोविज्ञान
- क) भाषाविज्ञान ड) पदार्थ विज्ञान
- ii) निम्नलिखित में से भाषा विज्ञान की शाखा है?
- अ) अर्थ विज्ञान ब) समाज विज्ञान
- क) रसायन विज्ञान ड) पर्यावरण शास्त्र
- iii) 'ध्वनि' का पर्यायवाची शब्द है?
- अ) पद ब) स्वन
- क) वाक्य ड) शब्द

-

PE-1644

[6537]-522

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

अन्नंभट्टविरचितः तर्कसंग्रहः

(2019 Pattern) (Semester - V) (DSE-2C, 35112)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Write a reference to context to any three of the following.

[15]

खालीलपैकी कोणत्याही तिघांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- शरीरं वरुणलोके । इन्द्रियं रसग्राहकं रसनं जिह्वाग्रवर्ति ।
- अयथार्थानुभवस्त्रिविधः ।
- नित्यद्रव्यवृत्तयो विशेषास्त्वनन्ता एव ।
- ज्ञानाधिकरणमात्मा ।

Q2) A) Write any ten answers.

[10]

कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ	ब
i) शरीरान्तसञ्चारी वायुः	a) औलुक्यदर्शनम्
ii) शब्दः	b) चतुर्विंशतिः
iii) पीलुपाकवादिनः	c) प्राणः
iv) गुणाः	d) प्रध्वंसाभावः
v) परम्	e) प्राग्भावः
vi) सादिरनन्तः	f) आकाशमात्रवृत्तिः
vii) घटो पट न	g) विरुद्धः
viii) शब्दो नित्यः कृतकत्वात्	h) सामान्यम्
ix) वैशेषिकमतानुसारेण द्वित्वं	i) अन्योन्याभावः
x) न्यायनये वाक्यम्	j) योग्यता
xi) संस्कारमात्रजन्यज्ञानं	k) अपेक्षाबुद्धिजन्यः
xii) अर्थाबाधो	l) पदसमूहः
	m) स्मृतिः

B) Write answers in the Sanskrit language. (Any Five)

[5]

संस्कृत भाषेत उत्तर द्या. (कोणतेही पांच)

- i) पिठरपाकवादिनः के ?
- ii) बुद्धीच्छाप्रयत्ना कतिविधाः ?
- iii) वैशेषिकदर्शनस्य प्रणेता कः ?
- iv) स्वरूपासिद्ध इत्यस्य उदाहरणं लिखत ।
- v) अन्नं भट्टः कं देवं हृदि निदधाति ?
- vi) उपमितिज्ञानस्य लक्षणं लिखत ।

Q3) Write a braod answer. (Any One)

[20]

दीर्घोत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

- i) यथार्थानुभवे शाब्दज्ञानम् ।
- ii) न्यायवैशेषिकदर्शनयोः परिचयः ।

Q4) Write a short note in English or Marathi (Any two)

[20]

टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

- i) व्याप्यत्वासिद्धः ।
- ii) अभावश्चतुर्विधः ।
- iii) लिङ्गं त्रिविधम् ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1645

[Total No. of Pages : 4

[6537]-523

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE-2C : Public Finance - I (Special Paper - IV)
(2019 Pattern) (Semester - V) (35152)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each (Any Eight) :

[16]

- a) What is Public Finance?
- b) Define Public Revenue.
- c) What is Tax?
- d) What is Public Expenditure?
- e) Define Productive debt.
- f) State the full form of GST.
- g) Define Tax shifting.
- h) What is Public debt?
- i) What is Productive Cost?
- j) Define Debt Conversion.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any Four) **[16]**

- a) State the characteristics of G.S.T.
- b) State the importance of Public Finance.
- c) Explain the concept of Incidence of Tax.
- d) State the Principal of Public Expenditure.
- e) Explain the sources of Internal Debt.
- f) State the Merits of Direct Tax.

Q3) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three) : **[18]**

- a) State the types of Tax.
- b) State the methods of Repayment of Public Debt.
- c) State the difference between Public finance and private finance.
- d) State the reasons for increase in Public - Expenditure.

Q4) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) : **[20]**

- a) What is Taxable Capacity? State the factors determining taxable capacity.
- b) Explain the nature and scope of Public finance.
- c) Explain Wagner's law of Public expenditure.

Total No. of Questions : 4]

PE-1645

[6537]-523

T.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE-2C : Public Finance - I (Special Paper - IV)

(2019 Pattern) (Semester - V) (35152)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) उत्तरे नेमकी व मूद्देसूद असावी.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतीही आठ)

[16]

- अ) सार्वजनिक आय व्यय म्हणजे काय?
- ब) सार्वजनिक उत्पन्नाची व्याख्या सांगा.
- क) कर म्हणजे काय?
- ड) सार्वजनिक खर्च म्हणजे काय?
- इ) उत्पादक कर्जाची सांगा.
- फ) जी.एस.टी. चे पूर्ण रूप सांगा.
- य) कर संक्रमणाची व्याख्या सांगा.
- र) सार्वजनिक कर्ज म्हणजे काय?
- ल) उत्पादक खर्च म्हणजे काय?
- व) कर्ज परिवर्तनाची व्याख्या सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) जी. एस. टी. ची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) सार्वजनिक आयव्ययाचे महत्त्व सांगा.
- क) करभार ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) सार्वजनिक खर्चाची तत्वे सांगा.
- इ) अंतर्गत कर्जाचे मार्ग स्पष्ट करा.
- फ) प्रत्यक्ष कराचे गुण सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) कराचे प्रकार सांगा.
- ब) सार्वजनिक कर्जाच्या परतफेडीच्या पद्धती सांगा.
- क) सार्वजनिक आयव्यय आणि खाजगी आयव्यय यातील फरक सांगा.
- ड) सार्वजनिक खर्चात वाढीचे कारणे सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) करभारपात्रता म्हणजे काय? करभारपात्रता निर्धारक घटक सांगा.
- ब) सार्वजनिक आयव्ययाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) वॅग्नरचा सार्वजनिक खर्चाचा नियम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1646

[Total No. of Pages : 4

[6537]-524

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2C : International Relations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35162)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any eight of the following questions (20 words) : [16]

- a) Define 'International Relations'.
- b) Name the two super powers in the cold war.
- c) State the member states of SAARC.
- d) What is colonialism?
- e) Write the name of the members of BRICS.
- f) What is 'veto power'?
- g) Where is the headquarter of IMF?
- h) When was the European Union established?
- i) Where was G20 summit held?
- j) Who wrote 'Politics Among Nations'?

Q2) Write any four of the following short notes (50 words) : [16]

- a) Idealism
- b) Marxism
- c) World Bank
- d) Security council
- e) System Approach
- f) ASEAN

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions (100 words) : [18]

- a) Discuss the realist and neo-realist approach.
- b) Explain the causes and impact of cold war.
- c) Discuss the role of World Bank and IMF.
- d) Explain the organs of the United Nations Organization.

Q4) Answer any two of the following questions (200 words) : [20]

- a) Explain the meaning, nature and scope of International Relations.
- b) Discuss the causes and consequences of the world war - II.
- c) Explain the United Nations peacekeeping functions.

Total No. of Questions : 4]

PE-1646

[6537]-524

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2C : International Relations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35162)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा (20 शब्दात) : [16]
- अ) 'आंतरराष्ट्रीय संबंधाची' व्याख्या द्या.
 - ब) शीतयुद्ध काळातील दोन महासत्तांची नावे सांगा.
 - क) सार्कची सदस्य राष्ट्रे सांगा.
 - ड) वसाहतवाद म्हणजे काय?
 - इ) ब्रिक्स संघटनेच्या सदस्यांची नावे लिहा.
 - फ) नकाराधिकार म्हणजे काय?
 - य) IMF ची कचेरी कोठे आहे?
 - र) युरोपियन युनियनची स्थापना केव्हा झाली?
 - ल) G20 परिषद कोठे भरली?
 - व) 'Politics Among Nations' ग्रंथ कोणी लिहिला?

- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा (50 शब्दात) : [16]
- अ) आदर्शवाद
 - ब) मार्क्सवाद
 - क) जागतिक बँक
 - ड) सुरक्षा परिषद
 - इ) व्यवस्था दृष्टिकोण
 - फ) आशियान (ASEAN)

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (100 शब्दात) :

[18]

- अ) वास्तववादी आणि नव-वास्तववादी दृष्टिकोणावर चर्चा करा.
- ब) शीतयुद्धाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- क) जागतिक बँक व आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी यांच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
- ड) संयुक्त राष्ट्रसंघाची अंगे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (200 शब्दात) :

[20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) दुसऱ्या जागतिक महायुद्धाची कारणे व परिणामावर चर्चा करा.
- क) संयुक्त राष्ट्र संघाचे शांतता कार्य स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1647

[Total No. of Pages : 4

[6537]-525

T.Y. B.A.

HISTORY

**DSE-2C : Maharashtra in the 19th Century
(2019 Pattern) (Semester - V) (35172)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words. (Any one) **[15]**

- a) Explain the background to the formation of Indian National Congress.

OR

- b) What is Commercialization of Agriculture? Explain the effects of commercialization.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (Any one) **[15]**

- a) Explain the various effects of British rule on Social and Educational section of Maharashtra.

OR

- b) Review the social work of Balashastry Jambhekar.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any Two) : **[20]**

- a) Write information about various occupations of Maratha Period.
- b) Explain the work of Paramhansa Sabha.
- c) Explain the contribution of Maharashtra to the non-cooperation movement in the independence movement.
- d) Write information about various ways of economic exploitation of British India.

P.T.O.

Q4) Short Notes (Any Four) :

[20]

- a) Decline of Peshwai
- b) Doctrine of Prarthana Samaj
- c) Religious thoughts of the Lokhitwadi
- d) Uprising of Koli
- e) Extremist Ideology
- f) Economical Thought of Mahatma Jyotiba Phule

Total No. of Questions : 4]

PE-1647

[6537]-525

T.Y. B.A.

HISTORY

DSE-2C : Maharashtra in the 19th Century

(2019 Pattern) (Semester - V) (35172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

अ) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या स्थापनेची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

किंवा

ब) शेतीचे व्यापारीकरण म्हणजे काय? ते सांगून व्यापारीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

अ) ब्रिटीश राजवटीचे महाराष्ट्राच्या सामाजिक व शैक्षणिक क्षेत्रावर झालेले विविध परिणाम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) बाळशास्त्री जांभेकर यांच्या सामाजिक कार्याचा आढावा घ्या.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [20]

अ) मराठेकालीन विविध व्यवसायांबद्दल माहिती लिहा.

ब) परमहंस सभेचे कार्य विशद करा.

क) स्वातंत्र्यलढ्यातील असहकार चळवळीत महाराष्ट्राचे योगदान स्पष्ट करा.

ड) ब्रिटीशांच्या भारतातील आर्थिक शोषणाच्या विविध मार्गांबद्दल माहिती लिहा.

प्रश्न 4) टिप लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) पेशवाईचा अस्त
- ब) प्रार्थना समाजाची शिकवण
- क) लोकहितवादींचे धर्मविषयक विचार
- ड) कोळ्यांचा उठाव
- इ) जहालमतवाद
- फ) महात्मा ज्योतिबा फुले यांचे अर्थविषयक विचार

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1648

[Total No. of Pages : 4

[6537]-526

T.Y. B.A.

HISTORY

**DSE-2C : Constitutional Developments in India (1773 to 1853)
(2019 Pattern) (Semester - V) (35173) (3 Credit)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words. (Any one) **[15]**

- a) Explain the causes and consequences of the failure of the Dual system in Bengal.

OR

- b) Write information about British East India Company.

Q2) Answer the following question in 300 words. (Any one) **[15]**

- a) Background of the Charter Act of 1853 and mention its key provisions.

OR

- b) Explain the provisions of the Regulating Act of 1773.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any Two) **[20]**

- a) Describe the characteristics of Lord Wellesley's Tainati Fauj.
- b) Explain the main features of Rayatwari System.
- c) State the background Charter Act of 1833.
- d) Describe the India Bill of Fox's.

P.T.O.

Q4) Short Notes (Any Four) :

[20]

- a) Charter Act of 1813
- b) Pitts India Act (1784)
- c) Permanent Settlement of Land (1793)
- d) Formation of the Board of Control.
- e) Land Revenue Policy of East India Company.
- f) Economic Reforms of Lord William Bentinck.

PE-1648

[6537]-526

T.Y. B.A.

इतिहास

DSE-2C : भारतातील घटनात्मक विकास (1773 ते 1853)

(2019 Pattern) (Semester - V) (35173) (3 Credit)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

अ) बंगालामधील दुहेरी राज्यव्यवस्थेच्या अपयशाची कारणे व परिणाम सांगा.

किंवा

ब) ईस्ट इंडिया कंपनी विषयी माहिती लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

अ) सन 1853 च्या सनदी कायद्याची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी सांगा आणि त्यातील प्रमुख तरतूदींचा उल्लेख करा.

किंवा

ब) 1773 च्या रेग्युलेशन ऑक्टची पार्श्वभूमी सांगून तरतूदी स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाची 200 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]

अ) लॉर्ड वेलस्कीच्या तैनाती फौजेची वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) रयतवारी पद्धतीची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.

क) 1833 च्या सनदी कायद्याची पार्श्वभूमी सांगा.

ड) फॉक्सच्या इंडिया बिलाची माहिती सांगा.

प्रश्न 4) टिप लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) 1813 चा सनदी कायदा
- ब) पिट्सचा भारतीय कायदा (1784)
- क) कायमधारा पद्धती (1793)
- ड) नियामक मंडळाची निर्मिती
- इ) जमिन महसूल धोरण
- फ) लॉर्ड विल्यम बेंटिगच्या आर्थिक सुधारणा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1649

[Total No. of Pages : 4

[6537]-527

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg320A-DSE-1C : Geography of Rural Development - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35202)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer the following questions in 20 words (Any Eight) :

[16]

- a) Write the definition & rural development.
- b) Who has founded the "Harijan Sevak Sangha"?
- c) Name any two diseases caused due to impurity water.
- d) Define rain water harvesting.
- e) Define Health.
- f) Define Literacy.
- g) Name any two advanced irrigation methods.
- h) Name any two economic activities in rural region.
- i) State two causes of water scarcity in rural areas.
- j) Define health facility.

P.T.O.

Q2) Write a short note in 50 words (Any three) :

[18]

- a) Functions of Primary health centers.
- b) Concept of regional development
- c) Advantages of Green Revolution.
- d) Advantages of Participative Approach.

Q3) Answer the following in 100 words (Any two) :

[16]

- a) Briefly explain the Gandhian Approach' for rural development.
- b) Explain the significance of maternal and child health.
- c) Describe National rural health mission.

Q4) Answer the following question in 300 words. (Any one) :

[20]

- a) Explain the physical factor which causes rural backwardness in India.
- b) Describe any one approach of rural development.

Total No. of Questions : 4]

PE-1649

[6537]-527

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg320A-DSE-1C : Geography of Rural Development - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) ग्रामीण विकासाची व्याख्या लिहा.
- ब) हरिजन सेवक संघाची स्थापना कोणी केली?
- क) अशुद्ध पाण्यामुळे होणाऱ्या दोन रांगाची नावे द्या.
- ड) वर्षा जलसंचयन म्हणजे काय?
- इ) आरोग्य म्हणजे काय?
- य) साक्षरता म्हणजे काय?
- र) आधुनिक जलसिंचन पद्धतींची दोन उदाहरणे द्या
- ल) ग्रामीण भागातील दोन आर्थिक व्यवसाय सांगा.
- व) ग्रामीण भागातील जल टंचाईची दोन कारणे सांगा.
- श) आरोग्य सेवा म्हणजे काय?

प्रश्न 2) सुमारे 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) प्राथमिक आरोग्य केंद्राची कार्ये
- ब) क्षेत्रीय विकास संकल्पना
- क) हरितद्वान्तीचे कायदे
- ड) सहभाग दृष्टीकोनाचे उपयोग

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) ग्रामीण विकासासाठीचा महात्मा गांधीजींची वृत्तीकार्यक्रम स्पष्ट करा.
- ब) माता व बाल आरोग्य महत्व स्पष्ट करा.
- क) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान सविस्तर वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) ग्रामीण भागाच्या मागासलेपणाची प्राकृतिक कारणे स्पष्ट करा.
- ब) ग्रामीण विकासाच्या संदर्भात असलेला कोणताही एक दृष्टीकोण वर्णन करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-1650

[Total No. of Pages : 3

[6537]-528

T.Y. B.A.

MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही
एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

35212 : DSE-2C : RAAG SANGEET GAYAN

S-7 : राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (Semester - V) (32519)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) मारुबिहाग, नंद, मधुवंती यांपैकी कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्याल बंदिश स्वरलिपीबद्ध करा. [10]

ब) या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाचा रागविस्तार लिहा. [5]

प्रश्न 2) अ) या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन तालांची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून दोन्ही तालांचा ठेका एकपटीत लिहा. [5]

i) झपताल

ii) झुमरा

iii) चौताल

iv) धमार

P.T.O.

- प्रश्न 3)** अ) एका वाक्यात उत्तरे द्या. [8]
- i) ठुमरीतील काव्य कोणते रसप्रधान युक्त असते?
 - ii) पंडित शिवकुमार शर्मा हे कोणते वाद्य वादक म्हणून सुप्रसिद्ध होते?
 - iii) ध्वनी विविध रुपात संग्रहित करून त्यापासून मूळ ध्वनी चे पुनरुत्पादन करण्याच्या क्रियेला काय म्हणतात?
 - iv) शामकल्याण रागाचा समय कोणता आहे?
- ब) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [12]
- i) संगीत आणि आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
 - ii) पार्श्वगायन
 - iii) ध्वनीमुद्रण
- प्रश्न 4)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवनचरित्र व सांगीतिक योगदान लिहा. [10]
- अ) हिराबाई बडोदेकर
 - ब) सुधीर फडके
 - क) पं. हरिप्रसाद चौरसिया
- प्रश्न 5)** पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा. [10]
- अ) गुरुकुल संगीत शिक्षण पद्धती व आधुनिक संगीत शिक्षण पद्धती
 - ब) संगीत आणि रस
 - क) संगीत कलेत स्पर्धांचे महत्व

Total No. of Questions : 4]

PE-1650

[6537]-528

T.Y. B.A.

MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही
एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

35212 : DSE-2C : S-7 : तबला

(2019 Pattern) (Semester - V) (32519)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
प्रश्न 1)	अ) अजराडा घराण्याविषयी लिहा.	[10]
	ब) पेशकार या वादन प्रकाराविषयी लिहा.	[5]
प्रश्न 2)	अ) बाज बनावट व उपयोगिता या मुद्द्यांवरून तबल्याचे भारतातील स्थान व उपयोगिता याविषयी लिहा.	[10]
	ब) रेला या वादन प्रकाराविषयी लिहा.	[5]
प्रश्न 3)	अ) कर्नाटक ताल पद्धती विषयी लिहा.	[8]
	ब) ताल रूपक आड बिआड व कुआड लयकारी मध्ये लिहा.	[12]
प्रश्न 4)	अ) जीवनचरित्र लिहा कोणतेही एक :	[10]
	i) उ. मुनीर खां	
	ii) उ. अल्लारखा खां	
	ब) समान मात्रासंख्या असणाऱ्या ताल निर्मितीची कारणे या विषयी लिहा.	[10]

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1651

[Total No. of Pages : 4

[6537]-529

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2C (SPL.-4) : Contemporary Warfare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35272)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any three) :

[3 × 5 = 15]

- a) Explain the Meaning and Concept of War.
- b) What is Conventional Warfare?
- c) What are the Characteristics of Guerrilla Warfare?
- d) Explain the Nature of Insurgency.
- e) What are the Objectives of Chemical Warfare?

Q2) Answer the following questions in 300 words each (any one) :

[1 × 15 = 15]

- a) Explain in details the Causes of War.
- b) What are the Principles of Guerrilla Warfare?

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the Evolution of Conventional warfare.
- b) Describe the Elements of Insurgency.
- c) Explain the Nature and Scope of Chemical Warfare.
- d) State the Preventive Measures of Biological Warfare.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Functions of War
- b) Limited War
- c) Revolutionary War
- d) Guerrilla Warfare
- e) Counter Insurgency
- f) Objectives of Biological Warfare.

Total No. of Questions : 4]

PE-1651

[6537]-529

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2C (SPL.-4) : Contemporary Warfare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35272)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [3 × 5 = 15]
- अ) युद्धाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) पारंपरिक युद्धपद्धती म्हणजे काय?
क) गनिमी युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये कोणती?
ड) विप्लवाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
इ) रासायनिक युद्धपद्धतीची उद्दिष्टे कोणती?
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [1 × 15 = 15]
- अ) युद्धाची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) गनिमी युद्धपद्धतीची तत्वे कोणती? स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [2 × 10 = 20]
- अ) पारंपरिक युद्धपद्धतीची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
ब) विप्लवाचे घटक विशद करा.
क) रासायनिक युद्धपद्धतीचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
ड) जैविक युद्धपद्धती पासूनचे प्रतिबंधात्मक उपाय सांगा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[4 × 5 = 20]

- अ) युद्धाची कार्ये
- ब) मर्यादित युद्ध
- क) क्रांतीकारी युद्ध
- ड) गनिमी युद्धपद्धती
- इ) प्रति विप्लव
- फ) जैविक युद्ध पद्धतीची उद्दिष्टे

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-1652

[Total No. of Pages : 2

[6537]-530

T.Y. B.A

ENGLISH

DSE-2C: Introduction to Literary Criticism

(2019 Pattern) (Semester - V) (CBCS) (Old Special Paper IV) (35332)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in about 50-60 words each (Any two) : **[10]**

- a) What is literary criticism? State its origin.
- b) Discuss any two functions of a literary critic.
- c) Explain the concept of psychological criticism.
- d) What is sociological criticism?

Q2) Answer the following questions in about 50-60 words each (Any two) : **[10]**

- a) What are the merits of 'literature of power'?
- b) Differentiate between 'literature of knowledge and literature of power'.
- c) Discuss the essential qualities of a good critic.
- d) Elaborate critic's role as a 'generalizer'.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each (Any two) : **[20]**

- a) Analyze Aristotle's idea of imitation.
- b) What are the sources of sublimity as stated by Longinus?
- c) How does John Dryden define 'a play'?
- d) How does Dr. Johnson defend William Shakespeare's intermingling of 'tragic' and 'comic' elements in a play?

Q4) Answer the following questions in about 150 words each (Any two) : **[20]**

- a) Critically analyze William Wordsworth's definition of poetry.
- b) How 'fancy' is distinct from 'imagination' according to S.T.Coleridge?
- c) Explain the three estimates of poetry as stated by Matthew Arnold.
- d) Discuss William Wordsworth's concept of 'poetic creation'.

Q5) Answer the following questions in about 50-60 words each (Any two) : **[10]**

- a) Discuss critic as a judge.
- b) Write a short note on 'Historical Criticism'.
- c) Explain the salient features of Classical Criticism.
- d) Discuss Arnold's idea of 'personal estimate of poetry'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1653

[Total No. of Pages : 2

[6537]-531

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE-2C MS-6 : Ordinary Differential Equations
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35342)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any FIVE of the following :

[10]

- a) Verify that $\sin 6x$ is a solution of $y'' + 36y = 0$.
- b) Define general solution of the second order differential equation.
- c) Compute the Wronskian of $\{x^2, x\}$.
- d) Solve : $y'' - 3y' + 2y = 0$.
- e) Find the particular integral of $y'' + y' + y = 5$.
- f) Verify that $Y' = AY$, where $Y = \begin{bmatrix} e^{6t} & e^{-2t} \\ e^{6t} & -e^{-2t} \end{bmatrix}$ and $A = \begin{bmatrix} 2 & 4 \\ 4 & 2 \end{bmatrix}$.
- g) Define ordinary and singular point.

Q2) Attempt any FOUR of the following :

[20]

- a) Prove that $\frac{1}{f(D)}e^{ax} = \frac{1}{f(a)}e^{ax}$, where $f(a) \neq 0$ and $f(D) = a_0D^n + a_1D^{n-1} + \dots + a_{n-1}D + a_n$.
- b) Solve: $y'' + 16y = \cos 3x$.
- c) Solve: $y''' - 3y' - 2y = 0$.
- d) Find particular integral (y_p) of $y'' - y = 2x^3 + 1$.

P.T.O.

- e) Explain method of undetermined coefficients to solve $P_0(x)y'' + P_1(x)y' + P_2(x)y = F(x)$.
- f) Explain method of variation of parameters to solve $P_0(x)y'' + P_1(x)y' + P_2(x)y = F(x)$.

Q3) Attempt any FOUR of the following :

[20]

- a) If $(1 + 2x^2)y'' + 6xy' + 2y = 0$ and $y = \sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n$, then show that $(n + 2)(n + 1)a_{n+2} + 2(n + 1)^2 a_n = 0$, for $n \geq 0$.
- b) Find the general solution of $x^2 y'' - 2xy' + 2y = 0$.
- c) Locate and Classify the ordinary, regular singular, irregular singular points of $x^2 y'' + xy' + (x^2 - 5)y = 0$.
- d) Rewrite the equation $y^{(4)} + y''' + 6y'' + 4y' + y = 0$ as a first order system.
- e) Show that the vector functions $y_1 = \begin{bmatrix} e^t \\ 0 \\ e^{-t} \end{bmatrix}$, $y_2 = \begin{bmatrix} 0 \\ e^{3t} \\ 1 \end{bmatrix}$ and $y_3 = \begin{bmatrix} e^{2t} \\ e^{3t} \\ 0 \end{bmatrix}$ are linearly independent on every interval (a, b) .
- f) Find eigen values of $\begin{bmatrix} 3 & 0 & 0 \\ 2 & 3 & 0 \\ 1 & 3 & -2 \end{bmatrix}$.

Q4) Attempt any TWO of the following :

[20]

- a) Prove that $\frac{1}{f(D)} xV(x) = x \frac{1}{f(D)} V(x) - \frac{f'(D)}{[f(D)]^2} V(x)$, where $V(x)$ is any function of x and $f(D) = a_0 D^n + a_1 D^{n-1} + \dots + a_{n-1} D + a_n$.
- b) If $y = x$ is one solution of $x^2 y'' + xy' - y = 0$, then find the general solution of $x^2 y'' + xy' - y = x^2 + 1$.
- c) Solve $y' = \begin{bmatrix} -14 & 39 \\ 6 & 16 \end{bmatrix} y$.
- d) Solve $y' = \begin{bmatrix} 11 & -25 \\ 4 & -9 \end{bmatrix} y$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1654

[Total No. of Pages : 4

[6537]-532

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - S-4 - 2C : Contemporary Indian Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35372)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write short note on (any Three)

[15]

- a) MGNREA.
- b) Colonialism.
- c) Globalization.
- d) Modernization.
- e) Secularism.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any three)

[15]

- a) Explain Dr. B.R. Ambedkar's view on nation building.
- b) Elaborate the concept of economic development.
- c) State the relationship between land acquisition and displacement.
- d) Write causes of farmer's suicide in India.
- e) Discuss economic policy of 1991.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two)

[20]

- a) Explain changing nature of marriage system in India.
- b) Discuss the detail debates around LGBTQ.
- c) Explain the impact of globalization on Indian society.
- d) Discuss the impact of green revolution on agriculture.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (any one) [20]

- a) Define Democracy discuss the strength and weaknesses of Indian democracy.
- b) Constitution as an instrument of social change in India. Discuss.

Total No. of Questions : 4]

PE-1654

[6537]-532

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - S-4 - 2C : Contemporary Indian Society
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35372)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]
अ) MGNREA.
ब) वसाहतवाद.
क) जागतिकीकरण.
ड) आधुनिकीकरण.
इ) धर्मनिरपेक्षता.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
अ) डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांचा राष्ट्रबांधणी बदलचा दृष्टीकोण स्पष्ट करा.
ब) आर्थिक विकास ही संकल्पणा विशद करा.
क) जमीन अधिग्रहण आणि विस्थापितांमधील संबंध सांगा.
ड) भारतातील शेतकरी आत्महतेची कारणे लिहा.
इ) 1991 च्या आर्थिक धोरणाची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) भारतातील बदलत्या विवाह पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) LGBTQ संबंधी वाद प्रतिवादाची सविस्तर चर्चा करा.
क) भारतीय समाजावरील जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.
ड) हरित क्रांतीच्या शेतीवरील परिणामांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) लोकशाहीची व्याख्या लिहा. भारतीय लोकशाहीची बलस्थाने आणि मर्यादांची चर्चा करा.
- ब) भारतीय संविधान हे एक बदलाचे साधन आहे यावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE1655

[6537]-533

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**DSE-2C : Thinkers and Textual Studies (Indian) : Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35422) (Special - III)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

- a) Briefly describe the characters of Sthitpradnya
- b) Briefly explain the Mahatma Phule's concept of Creator.
- c) Briefly explain Basaveshwara's concept of Guru.
- d) Vinoba Bhave Pioneer of Bhoodan movement, state in brief.
- e) Briefly explain the nature of Sarvjanik Satyadharma.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Discuss in brief about Prarabdha karma.
- b) Briefly explain the nature of Dnyaneshwara's Chidvilisvada.
- c) Briefly discuss the nature of caste system in Indian society.
- d) Briefly explain Basaveshwara's concept of Jangam.

Q3) Write short notes in 100 words each (Any three) : **[15]**

- a) Equality of Men and Women - Basaveshwar.
- b) Shakti Tattva - Dnyaneshwar.
- c) Practical Vedanta - Vivekananda.
- d) Sarvodaya - Vinoba Bhave
- e) Lokayat - An Atheist Darshan.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words. **[20]**

- a) Explain Mahatma Phule's critique of social discrimination in detail.
- b) Explain in detail the contemporary significance of Vivekananda's concept of Universal Religion.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE1655

[6537]-533

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**DSE-2C : Thinkers and Textual Studies (Indian) : Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35422) (Special - III)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) भगवद्गीतेतील स्थितप्रज्ञ संकल्पना थोडक्यात विशद करा.
- ब) महात्मा फुलें यांची 'निर्मिक' संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) बसवेश्वरांची 'गुरू' संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) विनोबा भावे - भूदान चळवळीचे प्रणेते, थोडक्यात सांगा.
- इ) महात्मा फुले प्रणित सार्वजनिक सत्यधर्माचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) प्रारब्ध कर्म विषयक चर्चा करा.
- ब) ज्ञानेश्वरांच्या चिद्विलासवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) भारतीय समाजातील जातिव्यवस्थेच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- ड) बसवेश्वरांची जंगम संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) स्त्री-पुरुष समानता - बसवेश्वर
- ब) शक्ती तत्त्व - ज्ञानेश्वर
- क) व्यावहारिक वेदांत - विवेकानंद
- ड) सर्वोदय - विनोबा भावे
- इ) लोकायत - एक नास्तिक दर्शन

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) सामाजिक भेदभावाची महात्मा फुले यांनी केलेली चिकित्सा सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) विवेकानंदांच्या विश्वधर्म संकल्पनेचे सद्यकालीन महत्त्व सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PE1656

[6537]-534

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2C : Administrative Thinkers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35443)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words)

[16]

- a) Who wrote 'The Study of Administration'?
- b) What is Bureacracy?
- c) Who said administration is science?
- d) Write two principles of administration by Woodro Wilson's.
- e) Who wrote the book of 'Arthshashtra'?
- f) State the type of Authority by Weber.
- g) Who is the father of scientific management?
- h) State two principles of Kautilya's administration.
- i) Who is the father of Public Administration?
- j) State two features of Weberian Bureacracy.

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions (50 words)

[16]

- a) Administrative machinery of Kautilya.
- b) State Taylor's objectives of scientific management.
- c) Max Weber's views on Authority.
- d) Woodrow Wilson's views on Administration.
- e) Max Weber's Views on Organisation.
- f) What are the causes of corruption according to Kautilya?

Q3) Attempt any three questions (100 words)

[18]

- a) Explain Taylor's principles of scientific Management.
- b) State Weber's model of Bureaucracy.
- c) Write W.Wilson's views on Politics.
- d) State MaxWeber views on Ligitimacy.

Q4) Attempt any two questions (200 words)

[20]

- a) Explain dichotomy between Administration and Politics.
- b) State Kautilya's principles of Administration.
- c) Critically evaluate Taylor's Scientific Management.

Total No. of Questions : 4]

PE1656

[6537]-534

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 2C : Administrative Thinkers

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35443)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) 'द स्टडी ऑफ अॅडमिनिस्ट्रेशन' कोणी लिहिले?
- ब) नोकरशाही म्हणजे काय?
- क) 'प्रशासन हे विज्ञान आहे' असे कोणी म्हटले?
- ड) वुड्रो विल्सन प्रणित प्रशासनाचे दोन तत्वे लिहा.
- इ) 'अर्थशास्त्र' हे पुस्तक कोणी लिहिले?
- फ) वेबर प्रणित अधिकाराचे प्रकार सांगा.
- य) शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे जनक कोणास म्हणतात?
- र) कौटिल्य प्रणित प्रशासनाची दोन तत्वे सांगा.
- ल) लोक प्रशासनाचे जनक कोणास म्हणतात?
- व) वेबर प्रणित नोकरशाहीची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) कौटिल्याची प्रशासकीय यंत्रणा.
- ब) टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे सांगा.
- क) मॅक्स वेबरच्या अधिकारासंबंधी मते.
- ड) वुड्रो विल्सनच्या प्रशासनासंबंधी मते.
- इ) मॅक्स वेबरच्या संघटनेसंबंधी मते.
- फ) कौटिल्याच्या मते भ्रष्टाचाराची कारणे काय आहेत?

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापनाची तत्वे स्पष्ट करा.
- ब) वेबरचे नोकरशाही प्रारूप सांगा.
- क) वुड्रो विल्सन यांची राजकारणावरील मते लिहा.
- ड) मॅक्स वेबरची अधिमान्यतेसंबंधी मते सांगा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) प्रशासन व राजकारण यातील द्विविभाजन स्पष्ट करा.
- ब) कौटिल्य प्रणित प्रशासनाची तत्वे सांगा.
- क) टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे टिकात्मक परिक्षण करा.

[6537]-535

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1E-(3) : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्य प्रकार : प्रवासवर्णन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35023)

- अभ्यासक्रम : 1) मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन कौशल्य
2) प्रवासवर्णन साहित्यप्रकार तात्त्विक विवेचन
3) तीन मुलांचे चार दिवस (प्रवासवर्णन)
लेखक - आदर्श पाटील, विकास वाळफे, श्रीकृष्ण शेवाळे

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दापर्यंत लिहा. [15]

- अ) वृत्तलेखन म्हणजे काय ते लिहा.
ब) सदरलेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
क) प्रवासवर्णनाची वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये सांगा.
ड) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातील 'डोंगल' म्हणजे काय?
इ) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातील 'सलवा जुडुम' म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

- अ) अग्रलेख म्हणजे काय ते सांगून अग्रलेखाचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) परीक्षण म्हणजे काय ते सांगून परीक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) प्रवासवर्णन या वाङ्मयप्रकाराची वाटचाल विशद करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

- अ) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनात 'दंतेवाडा' बद्दल आलेली माहिती लिहा.
ब) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनात आलेल्या वेगवेगळ्या आश्रमांची माहिती तुमच्या शब्दांत लिहा.
क) आदिवासी संस्कृती बद्दलची कोणती माहिती 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनात आलेली आहे? ते तुमच्या शब्दांत लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दापर्यंत लिहा. [15]

- अ) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनाचे वेगळेपण सांगा.
ब) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनात आलेल्या पात्रांचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE1658

[Total No. of Pages : 2

[6537]-536

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1E-(3) : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी – भाग – 5
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35024)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढील सहापैकी चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- अ) अग्रलेखाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) सदरलेखनाची वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.
- क) वृत्तपत्रीय समीक्षात्मक परीक्षण करताना कोणती काळजी घ्यावी ते सांगा?
- ड) राजभाषा मराठीची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) मराठी साहित्य महामंडळा विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- फ) त्रिभाषा सूत्राचे महत्त्व व गरज स्पष्ट करा.

प्र.2) पुढील तीनपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) गटचर्चेचे स्वरूप सांगून प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) चर्चासत्रातील आयोजक, वक्ते, सदस्य यांच्या होणाऱ्या चर्चेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) वादविवादासाठी कोणत्या कौशल्याची गरज असते ते स्पष्ट करा?

प्र.3) पुढील तीनपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) तुम्ही वाचलेल्या एका ग्रंथाचे समीक्षात्मक परीक्षण करा.
- ब) महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृतीमंडळ या संस्थेविषयी व तिच्या कार्याविषयी माहिती सांगा.
- क) भाषा संचालनालयाचे स्वरूप व कार्य सांगा.

P.T.O.

प्र.4) पुढील दोनपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

अ) मराठी साहित्य संवर्धन विषयक काम करणाऱ्या संस्थांचा परिचय करून द्या.

ब) वृत्तपत्रविषयक पारिभाषिक संज्ञा लिहा.

- i) Editor
- ii) Media
- iii) Reporter
- iv) Advertise
- v) NewsPaper
- vi) Caption
- vii) Journalism
- viii) Font size
- ix) Headline
- x) Artical
- xi) Magazine
- xii) Publish

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE1659

[Total No. of Pages : 3

[6537]-537

T.Y. B.A.

FRENCH

**CC-1E : Upper Intermediate French
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35033)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Q.1] Written Comprehension:[15]

A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : (07)

Les jeunes diplômés sont optimistes concernant leur avenir. Ils croient qu'ils ont acquis les connaissances et les savoir-faire nécessaires pour trouver un boulot qu'ils désiraient. Ils disent que ceux qui font des efforts, pour eux, trouver un boulot n'est jamais difficile. Tout d'abord il faut comprendre, il y a des emplois pour les étudiants intelligents et aussi sincères. On a besoin de s'adopter aux nouvelles demandes des industries et de la société. Les programmes traditionnels ne sont pas toujours suffisants pour être capable de satisfaire les besoins de l'entreprise. Il faut aussi acquérir des compétences spécialisées. Pour les acquérir, il faut aller au-delà de cursus. Puisque certaines universités n'arrivent pas à transmettre les nouvelles tendances aux étudiants par des programmes traditionnels. Il est également important de travailler à temps partiel ou faire un stage pour connaître le monde professionnel pendant l'étude. Cela aiderait à prendre une confiance.

Questions :

- a) Pourquoi les jeunes diplômés sont – ils optimistes concernant leur avenir ? (1)
- b) Qu'est – ce qu'il est nécessaire pour décrocher un travail ? (2)
- c) Qu'est – ce qui peut aider à prendre une confiance? (2)
- d) Donnez le mot du texte qui a le sens similaire des mots suivants : (2)
 - I. Un travail : _____.
 - II. Une exigence : _____.

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : (08)

Une offre de formations supérieures diversifiée

L'enseignement supérieur français concerne 2,5 millions d'étudiants. 12 % d'entre eux sont étrangers. Tous profitent d'une offre de formation très diversifiée et poursuivent des études dans tous les domaines et à tous les niveaux.

La France compte plus de 3 500 établissements, publics et privés, d'enseignement supérieur : 72 universités, 25 communautés d'universités et d'établissements, 271 écoles doctorales, 227 écoles d'ingénieurs habilitées à délivrer le titre d'ingénieur, 220 écoles de commerce et de management, 45 écoles supérieures d'art publiques, 22 écoles d'architecture et 3 000 écoles et instituts privés.

Parmi les 3 000 lycées de France, certains accueillent des classes préparatoires aux grandes écoles (CPGE), d'autres des sections de techniciens supérieurs (STS) ou préparent au diplôme national du Brevet de technicien supérieur (BTS).

Plus de 1 200 formations sont données en langue anglaise. Retrouvez-les sur le catalogue Programs taught in English. Des programmes courts mêlant apprentissage de la langue française et séjours culturels sont aussi proposés aux étudiants étrangers. Ils sont détaillés dans le catalogue des programmes courts et sur notre application Immersion France.

P.T.O.

Les MOOC en français sont de plus en plus nombreux. Derrière l'abréviation FUN, pour France Université Numérique, se cache la première plateforme française de cours en ligne. Elle délivre près de 300 cours qui émanent de plus de 80 établissements, et compte près d'un million d'inscrits.

Questions :

1. Dites Vrai ou Faux : (3)

- a) Le nombre d'étudiants étrangers est considérable en France.
- b) Les établissements privés sont moins nombreux que les établissements publics.
- c) On peut obtenir une licence en ligne en France.

2. Combien d'universités publiques y a-t-il en France ? (1)

3. Quelle est la particularité du lycée français ? (2)

4. Qu'est-ce qu'il y a de spécial pour les étudiants étrangers ? Selon vous, est-ce nécessaire ? (2)

Q.2] Writing Skills: [15]

A) Rédigez une interview d'un professeur où il parle des défis devant l'éducation face à l'intelligence artificielle. (10)

B) Écrivez un paragraphe sur le thème suivant : mon métier préféré (7)

Q.3] Vocabulary: [20]

A) Dites autrement : (4)

- 1. La pollution :
- 2. Un collègue :
- 3. Entretien d'embauche:
- 4. Le réchauffement :

B) Reliez les colonnes : (4)

Sr. No.	A	Sr. No.	B
1	La pollution	i	Une forêt
2	La conservation	ii	La faune et flore
3	L'écosystème	iii	Une usine
4	L'extinction	iv	La disparition complète

C) Complétez les phrases avec les adverbes de comparaison : (4)

- 1. Pour le traitement médical, les indiens paient _____ que la France.
- 2. Alain boit _____ de l'eau, c'est pourquoi il a mal à la reine.
- 3. Elle arrive en retard parce qu'elle travaille _____ que lui.
- 4. Pauline parle _____ dans son groupe, les autres bavardent beaucoup.

D) Complétez les phrases avec les expressions de but : (4)

(de façon à, pour que, en vue de, pour)

- 1. L'école embauche un diététicien _____ améliorer les habitudes alimentaires des élèves.
- 2. On va dans une boutique de vêtements _____ acheter les robes.

3. J'ai fait tout cela _____ résoudre les problèmes.
4. On fait du sport aussi _____ on connaisse nos propres limites.

E) Complétez les phrases en faisant des hypothèses : (4)

1. Si elle avait des pouvoirs financiers, _____.
2. Si le ministre bloque le plan de conservation de cette espèce, on _____.
3. Si les femmes avaient eu l'accès à l'éducation, _____.
4. Si l'atelier est reporté, on _____.

Q.4] Grammar: [20]

A) Conjuguez les verbes au temps indiqué : (10)

1. Sonia n'a pas pu passer l'examen parce qu'elle _____ (manquer – au plus que parfait) les cours pendant tout l'année.
2. Elle _____ (finir au futur antérieur) son cours le mois prochain.
3. Si le joueur avait pratiqué un peu plus, il _____ (pouvoir au conditionnel passé) être qualifié.
4. Nous _____ (se rendre compte au plus que parfait) que la porte était ouverte pendant toute la nuit.
5. L'organisation _____ (lancer au futur antérieur) son attaque contre le gouvernement si cette réunion n'aura pas de succès.
6. L'accident s'est produit à 21 h 17, mais le pilote _____ (lancer – au plus que parfait) un SOS à 20h 55.
7. Si j'avais dit la vérité pendant l'entretien, je _____ (obtenir au conditionnel passé) ce poste.
8. Elle _____ (arriver au plus que parfait) en France en mars.
9. Vous _____ (faire au conditionnel passé) cela....
10. Elles _____ (se rendre au futur antérieur) en Angleterre.

B) Complétez avec les pronoms relatif simple et composé : (4)

1. Je n'ai pas trouvé _____ tu m'as demandé.
2. C'est l'ami _____ je vais au cinéma.
3. Il visite ce mall _____ on trouve tout.
4. Le rôle _____ il a rêvé ardemment, lui est offert par ce réalisateur.

C) Complétez avec les verbes convenables : (laisser, voir, faire) (3)

1. Il faut vraiment _____ prendre conscience à tous les leaders que c'est un espace fragile.
2. Les peuples des pays d'accueil _____ les immigrants intégrer dans leur culture.
3. Je _____ les jeunes se battre pour obtenir une place dans la vie professionnelle.

D) Complétez avec le pronom indéfini convenable : personne, quelqu'un, Tout. (3)

1. _____ m'a dit qu'il neigerait moins en avenir.
2. _____ ne sait que tu es ici.
3. _____ est possible.

x x x

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE1660

[Total No. of Pages : 2

[6537]-538

T.Y. B.A.

GERMAN

CC - 1E GG5 : German General - 5
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35043)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

All questions are compulsory.

I. Übersetzen Sie!

[14]

A. Übersetzen Sie ins Englische!

(08)

Gesundes Essen ist wichtig für unseren Körper. Es hilft uns, fit und gesund zu bleiben. Zu gesundem Essen gehören Obst, Gemüse, Vollkornprodukte und wenig Fleisch oder Fisch. Obst wie Äpfel und Bananen sind lecker und geben uns viele Vitamine. Gemüse wie Karotten und Brokkoli sind gut für die Gesundheit. Vollkornbrot und -reis sind besser als weißes Brot. Man sollte auch genug Wasser trinken. Süßigkeiten und Fastfood sind nicht so gesund, deshalb sollte man sie nur selten essen. Gesundes Essen gibt uns Energie und macht uns glücklich!

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 3)

(06)

1. I go to the gym every day after school.
2. I want to watch a movie with my friends this weekend.
3. It is important to drink enough water and eat healthy.
4. We are planning to travel to Germany in the summer.

II. Beantworten Sie!

[25]

A. Beantworten Sie die folgenden Fragen!(Nur 5)

(15)

1. Was ist Ihr Lieblingssport? Verfolgen Sie regelmäßig Spiele oder Events?
2. Kochen Sie gerne? Gibt es ein Gericht, das Sie besonders gut zubereiten können?
3. Welche Bücher lesen Sie gerne? Haben Sie einen Lieblingsautor?
4. Wie verbringen Sie Ihre Wochenenden? Machen Sie oft Ausflüge oder entspannen Sie lieber zu Hause?
5. Was ist Ihr Lieblingsjahreszeit? Warum mögen Sie diese Jahreszeit besonders?
6. Was ist Ihre liebste Art von Urlaub? Bevorzugen Sie Strand, Berge oder Städtereisen?

B. Lesen Sie den Text und beantworten Sie die Fragen!

[10]

Anna Müller ist 27 Jahre alt und kommt aus München. Sie arbeitet als Grafikdesignerin in einem großen und modernen Büro. Ihre Kreativität zeigt sie auch in ihrer Freizeit. Anna malt gerne und besucht oft Kunstmessen. Außerdem liebt sie es, zu reisen. Letztes Jahr war sie in Italien und hat die schöne Landschaft fotografiert. Am Wochenende geht Anna gerne mit ihren Freunden ins Café oder macht lange Spaziergänge. Sie interessiert sich auch für Yoga und nimmt regelmäßig an Kursen teil. Anna ist eine offene und freundliche Person, die immer neue Abenteuer sucht und ihre Leidenschaft für die Kunst liebt.

a. Beantworten Sie die Fragen!

(06)

1. Was macht Anna in ihrer Freizeit?
2. Wo war sie letztes Jahr? Was hat sie dort gemacht?
3. Was macht sie am Wochenende?

b. Suchen Sie 2 feminin und 2 maskulin Nomen aus dem Text aus!

(02)

c. Schreiben Sie die Gegenteile!

(02)

1. regelmäßig
2. modern

P.T.O.

III. Grammatik und Wortschatz.

[21]

A. Bilden Sie indirekte Fragen! (Nur 4)

(04)

1. Hat das Restaurant geöffnet? – Lisa fragt, _____.
2. Wie spät ist es? – Der Lehrer möchte wissen, _____.
3. Wo ist die nächste U-Bahn-Station? – Tom möchte wissen, _____.
4. Kann ich mit Kreditkarte bezahlen? – Die Kundin fragt, _____.
5. Wann beginnt der Film? – Paul fragt, _____.

B. Schreiben Sie die Sätze im Perfekt! (Nur 4)

(04)

1. Wir lassen unsere Regenschirme zu Hause stehen.
2. Ich lasse meine Freunde oft bei mir übernachten.
3. Du kannst heute Abend mit uns ins Kino gehen.
4. Ich finde, dass dieses Buch sehr spannend ist.
5. Sie denkt, dass die Prüfung einfach sein wird.

C. Schreiben Sie die Sätze im Passiv! (Nur 4)

(04)

1. Der Polizist bemerkt den Einbrecher.
2. Der Mechaniker prüft die Maschine.
3. Der Handwerker muss die Tür sofort reparieren.
4. Die Bauarbeiter renovierten das Haus.
5. Den Film habe ich schon gesehen.

D. Schreiben Sie die Sätze im Plusquamperfekt! (Nur 2)

(02)

1. Wir besuchen die Stadt.
2. Sonja kocht gern Spagetti.
3. Ich vergesse meine Tasche.

E. Was passt nicht!

(04)

1. Butter, Käse, Früchte, Joghurt: _____
2. Monitor, Jacke, Rasierapparat, Taschenlampe: _____
3. Wand, Haustür, Fenster, Auto: _____
4. aufstehen, laufen, ansteigen, aufräumen: _____

F. Ergänzen Sie die zweigliedrigen Junktoren!

(03)

(entweder...oder, zwar...aber, weder...noch, nicht nur...sondern)

1. Sie hat _____ den Regenschirm dabei, _____ sie wird trotzdem nass.
2. Max muss _____ früh aufstehen, _____ er verpasst den Bus.
3. Julia hat _____ ein Auto, _____ auch ein Fahrrad.
4. Wir sind _____ gelangweilt, _____ unmotiviert.

IV. Schreiben Sie einen Dialog zum Thema ‚Im Restaurant‘.

[10]

x x x

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE1661

[Total No. of Pages :2

[6537]-539

T.Y.B.A.

URDU

CC-1E : Urdu Fiction : Study of Novel & Drama
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35073)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایت: (a) تمام سوالات لازمی ہیں۔
(b) بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[10]

سوال نمبر ۱۔ ناول نگاری کے فن پر اظہار خیال کیجئے۔

یا

ناول کی تعریف کرتے ہوئے ناول کے اقسام پر روشنی ڈالئے۔

[15]

سوال نمبر ۲۔ جیلانی بانو کی ناول نگاری پر نقد تبصرہ کیجئے۔

یا

”ایوان غزل“ کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۳۔ ڈرامے کی تاریخ پر اظہار کیجئے۔

یا

ڈرامے کے فن پر روشنی ڈالئے۔

[15]

سوال نمبر ۴۔ امتیاز علی تاج کے حالات زندگی کو بیان کرتے ہوئے ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

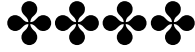
یا

ڈرامہ انارکلی اردو ادب کا کوہ نور ہیرا ہے۔ وضاحت کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۵۔ کسی چار پر مختصر نوٹ لکھئے۔

- (۱) انارکلی کا کردار
- (۲) پلاٹ کی اہمیت
- (۳) جیلانی بانو کی حیات
- (۴) سلیم کا کردار
- (۵) ڈرامے میں تصادم کا عنصر
- (۶) ناول میں کردار نگاری

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-1662

[Total No. of Pages : 1

[6537]-540

T.Y. B.A.

मराठी (MARATHI)

SEC-2C : कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग 1

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35025)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील 2 पैकी 1 प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) कार्यक्रमाचे स्वरूप म्हणजे काय? सांगून कार्यक्रमाचे प्रकार सविस्तर लिहा.
ब) कार्यक्रम संयोजनातील विविध घटक लिहा.

प्रश्न 2) खालील 2 पैकी 1 प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) कार्यक्रम संयोजन म्हणजे काय? सांगून कार्यक्रम संयोजनातील भाषेचे महत्त्व लिहा.
ब) कार्यक्रमाची आखणी आणि रुपरेषा तयार करतांना कोणत्या घटकांच्या आधारे केली जाते ते लिहा.

प्रश्न 3) खालील 2 पैकी 1 प्रश्नाचे उत्तर 100 शब्दांत लिहा. [5]

- अ) भाषण एक कला आहे.
ब) कार्यक्रमांमध्ये सूत्रसंचालकाची भूमिका लिहा.

Total No. of Questions :3

SEAT No.

PE-1663

Total No. of Pages : 1

[6537]-541

T.Y.B.A. (Semester - V)

URDU

SEC-2C:Urdu Advertisement

(2019 Pattern) (35074)

Total Marks :25]

[Time :2 Hours

ہدایت :

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[10]

سوال نمبر 1: تشہیر کی تعریف بیان کرتے ہوئے ریڈیو اشتہارات پر روشنی ڈالیے۔

یا

تشہیر اور عوامی رابطے پر تفصیلی نوٹ تحریر کیجیے۔

[10]

سوال نمبر 2: تشہیر کے مختلف ذرائع پر تفصیلی روشنی ڈالیے۔

یا

مصنوعات کی تشہیر اور صنعتی تشہیر پر اپنے خیالات تفصیل سے تحریر کیجیے۔

[5]

سوال نمبر 3: فیضان کرانہ اینڈ جنرل اسٹور کا اخباری اشتہار بنائیے۔

یا

الریان جیولرس کا دیواری اشتہار بنائیے۔

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-1664

[Total No. of Pages : 1

[6537]-542

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC-2C : पाठ्यचर्या : पटकथा लेखन (Patkatha Lekhan)

(2019 Pattern) (Semester - V) (35096)

समय : 2 घंटे]

[पूर्णांक : 25

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) पटकथा लेखन की विविध परिभाषाएँ दीजिए।
- ब) पटकथा के अंगों का परिचय दीजिए।
- क) पटकथा लेखन प्रक्रिया में आइडिया का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।
- ड) दृश्य-श्राव्य माध्यमों में पटकथा का महत्त्व विशद कीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) शॉर्ट फिल्म के लिए स्क्रिप्ट लेखन का स्वरूप क्या है?
- ब) पटकथा लेखन सॉफ्टवेयर का संक्षिप्त परिचय दीजिए।
- क) पटकथा लेखन में प्लॉट का महत्त्व विशद कीजिए।
- ड) विज्ञापनों में स्क्रिप्ट लेखन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए।

[5]

- अ) पटकथा एवं संवाद
- ब) वृत्तचित्र के लिए पटकथा लेखन।

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

[Total No. of Page : 1

PE-1665

[6537]-543

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-2C : Introduction to Manuscriptology
(2019 Pattern) (Semester - V) (35114)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना: सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Write an essay type answer to any three of the following : [15]

खालीलपैकी कोणत्याही तिघांचे सविस्तर उत्तर द्या.

- Explain structure of manuscripts.
हस्तलिखितांची रचना स्पष्ट करा.
- Write a note on writing history in India
भारतातील लेखन परंपरा ह्यावर टीप लिहा.
- Textual Criticism.
पाठचिकित्सा
- Explain importance of manuscripts.
हस्तलिखितांचे महत्व स्पष्ट करा.

Q2) Write an answer to any two of the following : [10]

कोणत्याही दोहोंवर टीप लिहा.

- Write a note on preservation of Manuscripts
हस्तलिखितांचे जतन यावर टीप लिहा.
- Languages and scripts used in manuscripts.
हस्तलिखितांतून योजल्या जाणाऱ्या भाषा आणि लिपी.
- Documentation and cataloguing of manuscripts.
हस्तलिखितांचे नोंदणीकरण

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-1666

[Total No. of Pages : 2

[6537]-544

T.Y. B.A.

ECONOMICS

SEC-2C : Business Management - I
(2019 Pattern) (Semester - V) (35154)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Answers should be precise and to the point.
- 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Answer any one of the following :

[10]

- a) Explain the need for the study of management.
- b) Explain the stages in the planning process.

Q2) Answer any one of the following :

[10]

- a) What are the four pillars of make in India?
- b) What is the difference between Start-up-India and Stand-up-India?

Q3) Write a note on any one of the following :

[5]

- a) Scope of Management.
- b) Factors affecting the Decision Making Process.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-1666

[6537]-544

T.Y. B.A.

ECONOMICS

SEC-2C : Business Management - I
(2019 Pattern) (Semester - V) (35154)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी आणि मुद्देसुद असावीत.
4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा : [10]
अ) व्यवस्थापनाच्या अभ्यासाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
ब) निर्णय प्रक्रियेतील टप्पे किंवा पायऱ्या सांगा.
- प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा : [10]
अ) मेक इन इंडियाचे चार स्तंभ कोणते आहेत?
ब) स्टार्ट अप इंडिया आणि स्टँड अप इंडिया मध्ये काय फरक आहे?
- प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर टीप लिहा : [5]
अ) व्यवस्थापनाची व्याप्ती
ब) निर्णय घेण्यावर परिणाम करणारे घटक

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-1667

[Total No. of Pages : 2

[6537]-545

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE / PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2C(2) : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern) (Semester - V) (35165/35447)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following (200 wards) :

[10]

- a) What is Regionalism and Explain the nature of Regionalism.
- b) Discuss on Indian National congress and Regionalism.

Q2) Answer any one of the following (200 wards) :

[10]

- a) Discuss the Genesis of Regionalism in India.
- b) Explain the preferential treatment for 'Sun of Soil'.

Q3) Write short note (any one) :

[5]

- a) Difficulties in the formation of Samyukta Maharashtra.
- b) Emergence and Development of Regional consciousness in Maharashtra.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-1667

[6537]-545

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE / PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2C(2) : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern) (Semester - V) (35165/35447)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [10]
अ) प्रदेशवाद म्हणजे काय? ते स्पष्ट करून प्रदेशवादाचे स्वरूप सांगा.
ब) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस आणि प्रदेशवाद यावर चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [10]
अ) भारतातील प्रदेशवादाच्या उत्पत्तीवर चर्चा करा.
ब) 'भूमीपुत्र सिद्धांतासाठी प्राधान्यपूर्ण उपचार स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतेही एक) : [5]
अ) संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीतील अडचणी
ब) महाराष्ट्रातील प्रदेशवादाच्या जाणीवेचा उदय आणि विकास

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-1668

[Total No. of Pages : 2

[6537]-546

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : South Indian Art & Architecture
(From 4th Century A.D. to 12th Century A.D.)
(2019 Pattern) (Semester - V) (35176)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers to the following question in 200 words (only one) :

[10]

- a) Write brief Information about Buddhist caves at verul.
- b) Write detailed informatin about Brihadeshwar temple at Tanjavur.

Q2) Write the answers to the following questions in 200 words (only one) :

[10]

- a) Discuss in detail the pointings in Cave No. 2 with an introduction to painting of Ajanta.
- b) Write brief information about Vesara Indian temple architecture.

Q3) Write the notes (any one) :

[5]

- a) Architecture
- b) Mahabalipuram

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-1668

[6537]-546

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : South Indian Art & Architecture
(From 4th Century A.D. to 12th Century A.D.)

(2019 Pattern) (Semester - V) (35176)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [10]
अ) वेरुळ येथील बौद्ध लेण्याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
ब) तंजावर येथील बृहदेश्वर मंदिराविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [10]
अ) अजिंठा येथील चित्रकलेचा परिचय देवून लेणी क्र. 2 मधील चित्रांची सविस्तर चर्चा करा.
ब) वेसारा या भारतीय मंदिर वास्तूकले विषयीची थोडक्यात माहिती लिहा.
- प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतेही एक) : [5]
अ) स्थापत्य शास्त्र
ब) महाबली पुरम

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-1669

[Total No. of Pages : 2

[6537]-547

T.Y. B.A.

HISTORY

**SEC-2C : Research Paper Writing
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35177)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 200 words (any 1) :

[10]

- a) State the advantages of literature review in historical research.
- b) Give information about internal Criticism in historical research.

Q2) Answer in 200 words (any 1) :

[10]

- a) Explain the importance of a foot note.
- b) What is historical research? State the different types of sources.

Q3) Write note (any 1) :

[5]

- a) Bibliography
- b) Writing a research report

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-1669

[6537]-547

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : Research Paper Writing
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35177)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (फक्त एक) : [10]

- अ) ऐतिहासिक संशोधनामध्ये संशोधन साहित्याचा आढावा घेण्याचे फायदे सांगा.
ब) ऐतिहासिक संशोधनातील अंतरंग परीक्षणाची माहिती सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तर लिहा (फक्त एक) : [10]

- अ) तळ टिपेचे महत्व विशद करा.
ब) ऐतिहासिक संशोधन म्हणजे काय? साधनांचे विविध प्रकार सांगा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतेही एक) : [5]

- अ) संदर्भ साधनांची सुची (Bibliography)
ब) संशोधन अहवाल लेखन

❧❧❧

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-1670

[Total No. of Pages : 2

[6537]-548

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : Museology

(2019 Pattern) (Semester - V) (35178)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words (any one) : **[10]**

- a) Briefly explain the importance of museum.

OR

- b) Discuss the functioning of a museum by defining it.

Q2) Answer the following questions in 200 words (any one) : **[10]**

- a) State the pre-independence history of Indian museum.

OR

- b) Briefly Explain the role of muceum curators.

Q3) Short Notes (any one) : **[5]**

- a) Historical museum.

OR

- b) Art museum.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE-1670

[6537]-548

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2C : Museology

(2019 Pattern) (Semester - V) (35178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (फक्त एक) : [10]

अ) संग्रहालयाचे थोडक्यात महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

ब) संग्रहालयाची व्याख्या सांगून, कार्यप्रणालीवर चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (फक्त एक) : [10]

अ) भारतीय वस्तुसंग्रहालयाचा स्वातंत्र्यपूर्व इतिहास सांगा.

किंवा

ब) संग्रहालय अभिरक्षकांची भूमिका थोडक्यात सांगा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतीही एक) : [5]

अ) ऐतिहासिक संग्रहालय

किंवा

ब) कला संग्रहालय

❧❧❧

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE-1671

[Total No. of Pages : 4

[6537]-549

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2C : Research Methodology - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35206)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer the following questions in 20 words each (any five) : [10]

- a) What is research?
- b) What is applied research?
- c) Write any two characteristics of good research design.
- d) Define research problem.
- e) What is research design.
- f) What is diagnostic research?
- g) Write two steps of research.

Q2) Answer the following questions in 100 words each (any two) : [8]

- a) Write importance of research.
- b) Write purpose of research design.
- c) Write techniques of defining research problem.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 150 words each (any one) : [7]

- a) Describe in detail about identification of research problem.
- b) Describe in detail about research characteristics.

PE-1671

[6537]-549

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2C : Research Methodology - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही पाच) : [10]

- अ) संशोधन म्हणजे काय?
- ब) उपयोजित संशोधन म्हणजे काय?
- क) चांगल्या संशोधन आराखड्याची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) संशोधन समस्येची व्याख्या लिहा.
- इ) संशोधन आराखडा म्हणजे काय?
- फ) निदानात्मक संशोधन म्हणजे काय?
- य) संशोधनाच्या कोणत्याही दोन पायऱ्या लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- अ) संशोधनाचे महत्त्व लिहा.
- ब) संशोधन आराखड्याची उद्दिष्ट्ये लिहा.
- क) संशोधन समस्या ओळखण्याची तंत्रे लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) :

[7]

- अ) संशोधन समस्यांची ओळख यावर सविस्तर माहिती लिहा.
- ब) संशोधनाची वैशिष्ट्ये सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE1672

[Total No. of Pages : 4

[6537]-550

T.Y.B.A.

MUSIC

(Skill Development in Music)

SEC-2C : रागसंगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32520) (35214)

(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला, सतार आणि सुगम संगीत यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उर्वरीत 5 पैकी कोणतेही 4 असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
 - 3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.
 - 4) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अहिर-भैरव रागाच्या मध्यलय बंदिशीचे स्वरलेखन करा अथवा जयजयवंती रागाची माहिती लिहा. [5]

प्र.2) मधुवंती रागाची विस्तृत शास्त्रीय माहिती लिहा. [5]

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. [5]

- अ) झपताल
- ब) विलंबित त्रिताल
- क) एकताल

प्र.4) व्याख्या लिहा. [5]

- अ) जाती
- ब) मध्य सप्तक
- क) आरोह
- ड) गानसमय
- इ) पकड

प्र.5) खालीलपैकी कोणतेही एक चरित्र लिहा. [5]

- अ) भारतरत्न लता मंगेशकर
- ब) पं. रामाश्रय झा
- क) पं. हरिप्रसाद चौरसिया

प्र.6) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा. [5]

- अ) ध्वनिमुद्रण
- ब) पार्श्वगायन आणि पार्श्वसंगीत
- क) कंठसाधना

P.T.O.

Total No. of Questions : 6]

PE1672

[6537]-550

T.Y.B.A.

MUSIC

(Skill Development in Music)

SEC-2C : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32520) (35214)

(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला, सतार आणि सुगम संगीत यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :**
- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उर्वरित 5 पैकी कोणतेही 4 असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
 - 3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.
 - 4) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) ताल त्रितालमध्ये एक रेला लिपिबद्ध करा. [5]

प्र.2) दहा मात्रांच्या कोणत्याही एका तालाचे लेखन करा. [5]

प्र.3) रेला या वादन प्रकाराविषयी लिहा. [5]

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका कलाकाराचे सांगीतिक योगदान व जीवन परिचय लिहा. [5]

अ) उस्ताद अहमदजान थिरकवा

ब) पं. सामताप्रसाद

प्र.5) खालीलपैकी कोणताही एक निबंध लिहा. [5]

अ) तबल्याची रचना

ब) तबल्यातील प्रमुख घराणी

प्र.6) तबल्यातील बाज या विषयी विस्ताराने लिहा. [5]

Total No. of Questions : 6]

PE1672

[6537]-550

T.Y.B.A.

MUSIC

(Skill Development in Music)

SEC-2C : सतार

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32520) (35214)

(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला, सतार आणि सुगम संगीत यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :
- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उर्वरीत 5 पैकी कोणतेही 4 असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
 - 3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.
 - 4) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) रागेश्री रागाची मसितखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]

प्र.2) पुरिया रागाची शास्त्रीय माहिती लिहून रजाखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा. [5]

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती आणि ठेका लिहा. [5]

- अ) एकताल
- ब) विलंबित त्रिताल
- क) झपताल

प्र.4) थोडक्यात लिहा. [5]

- अ) शुद्ध-विकृत स्वर
- ब) सप्तकाचे प्रकार
- क) परमेलप्रवेशक राग
- ड) शुद्ध, मिश्र, जोड राग
- इ) निबद्ध - अनिबद्ध गान

प्र.5) खालीलपैकी कोणतेही एक चरित्र लिहा. [5]

- अ) पं. रविशंकर
- ब) पं. भीमसेन जोशी
- क) भारतरत्न लता मंगेशकर

प्र.6) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा. [5]

- अ) गुरुकुल शिक्षण पद्धती व आधुनिक काळ
- ब) संगीत स्पर्धांचे महत्त्व
- क) संगीत सभा, संमेलन, परिषद, महोत्सवाचे आयोजन

Total No. of Questions : 6]

PE1672

[6537]-550

T.Y.B.A.

MUSIC

(Skill Development in Music)

SEC-2C : सुगम संगीत

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32520) (35214)

(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला, सतार आणि सुगम संगीत यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :**
- 1) खालीलपैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा.
 - 2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) तुमच्या आवडीच्या कोणत्याही एका गीताचे सौंदर्यात्मक विश्लेषण करा. [5]

प्र.2) तुम्ही अभ्यासलेल्या कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [5]

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. [5]

अ) रूपक

ब) दादरा

क) केरवा

प्र.4) कव्वाली व गझल या दोन्ही गीत प्रकारांची थोडक्यात माहिती लिहा. [5]

प्र.5) तुमच्या आवडत्या गायकाच्या वैशिष्ट्यांविषयी विस्ताराने लिहा. [5]

प्र.6) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा. [5]

अ) सिनेसंगीत

ब) पार्श्वगायन

क) संगीत सभांचे महत्त्व

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE1673

[6537]-552

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-2C : Personality Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35224)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following (Any one)

[10]

- a) Define the concept of Trait. Discuss various trait theories.
- b) Explain stages of personality given by Freud & Erikson.

Q2) Answer the following (Any one)

[10]

- a) Define personality. Explain concept & role of personality.
- b) What is the title of Stephen Covey's best selling book on self improvement? Explain the three habits which take a person from dependence to independence.

Q3) Answer the following (Any one)

[5]

- a) Explain Emotional deprivation in brief.
- b) Explain Stephen Covey's tips on Human Interaction (Habit 4).

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PE1673

[6537]-552

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-2C : Personality Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) गुणतत्त्व संकल्पनेची व्याख्या लिहा. विविध गुणतत्त्व सिद्धांतांची चर्चा करा.
- ब) व्यक्तिमत्त्व विकासाच्या फ्रॉईड व एरिक्सन यांना दिलेल्या अवस्थांचे वर्णन करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) व्यक्तिमत्त्व व्याख्या सांगून व्यक्तिमत्त्व संकल्पना आणि व्यक्तिमत्त्वाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) स्टिब्लन कव्हे यांच्या प्रसिद्ध स्व-सुधार पुस्तकाचे नाव काय? अवलंबन ते स्वलंबनकडे नेणाऱ्या तीन सवयींचे वर्णन करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[5]

- अ) 'भावनिक वचन' थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) स्टिब्लन कव्हे ते मानवी आंतरक्रिया विषयक दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वे लिहा. (सवय 4)

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PE1674

[Total No. of Pages : 4

[6537]-553

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC 2C : Human Rights and UN

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35274)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicates full marks.*

Q1) Select the correct option and rewrite the statement

[5]

- a) What are Human Rights
 - i) Rights that belong to an individual or group of individuals simply for being human
 - ii) Are moral principles or norms formed for all human beings
 - iii) Are often described as Fundamental Rights
 - iv) All of the above
- b) The term 'Equal Security' is related with
 - i) The UN High Commission for Refugees
 - ii) The UN Universal Declaration of Human Rights
 - iii) Security Council
 - iv) League of Nations
- c) The NGO dedicated to the release of political prisoners all over the world is known as
 - i) Amnesty International
 - ii) Red Cross
 - iii) Human Rights Council
 - iv) International court of justice
- d) When was the Universal Declaration of Human Rights adopted?
 - i) 10-December-1948
 - ii) 11-November-1948
 - iii) 12-November-1948
 - iv) 13-November 1948
- e) How many articles does the Universal Declaration of Human Rights contain?
 - i) 10
 - ii) 20
 - iii) 30
 - iv) 40

P.T.O.

Q2) Write the answers in 100 words (any three)

[12]

- a) State the historical background of Universal Declaration of Human Rights
- b) Explain the Asylum rights.
- c) State the right to privacy.
- d) Explain the equal dignity.
- e) State the rights of Freedom.

Q3) Write the answer in 200 words (any one)

[8]

- a) Explain in detail Importance of the Universal Declaration of Human Rights
- b) Explain the preamble of the Human Rights declaration.

Total No. of Questions : 3]

PE1674

[6537]-553

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC 2C : Human Rights and UN

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35274)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा आणि पुन्हा लिहा.

[5]

- अ) मानवी हक्क काय आहेत ?
- व्यक्ती किंवा व्यक्तींच्या समुहाशी संबंधित असलेले अधिकार फक्त मानव म्हणून
 - नैतिक तत्त्वे किंवा सर्व मानवांसाठी तयार केलेले नियम आहेत
 - अनेकदा मूलभूत हक्क म्हणून वर्णन केले जाते
 - वरील सर्व
- ब) “समान सुरक्षा” हे खालील पैकी कशाशी संबंधित आहे ?
- संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या निर्वासितांसाठी स्थापन केलेला उच्च आयोग
 - संयुक्त राष्ट्रांचा मानवी हक्काचा जाहीरनामा/घोषणापत्र
 - सुरक्षा समिती
 - राष्ट्रसंघ
- क) राजनीतिक कैद्यांच्या सुटकेसाठी खालीलपैकी कोणती बिगर सरकारी संघटना (NGO) कार्यरत आहे.
- ॲम्नेस्टी इंटरनॅशनल
 - रेड क्रॉस
 - मानवी हक्क परिषद
 - आंतरराष्ट्रीय न्यायालय
- ड) मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणा कधी स्वीकारण्यात आली ?
- 10 डिसेंबर 1948
 - 11 नोव्हेंबर 1948
 - 12 नोव्हेंबर 1948
 - 13 नोव्हेंबर 1948
- इ) मानवी हक्कांच्या सार्वत्रिक घोषणापत्रात किती कलमे आहेत ?
- 10
 - 20
 - 30
 - 40

प्र.2) 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[12]

- अ) मानवी हक्कांच्या सार्वत्रिक घोषणेची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी सांगा.
- ब) आश्रय हक्क स्पष्ट करा.
- क) गोपनीयतेचा अधिकार सांगा
- ड) प्रतिष्ठेची समानता स्पष्ट करा.
- इ) स्वातंत्र्याचे हक्क सांगा.

प्र.3) 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[8]

- अ) मानवी हक्कांच्या सार्वत्रिक घोषणेचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) मानवी हक्क जाहीरनाम्याची प्रस्तावना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions :3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 1

PE1675

[6537]-554

T.Y.B.A.

ENGLISH

**SEC-2C: Mastering Life Skills and Life Values
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35334)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following questions in about 150 words. **[10]**

- a) Explain the meaning, nature and importance of life skills.
- b) Write a short note on 'Life skills and their application' by stating self-awareness, sympathy and empathy

Q2) Attempt any one of the following questions in about 150 words **[10]**

- a) Define 'problem solving' What are the several problem solving strategies?
- b) What are the interpersonal skills? How 'understanding and co-operating with others' is possible through interpersonal skills?

Q3) Attempt any one out of two in about 50 words. **[5]**

- a) How can we manage stress and emotions at the workplace?
- b) What is the role of critical and creative thinking in communication?

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE1676

[6537]-555

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**SEC-2C : Course on Social Science Research Methodology : Theory
and Practice of Dissertation Writing
(2019 CBCS Pattern) (Semester - V) (35425)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write a short note on any three of the following in 50 words each. **[15]**

- a) What is Meant by Science?
- b) Research
- c) Research Methodology
- d) Case Study
- e) Survey

Q2) Answer the following question in 200 words (Any one) **[10]**

- a) What is data collection?
- b) Explain the various types and importance of Research methodology.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PE1676

[6537]-555

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

**SEC-2C : Course on Social Science Research Methodology : Theory
and Practice of Dissertation Writing
(2019 CBCS Pattern) (Semester - V) (35425)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 50 शब्दात टीपा लिहा.

[15]

- अ) विज्ञानाचा अर्थ
- ब) संशोधन
- क) संशोधन कार्यप्रणाली
- ड) केस स्टडी
- इ) सर्वेक्षण

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) तथ्य (माहिती) संकलन म्हणजे काय?
- ब) संशोधन पद्धतीचे विविध प्रकार आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

[6537]-557

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC-1E (G-3) : पाठ्यचर्या : कथेतर विधाएँ
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35093)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [14]

- अ) अमृतलाल नागर ने शरतचंद्र चटर्जी के स्वभाव का किस तरह वर्णन किया है?
- ब) प्रेमचंद एक स्मरण रेखाचित्र के आधार से प्रेमचंद का चरित्र – चित्रण कीजिए ।
- क) मियाँ नसीरुद्दीन और लेखिका कृष्णा सोबती की चर्चा अपने शब्दों में लिखिए ।
- ड) शिवपूजन सहाय ने निराला के जीवन के कौन से विशेष प्रसंगों को उद्घाटित किया है?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [14]

- अ) अज्ञय ने पीपल के कौन सी खूबियों की चर्चा की है?
- ब) डबली बाबू का चरित्र – चित्रण कीजिए ।
- क) लेखक जगदीशचंद्र माथुर ने जवाहरलाल नेहरू के व्यक्तित्व का उद्घाटन कैसे किया है?
- ड) रजिया के हसमुख स्वभाव का लेखक पर क्या प्रभाव पड़ता है?

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [14]

- अ) प्रेमचंद की संवेदनशीलता ।
- ब) निराला की त्याग भावना ।
- क) डबली बाबू का भोलापन ।
- ड) जवाहरलाल नेहरू की जीवन जीने की कला ।

P.T.O.

प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए । [7]

- i) सन 1910 ई. में जब शरत् बाबू रंगून में रहते थे, एक बार उनके मकान में आग लग गई । उसमें उनकी एक बहुत बड़ी लायब्रेरी तथा एक अधूरा लिखा हुआ उपन्यास जलकर खाक हो गया ।
- ii) प्रेमचंद जी ने अपने उद्दहास के साथ उत्तर दिया – तुम तो खाली हो । घड़ी – दो घड़ी बैठकर बात करो ।

ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए । [7]

- i) आज डबली बाबू ने हमें ट्रस्ट के बगीचे में बुलाया है । वे हमें चंपा, गुलाब, कनेर, चमेली – वमेली के बहुत से फूल देने वाले हैं ।
- ii) ज्यों – ज्यों शहर में रहना बढ़ता गया, रजिया से भेंट भी दुर्लभ होती गई । और एक दिन वह भी आया, जब बहुत दिनों पर उसे अपने गाँव में देखा ।

प्रश्न 5) अ) निम्नलिखित में से किसी एक सभा का इतिवृत्त तैयार कीजिए । [7]

- i) हिंदी विभाग सावित्रीबाई फुले पुणे विश्वविद्यालय पुणे में आयोजित नई शिक्षा नीति पर संपन्न सभा का इतिवृत्त लेखन कीजिए ।
- ii) आपके महाविद्यालय में आयोजित वार्षिक पारितोषिक वितरण समारोह के आयोजन के लिए संपन्न सभा का इतिवृत्त लेखन कीजिए ।

ब) निम्नलिखित में से किसी एक पर वार्ता लेखन कीजिए । [7]

- i) अहमदनगर महाविद्यालय में आयोजित राष्ट्रीय खेल प्रतियोगिता पर वार्ता तैयार कीजिए ।
- ii) बालेवाडी पुणे में संपन्न राष्ट्रीय दौड़ प्रतियोगिता पर वार्ता तैयार कीजिए ।

[6537]-558

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC-1E : प्रयोजनमूलक हिंदी कार्यालयीन व्यवहार
(2019 Pattern) (Semester - V) (35094)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।
-

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [14]

- अ) भाषा के विविध रूप स्पष्ट कीजिए ।
ब) भाषा किसे कहते हैं? यह बताते हुए उसकी विशेषताएँ लिखिए ।
क) मानक भाषा क्या है? विस्तार से बताएँ ।
ड) राजभाषा पर अपने विचार व्यक्त कीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [14]

- अ) कार्यालयीन हिंदी पत्राचार से क्या तात्पर्य है? विस्तार से बताइए ।
ब) सरकारी पत्र की विशेषताएँ लिखिए ।
क) अधिसूचना किसे कहते हैं? विस्तार से लिखिए ।
ड) परिपत्र का स्वरूप तथा ढाँचा स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

[14]

- अ) अनुवाद की प्रक्रिया कैसे होती है? विस्तार से लिखिए ।
- ब) अनुवाद का स्वरूप विस्तार से लिखिए ।
- क) अच्छे अनुवादक में कौन-कौन से गुणों का होना आवश्यक माना जाता है?
- ड) हिंदी में अनुवाद का महत्व स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए ।

[21]

- अ) राष्ट्रभाषा
- ब) संपर्क भाषा
- क) विज्ञप्ति
- ड) आवेदन पत्र
- इ) कार्यालयीन अनुवाद
- फ) सूचना तकनीक में अनुवाद का महत्व

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी अनुवाद कीजिए ।

[7]

जर बँक नसेल तर देशाची आर्थिक व्यवस्था इकडे-तिकडे जाईल. बँक ही एक सुरक्षित संस्था आहे जिथे लोक आत्मविश्वासाने त्यांचे पैसे जमा करतात. लोक बँकेत जाऊन पैसे जमा करतात. आणि अशा अनेक प्रकारच्या योजना आहेत जिथे हे पैसे गरजेच्या वेळी मिळतात. पैसे आणि दागिने घरात नेहमीच सुरक्षित नसतात. आम्ही सर्व आपल्या ठेवी विश्वासात ठेवू शकतो. बँका त्यांच्या वापरकर्त्यांना बऱ्याच सेवा पुरवतात. ड्राफ्ट, ग्राहक आपली मौल्यवान वस्तू लॉकरमध्ये ठेवू शकतात. अशा अनेक सेवा बँकांमुळे लोकांना त्यांच्या भवितव्याची चिंता कमी असते. शहरांच्या सोयी लक्षात घेऊन केवळ शहरातच नव्हे तर खेड्यांमध्येही बँका सुरु केल्या आहेत, रिटेल बँका, बचत बँका, राष्ट्रीय बँका, गुंतवणूक बँका, सहकारी बँका, ग्राहक बँका, एक्सचेंज आणि औद्योगिक बँका अशा अनेक प्रकारच्या बँका आहेत. आपल्या दैनंदिन जीवनात आपण नेहमी घरी जास्त पैसे ठेवू शकत नाही. घरी जास्त पैसे ठेवणे सुरक्षित नाही. म्हणून बँक आमच्यासाठी वरदाना पेक्षा काहीच कमी नाही. ज्याने आपला कष्टाने कमावलेला पैसा सुरक्षित ठेवला.

अथवा

If there is no bank, the financial system of the country will go here and there. A bank is a safe institution where people deposit their money with confidence. People go to the bank and deposit money and jewelry are not always safe at home, we can all keep our deposits in trust. Banks provide many services to their users with drafts, customers can store their valuables in lockers, many services banks offer, people are less worried about their future. Considering the convenience of cities, banks have been started not only in cities but also in villages. There are many types of banks such as retail bank, savings banks, national banks, investment banks, cooperative banks, cost consumer banks, exchange and industrial banks. In our daily life we cannot always keep much money at home, keeping too much money at home is not safe, so the bank is nothing less than a boon to us, who keep our hard earned money safe.

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PE-1679

Total No. of Pages : 3

[6537]- 559

T.Y.B.A.(Semester - V)

PERSIAN

CC-1D:Modern Persian Prose, Literary History & Translation

(2019 Pattern) (35103)

Total Marks : 70]

[Time : 2½ Hours

Instructions to the Candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q.1 Give an introduction of the book ره‌انودر تعلیم و تربیت or رهبر نژاد نو [14]

Q.2 Discuss the origin and development of Modern Persian language. [16]

Q.3 Reproduce any one of the following passages in simple language: [10]

(i) قدری تامل کنید که آیا این جنگ بین المللی که چهل کرو ر نفوس قربان و

چندین هزار بچه هار ایتیم و خانمانهار ا خراب کرد نیجه چه قوه بوده است؟

البته اینر اتصدیق داریم که هیچ چیز از دایره مشیت الهی خارج نیست

اما اینرا کج نباید فهمید آیا نعوذ بالله خداوند رحیم علی الا طلاق تشنه

اینهمه خونها بود این همه مظالم رادو ستمید اشت ویا شوخی میکرد؟ حاشاو

کلا! تعالی ربی عما تتصورون!

P.T.O.

(ii) پس این فاجعه عظمی جز نتیجه افکار پلید و خیالات و احساسات شیطانی

خود بشر چیز دیگر ندیده است، این فکرهای منحوس و منقّی و شیطانی

ابتداءً مغز چند نفر از قایدین ملل سرزد و کم کم امواج آنها دماغهای افراد ملتها

را استیلا نمود و آشیانه ساخت و زاد و ولد کرد و مانند ابرهای تاریک فضای

دماغها و عقلهای ملل را پوشانیده و قوای ممیزه و عقلیه آنان را ضعیف ساخت

و پرده غفلت جلو چشم بصیرت این مردم کشید.

Q.4 Who was کاظم زاده ایران شهر? Discuss his life and literary contribution?

[12]

Q.5 (A) Translate or explain **any two** of the following passages :

[12]

(i) اقلا پانزده دقیقه ورزش کنید یعنی دست ها و پا ها و بدن را بانواع مختلف که در

کتاب بانمونه داده اند به حرکت بیاورید و هر حرکت باید بایک نفس کشیدن

عمیق همراه باشد تا خون بدن به خوبی با هوا صاف تازه شود.

(ii) برای صبحانه و ناشتا بجای چای و قهوه و شیر، میوه تازه و یا اقلا شیر میوه

هیا ماست بخورید. در میان میوهها انجیر سیب و انگور و نارنج و بادام و خرما

گرد و گلابی بسیار مفید است.

(iii) به قدر امکان لباس پائین نرم و هوادار به پوشید و از سرما خوردن بترسید. اگر برین

عمل کنید و جود شما آن قدر قوت خواهد گرفت که از سرما و گرما متاثر نه خواهد

شد. و مخصوصا لباسها نباید تنگ باشد و بفشارد. چونکه آن وقت نمی گذارد که

خون در بدن به آزادی جریان کند و همه جابزودی برسد.

(iv) روز گرفتن بخصوص در موقع سوء هضم بسیار نافع است ولی در حین آن تا می توان آب گرم و یا شربت میوه باید بسیار خورد تا معده و وروده هارا بشورد و خون را تصفیه کند.

Q.5(B) Translate the following unseen passage into Persian, Urdu or

Marathi:

[6]

The quality of life is extremely affected by pollution. Pollution is known to work in a way which is difficult to understand through naked eyes alone. However, Pollution is present everywhere in the atmosphere. For example, it is impossible for one to see any type of natural gasses through naked eyes in the atmosphere. In the same way, the pollutants that are drastically increasing and ruining the quality of air and environment are damaging for every living being.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PE-1680

[6537]-560

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-1C : कविभासविरचितं प्रतिमानाटकम्
(2019 Pattern) (Semester - V) (35113)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate any three of the following.

[15]

खालीलपैकी कोणत्याही तिघांचे मराठी अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

i) सूत्रधार:- सीताभवः पातु सुमन्त्रतुष्टः सुग्रीवरामः सहलक्ष्मणश्च ।

यो रावणार्यप्रतिमश्च देव्या, बिभीषणात्मा भरतोऽनुसर्गम् ॥

(नेपथ्याभिमुखमवलोक्य)

आर्ये! इतस्तावत् ।

(प्रविश्य)

नटी-आर्य! इयमस्मि ।

ii) नन्दिनिका - हला, शृणु । प्रकृतिभिरानीतमभिषेकं विसृज्य रामतपोवनं गतः कुमारः ।

विजया - (सविषादम्) हम्, एवं गतः कुमारः । नन्दिनिके, एह्यावां भट्टिनीं पश्यावः । निष्क्रान्ते)

(ततः प्रविशति भरतो रथेन सूतश्च)

भरतः -

स्वर्गं गते नरपतौ सुकृतानुयात्रे

पौराश्रुपातसलिलैरनुगम्यमानः ।

द्रष्टुं प्रयाम्यकृपणेषु तपोवनेषु

रामाभिधानमपरं जगतः शशाङ्कम् ॥

iii) राजा - (आचम्यावलोक्य)

अयममरपतेः सखा दिलीपो, रघुरयमत्रभवानजः पिता मे ।

किमभिगमनकारणं भवद्भिः सह वसने समयो ममापि तत्र ॥

राम! वैदेहि! लक्ष्मण! अहमितः पितृणां सकाशं गच्छामि । हे पितरः! अयमयमागच्छामि । (मूर्छया परामृष्टः)

(काश्रुकीयो यवनिकास्तरणं करोति ।)

सर्वे - हा हा महाराजः! हा हा महाराजः! (निष्क्रान्ताः सर्वे)

P.T.O.

- iv) रावणः – अस्ति प्रभावसम्पाद्यम् ।
 रामः – भगवन्! एष एव मे निश्चयः ।
 उभयस्यास्ति सान्निध्यं यद्येतत् साधयिष्यति ।
 धनुर्वा तपसि श्रान्ते श्रान्ते धनुषि वा तपः ॥
 रावणः – सन्ति । हिमवति प्रतिवसन्ति ।
 रामः – हिमवतीति । ततस्ततः ।

Q2) A) Write reference to context of any two of the following. [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोघांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- रामाभिधानं मेदिन्यां शशाङ्कमभिषिञ्चता ।
- अचिरेणैव कालेन भरतेनाद्य सञ्चितम् ।
- दिष्ट्या स एवास्मि रामः महाराज एव महाराजः ।

B) संस्कृतभाषायाम् उत्तराणि लिखत (कान्यपि पञ्च) [5]

- रावणः किं रूपं धृत्वा वनं प्राविशत्?
- प्रतिमागृहे केषां प्रतिमाः आसन्?
- शत्रुघ्नस्य पितामहः कः आसीत्?
- प्रतिमानाटकस्य मूलाधारः कः?
- प्रतिमानाटके कति अङ्कानि सन्ति?
- भरतः कस्मिन् नक्षत्रसमये अयोध्यायाः समीपमागतः?

Q3) A) उचितानि युग्मानि विचिनुत । (कान्यपि पञ्च) [5]

a	b
i) अल्पं	a) अतिस्नेहेन
ii) चतुर्देवतोऽयं	b) लक्ष्मण
iii) अलम्	c) कैकयी
iv) सुमित्रामातृ	d) रावणः
v) कुनदीव निवेशिता	e) कौशल्या
vi) त्रैलोक्यविद्रावणः	f) तुल्यशीलानि द्वन्द्वानि
	g) स्तोमः

B) Write an essay type of answer to any one of the following. [15]

कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- Write an essay on dramatic techniques used by भास in प्रतिमानाटकम्
 प्रतिमानाटकम् मध्ये भासाने योजलेल्या नाट्यतंत्रावर निबंध लिहा.
- Appreciate the third act in प्रतिमानाटकम्.
 प्रतिमानाटकम् मधील तिसऱ्या अंकाचे रसग्रहण करा.

Q4) Write critical notes (Any two)

[20]

विवेचक टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

i) Lamentation of दशरथ

दशरथाचा विलाप

ii) प्रतिमानाटकस्य नान्दी ।

iii) प्रतिमानाटके षष्ठोऽङ्क

Total No. of Questions : 3

SEAT No.

PE-1681

Total No. of Pages : 3

[6537]- 561

T.Y.B.A. (Semester-V)

ARABIC

CC-1E: Classical & Modern Prose & Translation

(35141) (2019 Pattern) (CBCS)

Total Marks : 70]

[Time : 2½ Hours

Instructions to candidates :

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q.1 Translate the following Quranic Surahs into English/Urdu

(Any two)

[20]

a) Al-Infetar	b) Al- Burooj
c) Al- Hujrat	d) Al- Furqan

Q.2 Translate the following passages into English/Urdu.(Any two)

[30]

(الف) النَّخْلَةُ حَيَوَانٌ صَغِيرٌ أَلْهَمَ اللَّهُ دِقَّةَ الصَّنْعَةِ فِي بِنَاءِ بَيْتِهَا، فَتَجْمَعُ فِيهِ الذَّخَائِرُ وَلَهَا أَرْبَعُ أَرْجُلٍ وَيَدَانِ، تَجْمَعُ بِهَا مِنْ عَرَقِ الْأَشْجَارِ وَالزَّهْرِ وَالثَّمَارِ. الرُّطُوبَاتِ الدُّهْنِيَّةِ الَّتِي تَبْنِي بِهَا بَيْتَهَا. وَلَهَا أَرْبَعَةُ أَجْنَحَةٍ خَفِيفَةٍ حَرِيرِيَّةٍ تَسْبَحُ بِهَا فِي جَوِّ السَّمَاءِ وَلَهَا حُمَّةٌ حَادَّةٌ كَأَنَّهَا شَوْكَةٌ تُدَافِعُ بِهَا عَنْ نَفْسِهَا وَتَأْكُلُ مِنَ الثَّمَارِ وَتَمْتَصُّ رَحِيقَ الْأَزْهَارِ، وَتُخْرِجُ لَنَا مِنْ بَطْنِهَا عَسَلًا حُلْوًا لَذِيذًا مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ، فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ.

P.T.O.

(ب) الشَّائِي شَرَابٌ مُنْعَشٌ عَمِيمٌ الاستعمال في الوقت الحاضر يُضَعُ هذا الشراب من أوراق الشَّائِي بوضع الماء المَغْلَى عَلَيْهَا وَأَصْلُ موطنه بلادُ السَّيْنِ فَأَوَّلُ ظُهُورِ كَانَ فِيهَا ثُمَّ انْتَشَرَتْ زِرَا عِنْدَهُ لَى خَارِجَهَا وَهُوَ لَا إِلَّا نَ يَنْبُتُ فِي الْيَابَانِ وَفِي جِهَاتٍ مِنْ بِلَادِ الْهِنْدِ كَأَسَامِ وَسِيلَانَ وَقَدْ كَانَ فِي بَادِي أَمْرِهِ بَرِيَا يَنْبُتُ فِي الْأَحْرَاشِ أَشْجَارٌ أَعَالِيَةٌ أَمَا الْآنَ وَقَدْ عُرِفَتْ فَأُذْذَتْهُ فَبَدَأَ النَّاسُ يَهْتَمُّونَ بِزِرَاعَتِهِ وَيَغْرِسُونَهُ فِي الْبَسَاتِينِ خَاصَّةً وَيَعْتَنُونَهُ بِأَشْجَاهِ فَلَا يَتَرَكُونَهَا لِنَطْوَلٍ. بَلْ يَعْلَمُونَ نَهَاوِي صَغِيرَةِ الْكِيمِيَا تَكَثَّرَ أَوْرَاقُهَا.

(ج) نصح المعلم تلاميذه لا تخالطوا الشرار لان مخالطة الشرار لتفسد الأخلاق. لا تصاحبوا قرناء السوء لأن مصابا حبتهم تشوه الشمعة وتلوث السرة. اذ اسرتم فسيروا في الجانب الأيمن من الطريق بتنان ولا لقولوا في كتاب أو صحيفة بل انظروا أما ماكم حتى تصطدوا باحد واءدأرد ثم أن تلعبروا الشارع من جانب اءلى آخر التفتوا اليسرة واليمنة قبل أن تعبروا وادأرا ايتم زحاما أو خصاما ابتعدوا منه ولا تعرضوا أنفسكم للخطر وادأا وجدتم في الطريق فقيرا يستحق المساعدة أحسنوا اليه بقدر المستطاع.

Q.3 a) Translate the following passage into English.

[10]

الْمُدَرِّسُ يَكْتُبُ عَلَى السُّبُرَةِ السُّودَاءِ الْأَسْئَلَةَ وَالتَّمْرِينَاتِ وَالطُّلَّابُ يَنْقُلُونَهَا فِي كُرَاسَاتِهِمْ. اشْتَرَيْتُ سَاعَةً نَادِرَةً. تَلَا مِيزُ الْجَمْعَةِ أَذْكَيَاءُ. هَذِهِ الْأَسْرَةُ تَشْتَغِلُ مِنَ الصَّبَاحِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ. السَّرْجُ عَلَى ظَهْرِ الْفَرَسِ. الْعِلْمُ خَيْرٌ مِنَ الشَّرْوَةِ.

b) Translate the following Passage into English/Urdu: **[10]**

It is a place where a black board is found. It is used for explaining the Lesson, Writting the Questions, Answers and Exercises for all Subjects. It is Place in Which The Teacher Ask the Students questions Concerning the Previous Lesson. The book is on the table The right hand is better than left hand. The color of sky is blue.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1682

[Total No. of Pages : 4

[6537]-562

T.Y. B.A.

ECONOMICS

CC-1E : Indian Economic Development - I

(2019 Pattern) (Semester - V) (35153) (General Paper - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 20 words (Any Eight)

[16]

- a) Define economic growth.
- b) Write any two differences between economic growth and development.
- c) What is economic development?
- d) What is meant by developing countries?
- e) State any two technological characteristics of developing countries.
- f) State two external bottlenecks of development process.
- g) Give the definition of vicious circle of poverty.
- h) What is meant by Gender Development Index?
- i) What is meant by human resources?
- j) State the importance of multidimensional poverty index.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 50 words (Any four) : [16]

- a) State indicators of economic development.
- b) State demographic characteristics of developing countries.
- c) Explain in brief socio-cultural constraints in development process.
- d) Explain the causes of vicious circle of Poverty.
- e) State the indicators of Human development Index.
- f) State the role of human resources in economic development.

Q3) Answer the following questions in 100 words (Any Three) : [18]

- a) Explain importance of economic development.
- b) Discuss in detail about Gender Development Index.
- c) Explain economic characteristics of developing countries.
- d) Explain political and administrative constraints in development process.

Q4) Answer the following question in 200 words (Any two) : [20]

- a) Explain the indicators of economic growth.
- b) Explain the characteristics of developed countries.
- c) Explain the reasons of capital scarcity in underdeveloped countries.

Total No. of Questions : 4]

PE-1682

[6537]-562

T.Y. B.A.

ECONOMICS

CC-1E : Indian Economic Development - I

(2019 Pattern) (Semester - V) (35153) (General Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) आर्थिक वृद्धीची व्याख्या द्या.
- ब) आर्थिक विकास व वृद्धी यातील कोणतेही दोन फरक लिहा.
- क) आर्थिक विकास म्हणजे काय?
- ड) विकसनशील अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
- इ) विकसनशील अर्थव्यवस्थेची कोणतेही दोन तंत्रज्ञान विषयक वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) विकास प्रक्रियेतील दोन बाह्य अडथळे सांगा.
- य) दारिद्र्याच्या दृष्टचक्राची व्याख्या द्या.
- र) लिंगभाव विकास निर्देशांक म्हणजे काय?
- ल) मानवी संसाधन म्हणजे काय?
- व) बहुआयामी दारिद्र्य निर्देशकांचे महत्त्व सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) आर्थिक विकासाचे निर्देशक थोडक्यात सांगा.
- ब) विकसनशील अर्थव्यवस्थांची लोकसंख्या विषयक वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) विकासाप्रक्रियेतील सामाजिक - सांस्कृतिक अडथळे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) दारिद्र्याच्या दृष्टचक्रांची कारणे स्पष्ट करा.
- इ) मानव विकास निर्देशकांचे निर्देशक घटक सांगा.
- फ) आर्थिक विकासातील मानवी संसाधनाची भूमिका सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) आर्थिक विकासाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) लिंगभाव विकास निर्देशकांची सविस्तर चर्चा करा.
- क) विकसनशील अर्थव्यवस्थांची आर्थिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) विकास प्रक्रियेतील राजकीय व प्रशासकीय अडथळे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) आर्थिक वृद्धीचे निर्देशक स्पष्ट करा.
- ब) विकसित अर्थव्यवस्थांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) अल्पविकसित अर्थव्यवस्थांमधील भांडवलटंचाईची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1683

[Total No. of Pages : 4

[6537]-563

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1E : Modern Political Analysis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35163)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any eight of the following (20 words) :

[16]

- a) Who has advocated traditional political Analysis?
- b) Mention any two approaches of the study of traditional political analysis.
- c) Mention any two demerits of traditional political analysis.
- d) Who has putforth sociological approach of the study of modern political analysis.
- e) What is the study method of statistical approach?
- f) Mention any two merits of modern political analysis.
- g) Define 'Input' and 'Out put' as a function of the political system.
- h) Who has putforth the structural functionalism?
- i) Who is the author of the book 'The Political System'?
- j) Define political system.

P.T.O.

Q2) Write short note on any four (100 words) :

[16]

- a) Capacity functions of the political system.
- b) Features of traditional political analysis.
- c) Nature of modern political analysis.
- d) Features of modern political analysis.
- e) Functions of political system as given by Gabriel Almond.
- f) The importance of political culture.

Q3) Answer any three of the following (in 200 words 3 each) :

[18]

- a) Functions of political system as given by David Easton.
- b) Explain the basic elements of Political culture.
- c) Discuss the types of political system as given by Almond and verba.
- d) Discuss the types and process of political socialization.
- e) Discuss the factors influencing political culture.

Q4) Write answers in detail (in 500 words) (Any two) :

[20]

- a) Critically evaluate the difference between Traditional political Analysis and Modern political Analysis.
- b) Define political socialization. Discuss various instruments of political socialization.
- c) Explain the classification of 'Political culture' as given by Gabriel Almond and Sydney Verba.

Total No. of Questions : 4]

PE-1683

[6537]-563

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1E : Modern Political Analysis

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35163)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत) :

[16]

- अ) पारंपारिक राजकीय विश्लेषणाच्या पुरस्कर्त्यांची नावे लिहा.
- ब) पारंपारिक राजकीय विश्लेषणाच्या अभ्यासाचे कोणत्याही दोन दृष्टिकोनांची नावे लिहा.
- क) पारंपारिक राजकीय विश्लेषणाचे दोन दोष लिहा.
- ड) आधुनिक राजकीय विश्लेषणाच्या अभ्यासाचा समाजशास्त्रीय दृष्टिकोन कोणी मांडला?
- इ) संख्याशास्त्रीय पद्धतीने अभ्यास करण्याची पद्धत कोणती आहे?
- फ) आधुनिक राजकीय विश्लेषणाचे दोन गुण लिहा.
- य) 'आदान' व 'प्रदान' प्रक्रिया राजकीय व्यवस्थेची कार्ये म्हणून स्पष्ट करा.
- र) रचनात्मक कार्यवाद सिद्धांत कोणी मांडला?
- ल) 'राजकीय व्यवस्था' या ग्रंथाचा लेखक कोण आहे?
- व) 'राजकीय व्यवस्था' व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) (100 शब्दांत) :

[16]

- अ) राजकीय व्यवस्थेची क्षमतेची कार्ये
- ब) पारंपारिक राजकीय विश्लेषणाची वैशिष्ट्ये
- क) आधुनिक राजकीय विश्लेषणाचे स्वरूप
- ड) आधुनिक राजकीय विश्लेषणाची वैशिष्ट्ये
- इ) गॅब्रिअल आमंड प्रणित राजकीय व्यवस्थेची कार्ये
- फ) राजकीय संस्कृतीचे महत्व

प्रश्न 3) खालीलपैकी तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (200 शब्दांत) :

[18]

- अ) डेव्हिड ईस्टन प्रणित राजकीय व्यवस्थेची कार्ये लिहा.
- ब) राजकीय संस्कृतीचे आधारभूत घटक लिहा.
- क) आमंड व व्हर्बा प्रणित राजकीय व्यवस्थेच्या प्रकारांची चर्चा करा.
- ड) राजकीय सामाजिकरणाचे प्रकार आणि प्रक्रिया यावर चर्चा करा.
- इ) राजकीय संस्कृतीवर परीणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) सविस्तर उत्तरे लिहा (500 शब्दांत) (कोणतेही दोन) :

[20]

- अ) पारंपारिक राजकीय विश्लेषण व आधुनिक राजकीय विश्लेषण यातील फरकाचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
- ब) राजकीय सामाजिकरणाची व्याख्या लिहा, राजकीय सामाजिकरणाच्या विविध साधनांची चर्चा करा.
- क) गॅब्रिअल आमंड व सिडने व्हर्बा प्रणित राजकीय संस्कृतीचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE1684

[Total No. of Pages : 4

[6537]-564

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC - 1E G3 : Local Self Government in Maharashtra
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - V) (35164)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the any eight following questions (in 20 words each)

[16]

- a) What is Local Self Government.
- b) Who is Political Head of Grampanchayat.
- c) What is the tenure of Zilla parishad.
- d) What is the political Head of Zilla parishad called.
- e) What is the tenure of Panchayat Samiti.
- f) When was LN Bongiwar committee appointed.
- g) When was vasant Rao Naik committee appointed.
- h) Which state first started the panchayatraj system in India.
- i) In which Amendment throgh given to constitutional status of panchayatraj.
- j) How many percentage of womens reservation in panchayatraj of Maharashtra.

P.T.O.

Q2) Answer the any four short notes (in 50 words each)

[16]

- a) Vasant Rao Naik Samiti.
- b) Community development programme.
- c) Grampanchayat : Composition.
- d) Income sources of Zilla Parishad.
- e) 73rd Amendment.
- f) Composition of Panchayat Samiti.

Q3) Answer any three following question (in 100 word each)

[18]

- a) Explain the recommendation of Vasant Rao Naik committee.
- b) Explain the function of Grampanchayat.
- c) What are the features of community development programme.
- d) Explain the function of Panchayat Samiti.

Q4) Answer any two following questions (in 200 words each)

[20]

- a) Explain the nature of Local Self government in pre-British period.
- b) Take a detailed note on the P.B. Patil Samiti.
- c) Explain the composition and sources of income of Panchayat Samiti.

Total No. of Questions : 4]

PE1684

[6537]-564

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC - 1E G3 : Local Self Government in Maharashtra
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - V) (35164)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) स्थानिक स्वराज्य संस्था म्हणजे काय?
- ब) ग्रामपंचायतीचा राजकीय प्रमुख कोण असतो?
- क) जिल्हा परिषदेचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो?
- ड) जिल्हा परिषदेच्या राजकीय प्रमुखास काय म्हणतात?
- इ) पंचायत समितीचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो?
- फ) ल. ना. बोंगिरवार समिती केंव्हा नेमण्यात आली?
- य) वसंतराव नाईक समिती केंव्हा नेमण्यात आली?
- र) भारतात कोणत्या घटक राज्याने सर्वप्रथम पंचायतराज व्यवस्था स्विकारली?
- ल) कोणत्या घटना दुरुस्तीद्वारे पंचायतीना घटनात्मक दर्जा देण्यात आला?
- व) महाराष्ट्रात पंचायतराज यामध्ये महिलांसाठी किती टक्के जागा राखीव आहेत?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दांत)

[16]

- अ) वसंतराव नाईक समिती
- ब) सामुदायिक विकास कार्यक्रम
- क) ग्रामपंचायत : रचना
- ड) जिल्हा परिषद उत्पनांची साधने
- इ) 73 वी घटना दुरुस्ती
- फ) पंचायत समितीची रचना

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत)

[18]

- अ) वसंतराव नाईक समितीच्या शिफारशी स्पष्ट करा.
- ब) ग्रामपंचायतीची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) सामुदायिक विकास कार्यक्रमाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) पंचायत समितीची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत)

[20]

- अ) ब्रिटीशपूर्व काळातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) पी.बी. पाटील समितीचा सविस्तर आढावा घ्या.
- क) पंचायत समितीची रचना व उत्पन्नाची साधने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1685

[Total No. of Pages : 4

[6537]-565

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-1E : Indian National Movement (1885 to 1947)

(2019 Pattern) (CBCS) (35174) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions in 300 words. [15]

- a) Discuss the ideological framework of the Moderates and their contribution to Indian freedom struggle.
- b) Write a detailed note on the Quit India Movement.

Q2) Answer any one of the following questions in 300 words. [15]

- a) What do you know about the Two-Nation Theory? How did it contributed to the Spread of Communalism?
- b) Discuss in detail the Dalit Movement in India.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words. [20]

- a) Write about Revolutionary Nationalism in India.
- b) What were the causes for the launching of the Non-Cooperation Movement?
- c) Highlight the achievements of the Indian National Army or Azad Hind Fauj.
- d) Review of the Labour Movement in India.

P.T.O.

Q4) Short Note (Any Four) :

[20]

- a) Abhinav Bharat
- b) Lokmanya Tilak's Programme
- c) Dandi March
- d) Cripps Mission
- e) Maharshi Dhondo Keshav Karve
- f) Birsa Munda

Total No. of Questions : 4]

PE-1685

[6537]-565

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-1E : Indian National Movement (1885 to 1947)

(2019 Pattern) (CBCS) (35174) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नापैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) मवाळवाद्यांच्या प्रेरणा आणि भारतीय स्वातंत्र्य लढयातील मवाळवाद्यांच्या कार्याच्या चर्चा करा.
ब) चलेजाव चळवळीची सविस्तर माहिती लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नापैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) द्विराष्ट्रवाद सिद्धांत सांगून भारतातील जमातवादाच्या विकासाचा आढावा घ्या.
ब) दलित चळवळीचा सविस्तर वृत्तांत लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नापैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) भारतीय क्रांतिकारी चळवळीची माहिती लिहा.
ब) असहकार चळवळीची कारणे लिहा.
क) आझाद हिंद सेनेच्या कामगिरीचे वर्णन करा.
ड) भारतीय कामगार चळवळीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) अभिनव भारत
- ब) लोकमान्य टिळकांची चतुःसूत्री
- क) दांडी यात्रा
- ड) क्रिप्स मिशन
- इ) महर्षी धोंडो केशव कर्वे
- फ) बिरसा मुंडा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1686

[Total No. of Pages : 4

[6537]-566

T.Y. B.A.

HISTORY

**CC-2E : History of Civilization - World Civilization and Heritage
Part - I**

(2019 Pattern) (Semester - V) (35175) (General Paper - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : [15]

- a) Discuss on the Evolution of human being.
- b) Elucidate the contribution of Mesopotamian civilization.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) : [15]

- a) Write down the information of the Life of Vedic civilization.
- b) Tell the contribution of Mesopotamian civilization in world history.

Q3) Answer the following questions in 200 words (only two) : [20]

- a) Explain the concept 'Neolithic Age'.
- b) Write down about 'Mahakavya'.
- c) Explain the concept 'Hammurabi Sanhita'.
- d) Write down about Egyptian pyramids.

P.T.O.

Q4) Short Note (any four) :

[20]

- a) Four Vedas
- b) Haddapa city
- c) Lao-tse
- d) Stone age
- e) Ashram vyavstha
- f) Concept of culture

Total No. of Questions : 4]

PE-1686

[6537]-566

T.Y. B.A.

HISTORY

CC-2E : History of Civilization - World Civilization and Heritage
Part - I

(2019 Pattern) (Semester - V) (35175) (General Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणतेही एक) : [15]
अ) मानवाच्या उत्क्रांतीबद्दल चर्चा करा.
ब) मेसोपोटेमियन संस्कृतीच्या योगदानाबद्दल लिहा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणतेही एक) : [15]
अ) वैदिक संस्कृतीमधील सामाजिक व सांस्कृतिक जीवनाची माहिती लिहा.
ब) जगाच्या संस्कृतीमध्ये चीनच्या संस्कृतीचे योगदान सांगा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तर द्या (कोणतेही दोन) : [20]
अ) 'नवाश्मयुग' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) महाकाव्या बद्दल माहिती लिहा.
क) हम्मुराबीची संहिता स्पष्ट करा.
ड) इजिप्तीयन पिरॅमिड्स बद्दल लिहा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) चार वेद
- ब) हडप्पा शहर
- क) लाओ-त्से
- ड) अश्मयुग
- इ) आश्रम व्यवस्था
- फ) संस्कृतीची संकल्पना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1687

[Total No. of Pages : 4

[6537]-567

T.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1E : Maharashtra - A Culture Region

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35193)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any three of the following :

[15]

- a) Diffusion
- b) History of Maharashtra.
- c) Marathi Language.
- d) Holi festival
- e) Powada

Q2) Answer any three of the following questions in 50 words each :

[15]

- a) What is Fort? Explain the types of Fort.
- b) Write information about christmas.
- c) What is Cultural region?
- d) Elaborate the process of Evolution.
- e) Explain the concept Maharashtra Dharma.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each : [20]

- a) Describe the process of cultural change.
- b) Write about Warali painting in details.
- c) Describe about a festival of Diwali and Holi in details.
- d) Write in detail about Tulja Bhawani and Mahalaxmi in Maharashtra.

Q4) Answer any one of the following questions in 300 words : [20]

- a) Describe in details about Balutedari system in Maharashtra.
- b) Discuss in details about Tamasha and Lavani as a Traditional Art.

Total No. of Questions : 4]

PE-1687

[6537]-567

T.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1E : Maharashtra - A Culture Region
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35193)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) :

[15]

- अ) सांस्कृतिक प्रसार
- ब) महाराष्ट्राचा इतिहास
- क) मराठी भाषा
- ड) होळी सण
- इ) पोवाडा

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) :

[15]

- अ) किल्ले म्हणजे काय? किल्लांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) नाताळ सणांविषयी माहिती लिहा.
- क) सांस्कृतिक प्रदेश म्हणजे काय?
- ड) उत्क्रांतीची प्रक्रिया विशद करा.
- इ) महाराष्ट्र धर्म संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- अ) सांस्कृतिक बदलाची प्रक्रिया वर्णन करा.
- ब) वारली चित्रकलेविषयी सविस्तर लिहा.
- क) दिवाळी आणि होली सणांविषयी सविस्तर वर्णन करा.
- ड) महाराष्ट्रातील तुळजाभवानी आणि महालक्ष्मी यांच्याबद्दल सविस्तर माहिती लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- अ) महाराष्ट्रातील बलुतेदारी पद्धती सविस्तर वर्णन करा.
- ब) पारंपारिक लोककला म्हणुन तमाशा व लावणी यावर सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1688

[Total No. of Pages : 4

[6537]-568

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 310 (A) - CC1E : Geography of Disaster Management - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35204)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer in about 20 words each. (any Eight) :

[16]

- a) What is Management?
- b) Write any two objectives of disaster management.
- c) Write any two functions to reduce the intensity of disaster.
- d) Name any two examples of climatic disaster.
- e) Write any two types of natural disaster.
- f) Write any two names of Media?
- g) Write any two functions of revenue department in disaster management.
- h) What is Rehabilitation?
- i) What is Flood?
- j) Write any two impacts of droughts on environment.

Q2) Write short notes in about 50 words each (Any Three)

[18]

- a) Explain pre disaster management.
- b) Man - made disaster.
- c) Functions of health department in disaster management.
- d) Effects of Hailstorm on Agriculture.

P.T.O.

Q3) Answer in about 100 words each. (any two)

[16]

- a) Describe post disaster management.
- b) Explain the classification of natural hazard.
- c) Write the measures of landslide disaster management.

Q4) Answer in about 300 words each. (any one)

[20]

- a) What is disaster? Explain in details to biological disaster.
- b) Describe the effects of flood and remedies of Flood Management.

Total No. of Questions : 4]

PE-1688

[6537]-568

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 310 (A) - CC1E : Geography of Disaster Management - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35204)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- ब) आपत्ती व्यवस्थापनाची कोणतीही दोन उद्दिष्टे लिहा.
- क) आपत्तीची तीव्रता कमी करण्यासाठीचे कोणतेही दोन उपाय लिहा.
- ड) हवामानविषयक आपत्तींची दोन उदाहरणे लिहा.
- इ) नैसर्गिक आपत्तींचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- फ) कोणत्याही दोन प्रसार माध्यमांची नावे लिहा.
- य) आपत्ती व्यवस्थापनात महसूल विभागाची कोणतेही दोन कामे लिहा.
- र) पुनर्वसन म्हणजे काय?
- ल) पूर म्हणजे काय?
- व) दुष्काळाचे पर्यावरणावर होणारे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) आपत्ती पूर्वीचे व्यवस्थापन.
- ब) मानवनिर्मित आपत्ती.
- क) आपत्ती व्यवस्थापनात आरोग्य विभागाची कामे.
- ड) गारपिटीचे शेती व्यवसायावरील परिणाम.

प्रश्न 3) प्रत्येकी सुमारे 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) आपत्ती नंतरच्या व्यवस्थापनाचे वर्णन करा.
- ब) नैसर्गिक आपत्तींचे सविस्तर वर्गीकरण करा.
- क) भूमीपात आपत्ती निवारणासाठीच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) आपत्ती म्हणजे काय? ते सांगून जैविक आपत्तींचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) पुराचे परिणाम सांगून, पूर व्यवस्थापनाचे उपाय सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1689

[Total No. of Pages : 4

[6537]-569

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

CC-1E GG 310(A) : Geography of Tourism - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35205)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each (any Eight) :

[16]

- a) Define tourist
- b) Define tourism as a product.
- c) Give any two names of sancturies in Maharashtra.
- d) Write full form of M.T.D.C.
- e) What is health tourism?
- f) Write importance of internate in tourism.
- g) What is meant by heritage tourism?
- h) Give any two advantages of Rail transport in tourism.
- i) Give names of print media that support tourism.
- j) What is regional tourism?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 50 words each (any three) : [18]

- a) Write a note on tourism and employment.
- b) Importance of religious tourism.
- c) Write short note on Agro Tourism.
- d) Explain in short role of road transport in tourism development.
- e) Travel and tourism agencies.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each (any two) : [16]

- a) Give in detail the importance of tourism.
- b) Classify the tourism based on Nationality.
- c) Explain the role of tourist Guide in tourism.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each (any one) : [20]

- a) Define the tourism and write in detail the nature of tourism.
- b) Describe the role of air transport in tourism development.

Total No. of Questions : 4]

PE-1689

[6537]-569

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

CC-1E GG 310(A) : Geography of Tourism - I

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही आठ) :

[16]

- अ) पर्यटकाची व्याख्या सांगा.
- ब) पर्यटन उत्पादन व्याख्या लिहा.
- क) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन अभयारण्यांची नावे सांगा.
- ड) M.T.D.C. चे पूर्ण रूप लिहा.
- इ) आरोग्य पर्यटन म्हणजे काय?
- फ) पर्यटनात इंटरनेटचे महत्व सांगा.
- य) वारसास्थळ पर्यटन म्हणजे काय?
- र) पर्यटनात रेल्वे वाहातूकीचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.
- ल) पर्यटनास सहाय्यक मुद्रित प्रसार माध्यमांची नावे सांगा.
- व) प्रादेशिक पर्यटन म्हणजे काय?

- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [18]
- अ) पर्यटन व रोजगार यावर टिप लिहा.
 - ब) धार्मिक पर्यटनाचे महत्त्व
 - क) कृषी पर्यटन यावर टिप लिहा
 - ड) पर्यटन विकासात रस्ते वाहातूकीची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - इ) प्रवासी व पर्यटन संस्था

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [16]
- अ) पर्यटनाचे महत्त्व सविस्तर सांगा.
 - ब) राष्ट्रीयत्वाचे आधारे पर्यटनाचे वर्गिकरण करा.
 - क) पर्यटनात मार्गदर्शकाची भूमिका विषद करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [20]
- अ) पर्यटनाची व्याख्या सांगुण पर्यटनाचे स्वरूप सविस्तर लिहा.
 - ब) पर्यटन विकासात हवाई वाहातूकीची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1690

[Total No. of Pages : 4

[6537]-570

T.Y. B.A.

CC1E : PUBLIC ADMINISTRATION
(2019 Pattern) (Semester - V) (35445)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words) :

[16]

- a) What is Public Administration?
- b) State two approaches of Public Administration.
- c) What is e-governance?
- d) Who is father of Public administration?
- e) State two feature of e-governance.
- f) What is Public-Private Partnership?
- g) Full form of POSDCOROB.
- h) State two features of behavioural approach.
- i) Write two mirits of e-governance.
- j) State two features of New Public administration.

Q2) Attempt Any four (50 words each) :

[16]

- a) State the meaning of Public Administration.
- b) Good Governance.
- c) Public - Private Partnership.
- d) Explain System approach
- e) State the Historical approach to Public Administration
- f) Explain the mirits of e-governance.

P.T.O.

Q3) Attempt Any Three questions (100 words) :

[18]

- a) Explain the nature of Public Administration.
- b) State the goals of new Public Administration.
- c) Explain the traditional approach of Public Administration.
- d) State the significance of Public Administration.

Q4) Attempt any two questions (200 words) :

[20]

- a) Explain the scope of Public Administration.
- b) Explain the behavioural approach of Public Administration.
- c) Explain the feature of e-governance.

Total No. of Questions : 4]

PE-1690

[6537]-570

T.Y. B.A.

CC1E : PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern) (Semester - V) (35445)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) [16]

- अ) लोकप्रशासन म्हणजे काय?
- ब) लोकप्रशासनाचे दोन दृष्टिकोन सांगा.
- क) ई-प्रशासन म्हणजे काय?
- ड) लोकप्रशासनाचे जनक कोण?
- इ) ई-प्रशासनाचे दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारी म्हणजे काय?
- य) POSDCOROB चे पूर्ण रूप.
- र) वर्तनवादी दृष्टिकोनाचे दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- ल) ई-प्रशासनाचे दोन फायदे सांगा.
- व) नव लोकप्रशासनाचे दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [16]

- अ) लोकप्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- ब) सुशासन
- क) सार्वजनिक - खाजगी भागीदारी
- ड) व्यवस्था दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- इ) लोकप्रशासनाचा ऐतिहासिक दृष्टिकोन सांगा.
- फ) ई-प्रशासनाचे फायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [18]

- अ) लोकप्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) नव लोकप्रशासनाची उद्दिष्टे सांगा.
- क) लोकप्रशासनाचा पारंपारिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ड) लोकप्रशासनाचे महत्व सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) लोकप्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) लोकप्रशासनाचा वर्तनवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- क) ई-प्रशासनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE1691

[Total No. of Pages : 4

[6537]-571

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC - 1E : Local Self Government in India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35446)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any eight of the following questions (in 20 words) [16]

- a) Who is the father of Local Self Government in India?
- b) Define democratic decentralization.
- c) In which year was the 74th amendment made?
- d) How much population is required to establish a municipal corporation in Maharashtra?
- e) What are the sources of income of the municipality?
- f) By whom is the municipality chairperson elected?
- g) How many subjects are covered in 12th schedule.
- h) Who is responsible for conducting elections to urban local bodies.
- i) The cantonment Board is under the control of which ministry.
- j) State two functions of divisional commissioner.

Q2) Answer any four of the following questions (in 100 words) [16]

- a) Importance of local self Government bodies.
- b) Standing committee in municipal corporation.
- c) Deputy mayor.
- d) 74th constitutional Amendment and state election commission.
- e) Powers and functions of cantonment board.
- f) Lord Ripon's resolution of 1882.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions (100 words each)

[18]

- a) Explain the powers and functions of the Mayor.
- b) Explain the evolution of urban local self government bodies.
- c) Explain the control of Divisional commissioners over urban local bodies.
- d) Explain the function of municipality.

Q4) Answer any two of the following questions (each 200 words)

[20]

- a) Critically evaluate the 74th Amendment.
- b) Explain the meaning and scope of local self government bodies.
- c) What are the key challenges faced by urban local government in India.

Total No. of Questions : 4]

PE1691

[6537]-571

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**CC - 1E : Local Self Government in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35446)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा. (20 शब्दांत)

[16]

- अ) भारतातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे जनक कोण आहेत?
- ब) लोकशाही विकेंद्रिकरणाची व्याख्या द्या.
- क) 74 वी घटनादुरुस्ती कोणत्या वर्षी झाली?
- ड) महाराष्ट्रात महानगरपालिका स्थापन करण्यासाठी किती लोकसंख्या आवश्यक आहे?
- इ) नगरपालिकेचे उत्पन्नाचे स्रोत कोणते आहेत?
- फ) नगराध्यक्ष कोणामार्फत निवडला जातो?
- य) बाराव्या परिशिष्टात किती विषय समाविष्ट आहेत?
- र) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूका घेण्याची जबाबदारी कोण पार पाडते?
- ल) छावणी क्षेत्र हे कोणत्या मंत्रालयाच्या नियंत्रणाखाली असते?
- व) विभागीय आयुक्तांची दोन कामे सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत)

[16]

- अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे महत्त्व
- ब) महानगरपालिकेतील स्थायी समिती
- क) उपमहापौर
- ड) 74 वी घटनादुरुस्ती आणि राज्य निर्वाचन आयोग
- इ) छावणी क्षेत्राचे अधिकार व कार्ये
- फ) 1882 चा लॉर्ड रिपनचा ठराव

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत)

[18]

- अ) महापौरांचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
- क) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांवर विभागीय आयुक्तांचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
- ड) नगरपालिकेची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 200 शब्दांत)

[20]

- अ) 74 व्या घटनादुरुस्तीचे टिकात्मक मूल्यमापन करा.
- ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचा अर्थ व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) भारतातील शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांसमोरील प्रमुख आव्हाने कोणती आहेत?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE1692

[Total No. of Pages : 3

[6537]-572

T.Y.B.A.

संगीत

CC-1EG-5 : रागसंगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32517) (35213)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) मुलतानी, रागेश्री, शंकरा यापैकी कोणत्याही एका रागातील एक मध्यलय ख्याल/बंदिश स्वरलिपीबद्ध करा. [10]

ब) पुरियाधनाश्री, जयजयवंती, रागेश्री यापैकी कोणत्याही एका रागाचा स्वरविस्तार लिहा. [5]

प्र.2) अ) यावर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची आरोह-अवरोह, पकड यासह संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [10]

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका लिहा. [5]

i) विलंबित एकताल

ii) झपताल

iii) झुमरा

प्र.3) अ) थोडक्यात लिहा. [8]

i) निबद्धगान

ii) अनिबद्ध गान

iii) सायंगेय संधिप्रकाशित राग

iv) रागांग राग

ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा. [12]

i) प्रबंध

ii) तिरोभाव-अविर्भाव

iii) शुद्ध-मिश्र-संकीर्ण राग

iv) परमेलप्रवेशक राग

P.T.O.

प्र.4) अ) या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे सांगीतिक योगदान लिहा.

[10]

- i) पं. भीमसेन जोशी
- ii) श्रीमती केसरबाई केरकर
- iii) पं. कुमार गंधर्व

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

[10]

- i) रागसंगीत आणि जनरूची
- ii) पार्श्वसंगीत
- iii) संगीत शिक्षणाचे स्वरूप

Total No. of Questions : 4]

PE1692

[6537]-572

T.Y.B.A.

संगीत

CC-1EG-5 : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (32517) (35213)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1) अ)** वाद्य वर्गीकरण याविषयी विस्ताराने लिहा. [10]
ब) कोणत्याही एका अवनद्ध वाद्याविषयी थोडक्यात लिहा. [5]
- प्र.2) अ)** पाश्चात्य ताल वाद्ये याविषयी विस्ताराने लिहा. [10]
ब) घन वाद्ये याविषयी थोडक्यात लिहा. [5]
- प्र.3) अ)** चर्मवाद्यांचा थोडक्यात इतिहास लिहा. [8]
ब) तबला आणि पखवाज या वाद्यांबाबत तौलनिक विवेचन करा. [12]
- प्र.4) अ)** पाश्चात्य ताल वाद्यांची संक्षिप्त माहिती लिहा. [10]
ब) चर्मवाद्यांतील तबल्याचे स्थान याविषयी विस्ताराने लिहा. [10]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1693

[Total No. of Pages : 4

[6537]-573

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1C : Industrial and Organizational Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35223)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

- a) Write the subject matter of industrial and organizational psychology.
- b) Explain the importance of evaluation of training program.
- c) Describe the psychological principles in training.
- d) What is seniority?
- e) State the goal setting theory of motivation.
- f) Explain the self-efficacy theory of motivation.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : [20]

- a) Explain the function of industrial & organizational psychology.
- b) Describe the personnel recruitment techniques.
- c) Describe the graphic rating scale.
- d) Write the sources of performance evaluation.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any one) : [20]

- a) Explain in details the history of industrial and organizational psychology.
- b) Explain the concept of work motivation. Discuss the need theory of work motivation.

Q4) Write short notes (any two) : [10]

- a) Job analysis
- b) Ability test in personnel selection
- c) Downsizing
- d) Self-discipline

Total No. of Questions : 4]

PE-1693

[6537]-573

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1C : Industrial and Organizational Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचा अभ्यास विषय लिहा.
ब) प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या मूल्यमापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
क) प्रशिक्षणातील मानसशास्त्रीय तत्त्वे विशद करा.
ड) सेवा जेष्ठता म्हणजे काय?
इ) प्रेरणा विषयक ध्येय-न्यासीकरण सिद्धांत सांगा.
फ) प्रेरणा विषयक स्व-सामर्थ्य सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचे कार्य स्पष्ट करा.
ब) कर्मचारी भरती तंत्रांचे वर्णन करा.
क) आलेखात्मक पदनिश्चयन श्रेणीचे वर्णन करा.
ड) निर्वर्तन मूल्यमापनाचे विविध स्रोत लिहा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचा इतिहास सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) कार्यप्रेरणेची संकल्पना स्पष्ट करा. कार्यप्रेरणा विषयक गरज सिद्धांताची चर्चा करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा : [10]
- अ) कार्य विश्लेषण
- ब) कर्मचारी निवडीतील क्षमता मापन चाचण्या
- क) कर्मचारी कपात (आकारघट)
- ड) स्वयंशिस्त

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1694

[Total No. of Pages : 4

[6537]-574

T.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT - GEN - III

CC-1E: Gandhian Movements and Followers of Gandhism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35233)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 100 words each. [15]

- a) Briefly discuss about Kheda Satyagraha.
- b) Briefly discuss the success and failure of Bhoodan movement
- c) Briefly discuss the Influence of Gandhi on Javadeka's Thoughts.
- d) Briefly explain Jayaprakash Narayan's concept of social change.
- e) Explain the need for Sarvodaya in the present situation.

Q2) Answer any Two of the following questions in 200 words each. [20]

- a) Discuss the results of Quit India movement.
- b) Explain Dada Dharmadhikari's views on Social reconstruction.
- c) Explain the need for the concept of pantheism from the perspective of Indian society.
- d) Explain Vinoba Bhave's Shramdana concept.

Q3) Write short notes in 100 words each (any three). [15]

- a) Background of Champaran Satyagraha
- b) Success and Failure of Gramdan movement
- c) Non Co-operation Movement
- d) Gandhism : Jay Prakash Narayan
- e) Dada Dharmadhikari's Economic thoughts.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words. [20]

- a) Discuss in detail about the success and failure of Dandi March
- b) Explain Jay Prakash Narayan's concept of Total revaluation in detail.

Total No. of Questions : 4]

PE-1694

[6537]-574

T.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT - GEN - III

CC-1E : Gandhian Movements and Followers of Gandhism
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35233)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [15]
- अ) खेडा सत्याग्रहाबद्दल थोडक्यात चर्चा करा.
ब) भूदान चळवळीच्या यशापयशा बद्दल थोडक्यात चर्चा करा.
क) जावडेकरांच्या विचारांवरील गांधीजींचा प्रभाव थोडक्यात चर्चा करा.
ड) जयप्रकाश नारायण यांची सामाजिक बदलाची संकल्पना थोडक्यात विशद करा.
इ) सद्यकालीन स्थितीतील सर्वोदयाची आवश्यकता विशद करा.
- प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]
- अ) चलेजाव चळवळीच्या परिणामांची चर्चा करा.
ब) सामाजिक पुनर्रचनेसंदर्भात दादा धर्माधिकारी यांचे विचार स्पष्ट करा.
क) भारतीय समाजाच्या परिप्रेक्ष्येतून सर्वधर्मसमभाव संकल्पनेची आवश्यकता विशद करा.
ड) विनोबा भावेंची श्रमदान संकल्पना थोडक्यात विशद करा.
- प्रश्न 3) 100 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
- अ) चंपारण सत्याग्रहाची पार्श्वभूमी.
ब) ग्रामदान चळवळीचे यशापयश.
क) असहकार चळवळ.
ड) गांधीवाद: जयप्रकाश नारायण.
इ) दादा धर्माधिकारी यांचे आर्थिक विचार.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा.

[20]

अ) दांडी योत्रेच्या यशापयश बद्दल सविस्तर चर्चा करा.

ब) जयप्रकाश नारायण यांची पूर्णक्रांतीची संकल्पना सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1695

[Total No. of Pages : 4

[6537]-575

T.Y. B.A.

CC-1E : YOGVIDYA - V

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35243)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any of the following five questions in one sentence. **[5]**

- i) How many Keshas and which are they?
- ii) How many Pranayama and which are they?
- iii) What is Yuj?
- iv) Who is known as yogsutrakar?
- v) Which are the Kriyas of the digestive system for purification?
- vi) What is the Abhyas and Vairagya?
- vii) What is Kapalbhathi?

Q2) Write the short note (Any two) : **[10]**

- i) Sarvangasan
- ii) NadishodhanPranayam
- iii) Pratyahar

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[20]**

- i) Explain practical yoga?
- ii) Explain the concept of physical health?
- iii) Explain the concepts of yoga and personal performance?

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions in detail.

[15]

- i) What is the importance of yoga in the field of sports?
- ii) What are the factors that can affect mental health? Will yoga be useful?
And Discuss?

Total No. of Questions : 4]

PE-1695

[6537]-575

T.Y. B.A.

CC-1E : YOGVIDYA - V

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35243)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या. [5]

- i) क्लेश किती आणि ते कोणते?
- ii) प्राणायाम एकूण प्रकार किती आणि कोणते?
- iii) युज म्हणजे काय?
- iv) योगसुत्रकार म्हणून कोणला ओळखले जाते?
- v) पाचनसंस्थेच्या शुद्धीकरणासाठी कोणत्या शुद्धीक्रिया आहेत?
- vi) अभ्यास आणि वैराग्य म्हणजे काय?
- vii) कपालभाती म्हणजे काय?

प्रश्न 2) टिपा लिहा (कोणतेही दोन) [10]

- i) सर्वांगासन
- ii) नाडीशोधन प्राणायाम
- iii) प्रत्याहार

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या. [20]

- i) व्यावहारिक योग स्पष्ट करा.
- ii) शारीरिक आरोग्याची संकल्पना स्पष्ट करा?
- iii) योग आणि वैयक्तिक कामगिरीच्या संकल्पना स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

- i) क्रीडा क्षेत्रात योगाचे महत्त्व काय?
- ii) मानसिक आरोग्यावर परिणाम करणारे घटक कोणते आहेत? योग उपयोगी आहे का? त्यावर चर्चा करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1696

[Total No. of Pages : 4

[6537]-576

T.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

CC-1E-G3 : Social Changes in Sociology - I
(2019 Pattern) (Semester - V) (35263)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each (Any Eight) **[16]**

- a) Which factors are studied in social change?
- b) Which are the stage of social change?
- c) What is the downward change?
- d) State the two factors that inspire social change.
- e) What is society?
- f) Which is the purpose of creation to the society?
- g) What is rural society?
- h) What is urban society?
- i) Which are the natural factors involved in the process of social change?
- j) Which are the technical componants of social change?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each (Any four) **[16]**

- a) Explain the concept of social change.
- b) Explain the scope of social change.
- c) Explain the origin of society.
- d) Explain the classification of society according to time and place.
- e) Explain how the political factors is responsible for social change.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each (Any three) **[18]**

- a) Explain the importance of social change.
- b) Explain the classification of Indian society.
- c) Explain the difference between traditional society and modern society.
- d) Explain the cultural factor is important in social change?

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each (Any two) **[20]**

- a) What is social change? Explain the obstacles in the way of social change.
- b) What is modern society? Explain the features of modern society.
- c) What is the process of social change? Explain the factors that affect the process of social change.

Total No. of Questions : 4]

PE-1696

[6537]-576

T.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

CC-1E-G3 : Social Changes in Sociology - I
(2019 Pattern) (Semester - V) (35263)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) [16]
- अ) सामाजिक परिवर्तनात कोणत्या घटकांचा अभ्यास केला जातो?
 - ब) सामाजिक परिवर्तनाच्या अवस्था कोणत्या आहेत?
 - क) अधोगामी परिवर्तन म्हणजे काय?
 - ड) सामाजिक परिवर्तनाला प्रेरणा देणारे दोन घटक सांगा.
 - इ) समाज म्हणजे काय?
 - फ) समाजाची निर्मिती कोणत्या उद्देशाने झाली?
 - य) ग्रामीण समाज म्हणजे काय?
 - र) नागरी समाज म्हणजे काय?
 - ल) सामाजिक परिवर्तन प्रक्रियेतील नैसर्गिक घटकांमध्ये कोणत्या घटकांचा समावेश होतो?
 - व) सामाजिक परिवर्तनाचे तांत्रिक घटक कोणते आहेत.

- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [16]
- अ) सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ब) सामाजिक परिवर्तनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - क) समाजाचा उदय कसा झाला हे स्पष्ट करा.
 - ड) काळानुसार व स्थानानुसार समाजाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
 - इ) सामाजिक परिवर्तनास राजकीय घटक कसा कारणीभूत आहे हे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [18]
- अ) सामाजिक परिवर्तनाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - ब) भारतीय समाजाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
 - क) परंपरागत समाज व आधुनिक समाज यातील फरक स्पष्ट करा.
 - ड) सामाजिक परिवर्तनात संस्कृती घटक महत्वपूर्ण आहे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) सामाजिक परिवर्तन म्हणजे काय? सामाजिक परिवर्तनाच्या मार्गातील अडथळे स्पष्ट करा.
 - ब) आधुनिक समाज म्हणजे काय? आधुनिक समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - क) सामाजिक परिवर्तनाची प्रक्रिया म्हणजे काय? सामाजिक परिवर्तन प्रक्रियेवर परीणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1697

[Total No. of Pages : 4

[6537]-577

T.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC-1E-G-3 : India's National Security Policy and Strategy - I
(2019 Pattern) (Semester - V) (35273)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the Following questions in 100 words each. (Any Three) [15]

- i) State the National Security Council after 1990.
- ii) What is Foreign Policy?
- iii) What is National Security?
- iv) State the geographical factors of National Security.
- v) What is Defence Policy?

Q2) Answer the Following questions in 300 words each. (Any one) [15]

- i) Explain the role of the Chief of Staff Committee in the National Security decision making process.
- ii) State the objectives of India's foreign policy.

Q3) Answer the Following questions in 200 words each. (Any Two) [20]

- i) Explain the Determinants of india's foreign Policy.
- ii) What Improvements did the National Intelligence Grid Make after Kargil?
- iii) Explain the concept of India's National Security.
- iv) Evaluation of India's Defence policy.

P.T.O.

Q4) Write Short notes (Any Four) :

[20]

- i) Objectives of Defence policy
- ii) Scope of National Security
- iii) Evution of India's Foreign policy
- iv) Importance of National Security
- v) Combined Chief of Defence Staff
- vi) Joint Intelligence Committee

PE-1697

[6537]-577

T.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC-1E-G-3 : India's National Security Policy and Strategy - I
(2019 Pattern) (Semester - V) (35273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
- i) 1990 नंतर राष्ट्रीय सुरक्षा परिषद सांगा.
 - ii) परराष्ट्रीय धोरण म्हणजे काय?
 - iii) राष्ट्रीय सुरक्षा म्हणजे काय?
 - iv) राष्ट्रीय सुरक्षेचा भौगोलिक घटक सांगा.
 - v) संरक्षण धोरण म्हणजे काय?
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) [15]
- i) राष्ट्रीय सुरक्षा निर्णय घेण्याची प्रक्रिया मध्ये चीफ ऑफ स्टाफ कमिटीची भूमिका विशद करा.
 - ii) भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे उद्दिष्टे सांगा.
- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- i) भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे घटक स्पष्ट करा.
 - ii) कारगिल नंतर राष्ट्रीय इंटेलिजन्स ग्रीड मध्ये कोणती सुधारणा केली.
 - iii) भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - iv) भारताच्या संरक्षण धोरणाचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) संरक्षण धोरणाचे उद्दिष्टे
- ii) राष्ट्रीय सुरक्षेची व्याप्ती
- iii) भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे मूल्यमापन
- iv) राष्ट्रीय सुरक्षेचे महत्व
- v) कम्बाइंड चीफ ऑफ स्टाफ
- vi) संयुक्त इंटेलिजन्स कमिटी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PE1698

[6537]-578

T.Y.B.A.

SOCIAL WORK

CC-1E : Indian Social Problems

(2019 CBCS Pattern) (Semester - V) (35433)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one question in 500 words: **[14]**

What are the major issues surrounding access to education in India, particularly for marginalized communities?

OR

What are the root causes of gender- based violence in India, and what measures are being taken to address this issue?

Q2) Answer any one question in 500 words: **[14]**

What are the challenges faced by India's LGBTQ+ community in terms of social acceptance, legal rights, and healthcare access?

OR

How does urbanization contribute to social problems such as slums, inadequate infrastructure, and environmental degradation in Indian cities?

Q3) Answer any one question in 500 words: **[14]**

What are the factors contributing to the prevalence of child marriage in certain Parts of India, and what efforts are being made to combat this practice?

OR

How does the lack of access to clean water and sanitation affect the health and well- being of communities in rural India?

P.T.O.

Q4) Answer any one question in 500 words:

[14]

What are the implications of India's population growth for social services, employment and environmental sustainability?

OR

How does discrimination based on ethnicity or regional identity affect social inclusion and political representation in India?

Q5) Write Short notes on (any two) :

[14]

- a) Religious intolerance.
- b) Environmental Sustainability
- c) Social Inclusion
- d) Mental Health

Total No. of Questions : 5]

PE1698

[6537]-578

T.Y.B.A.

SOCIAL WORK

CC-1E : Indian Social Problems

(2019 CBCS Pattern) (Semester - V) (35433)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांमध्ये उत्तर द्या.

[14]

भारतातील, विशेषतः उपेक्षित समुदायांसाठी, शिक्षणाच्या प्रवेशासंबंधीच्या प्रमुख समस्या काय आहेत?

किंवा

भारतात लिंग-आधारित हिंसाचाराची मूळ कारणे कोणती आहेत आणि या समस्येचे निराकरण करण्यासाठी कोणत्या उपाययोजना केल्या जात आहेत?

प्र.2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांमध्ये उत्तर द्या.

[14]

भारताच्या LGBTQ+ समुदायासमोर सामाजिक स्वीकृती, कायदेशीर हक्क आणि आरोग्यसेवा प्रवेशाच्या बाबतीत कोणती आव्हाने आहेत?

किंवा

भारतीय शहरांमधील झोपडपट्ट्या, अपुऱ्या पायाभूत सुविधा आणि पर्यावरणाचा न्हास यासारख्या सामाजिक समस्यांमध्ये नागरीकरण कसे योगदान देते?

प्र.3) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांमध्ये उत्तर द्या.

[14]

भारतातील काही भागांमध्ये बालविवाह प्रचलित होण्यास कोणते घटक कारणीभूत आहेत आणि या प्रथेचा मुकाबला करण्यासाठी कोणते प्रयत्न केले जात आहेत?

किंवा

स्वच्छ पाणी आणि स्वच्छतेच्या अभावाचा ग्रामीण भारतातील समुदायांच्या आरोग्यावर आणि कल्याणावर कसा परिणाम होतो?

प्र.4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांमध्ये उत्तर द्या.

[14]

सामाजिक सेवा, रोजगार आणि पर्यावरणीय स्थिरतेसाठी भारताच्या लोकसंख्येच्या वाढीचे काय परिणाम आहेत?

किंवा

जातीय किंवा प्रादेशिक अस्मितेवर आधारित भेदभाव भारतातील सामाजिक समावेश आणि राजकीय प्रतिनिधित्वावर कसा परिणाम करतो?

प्र.5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[14]

- अ) धार्मिक असहिष्णुता
- ब) पर्यावरणीय स्थिरता
- क) सामाजिक समावेश
- ड) मानसिक आरोग्य

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-1699

[Total No. of Pages : 3

[6537]-579

T.Y. B.A.

COMMERCE

**CC-1E : Financial Accounting & Computerized Accounting
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35293)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks by selecting proper option : **[7]**

- i) Tally Solutions was co-founded in 1986 by _____
 - a) Wally Feurzeig
 - b) John G. Kemeny
 - c) Nandan M. Nilekani
 - d) Shyam Sundar Goenka
- ii) _____ is the theoretically ideal quantity of goods that a firm should purchase that minimizes its inventory costs.
 - a) Economic Order Quantity (EOQ)
 - b) Economics Offer quality
 - c) Economic Ocean Quality
 - d) None of the above
- iii) If Selling Price of a product is Rs.100000 and Cost Price is Rs.30000 so what will be the profit?
 - a) Rs. 20000
 - b) Rs. 30000
 - c) Rs. 70000
 - d) Rs. 50000
- iv) Basic objective of cost accounting is _____
 - a) Tax Compliance
 - b) Financial Audit
 - c) Cost ascertainment
 - d) Profit Analysis
- v) _____ is not an inventory valuation method?
 - a) FIFO
 - b) LIFO
 - c) Weighted Average
 - d) EOQ
- vi) A _____ is the total direct costs of production, including raw materials and labor.
 - a) Prime cost
 - b) Works cost
 - c) Cost of sales
 - d) Cost of production

P.T.O.

- vii) Cost accounting is the process of _____ of production.
- ascertaining cost
 - determination of Selling Price
 - cost Control and Cost reduction
 - assisting Shareholders in decision making

B) State the following statements are true or false : [7]

- Cost accounting is the process of ascertaining and accumulating the cost of a product or activity.
- A Cost sheet is a memorandum statement that provides the estimated detailed costs in respect of a cost centre or a cost unit in a summarized manner.
- FIFO stands for First In, First Out.
- Economic Order Quantity is the ideal quantity of units a company should purchase to meet demand while minimizing inventory costs.
- Prime costs refer to the total direct costs of production.
- Cost accounting can not be adopted by small business concerns.
- Classification and Codification of materials are steps in maintaining stores in a systematic way.

C) Match the following : [6]

i) Selling Price	a) LIFO
ii) Cost Accounting	b) Cost + Profit
iii) Factory Cost	c) Tally ERP 9
iv) Last In First Out	d) Prime Cost + Factory overhead
v) Ascertain Profit or Loss	e) Cost Ascertainment
vi) Tally Solution Pvt. Ltd.	f) Financial Accounting

Q2) Prepare cost sheet from the following particulars of AJANTA Pvt. Ltd : [14]

Raw material purchased Rs. 7,20,000
 Freight charges Rs. 60,000
 Direct Wages Rs. 360,000
 Direct expenses Rs. 150,000
 Factory expenses Rs. 75,000
 General and Administrative expenses Rs. 15,000
 Selling and distribution expenses Rs. 30,000
 Profit 10% on cost.

OR

Define Cost Accounting. What are the characteristics of cost accounting?

Q3) Calculate the EOQ from the following particulars. **[10]**

Annual Consumption: Rs. 2025 units

Cost of Material: Rs. 90 per unit

Cost of placing an order: Rs.54

Annual Carrying Cost of one unit: 10% of inventory value

OR

What are the benefits of computerized accounting.

Q4) Consider the following : **[16]**

01st July 2023 : Inventories on hand are 150 units at Rs. 2 and 300 units at Rs. 4

06th July 2023 : Purchased 300 units at Rs. 2

07th July 2023 : 30 units of inventories issued.

11th July 2023 : 240 units issued to factory.

15th July 2023 : 300 units issued to factory

20th July 2023 : 60 units purchased at Rs.3

26th July 2023 : 210 units issued to factory

28th July 2023 : 150 units purchased at Rs. 5

On 30th July 2023 the stock verified and verifier reported that there was a breakage of 30 units.

Required: Shows the value of the stock on hand of JINDAL Pvt. Ltd. using the FIFO method.

OR

Define Cost Accounting. What is the Importance of Cost Accounting?

Q5) Write a short notes . (Any 2) **[10]**

- a) Tally Software
- b) Limitations of cost accounting
- c) Classification and Codification of Material
- d) Duties of store keeper.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1700

[Total No. of Pages : 4

[6537]-580

T.Y. B.A.

EDUCATION

**CC-1D : Teaching - Learning Process
(2019 Pattern) (Semester - V) (35303) (CBCS)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (Any Three) **[15]**

- i) Write the concept of teaching.
- ii) What is 'trial and error' learning?
- iii) Explain the concept of higher education.
- iv) What is action research?
- v) What is discussion method of teaching?

Q2) Answer the following questions in 100 words each. (Any Two) **[20]**

- i) Explain an impact of globalization on higher education.
- ii) Explain the merits & limitation of project method.
- iii) Explain the merits & limitation of classical conditioning method.
- iv) Explain an importance of action research.

Q3) Answer any one question in 300 words. **[20]**

- i) What are the problems in higher education? Suggest remedies to overcome these.
- ii) Explain the nature, merits and limitations of Insight learning method.

P.T.O.

Q4) Write Short notes in 50 words each (Any Three) :

[15]

- i) Thorndike's laws of learning
- ii) Impact of reception on learning
- iii) Merits of Demonstration method.
- iv) Challenges in higher education.
- v) Limitations of discussion method.

Total No. of Questions : 4]

PE-1700

[6537]-580

T.Y. B.A.

EDUCATION

CC-1D : Teaching - Learning Process
(2019 Pattern) (Semester - V) (35303) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
- i) अध्यापनाची संकल्पना लिहा.
 - ii) प्रयत्नप्रमाद अध्ययन म्हणजे काय?
 - iii) उच्चशिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - iv) कृती संशोधन म्हणजे काय?
 - v) अध्यापनाची चर्चा पद्धत म्हणजे काय?
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- i) जागतिकीकरणाचा उच्चशिक्षणावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
 - ii) प्रकल्प पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
 - iii) अभिजात अभिसंधात पद्धतीचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.
 - iv) कृती संशोधना चे महत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [20]
- i) उच्चशिक्षणातील समस्या कोणत्या? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.
 - ii) मर्मदृष्टीमुलक अध्ययनाचे स्वरूप, फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- i) थॉनडाईकचे अध्ययन नियम
- ii) ग्रहणाचा अध्ययनावर होणारा परिणाम
- iii) दिग्दर्शन पद्धतीचे फायदे
- iv) उच्चशिक्षणासमोरील आव्हाने
- v) चर्चा पद्धतीच्या मर्यादा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1701

[Total No. of Pages : 2

[6537]-581

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC-1E MG5 : Group Theory

(2019 Pattern) (Semester - V) (35343)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Give an example of an infinite non abelian group.
- b) Write the number of elements in A_6 and D_4 .
- c) Define a group of permutations on n elements.
- d) True or false? Every group of prime order is abelian. Justify.
- e) Let $\phi : R^* \rightarrow R^*$ under multiplication be given by $\phi(x) = x^2$. Check whether ϕ is a group homomorphism.
- f) Define centre of a group G .
- g) Define a simple group G .

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) In a group G with binary operation $*$, prove that there is only one element e in G such that $e * x = x * e = x$ for all $x \in G$.
- b) State and prove the division algorithm for integers.
- c) If r and s are relatively prime and if r divides $s \times m$, then prove that r must divide m .

P.T.O.

- d) If $\phi : G \rightarrow G'$ is a group homomorphism, then prove that $\text{Ker}(\phi)$ is a normal subgroup of G .
- e) If G is a group with binary operation $*$, and if a and b are any elements of G , then prove that the linear equations $a * x = b$ and $y * a = b$ have unique solutions x and y in G .
- f) Let G be a group and suppose $a \in G$ generates a cyclic subgroup of order 2 and is the unique such element. Then show that $ax = xa$ for all $x \in G$.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Let A be a nonempty set, and let S_A be the collection of all permutations of A . Then prove that S_A is a group under permutation multiplication.
- b) List all elements of S_3 . Is S_3 abelian? Justify.
- c) Consider the cycles $(1, 3, 5, 7)$ and $(2, 1, 5, 6)$ in S_7 . Compute $(1, 3, 5, 7)(2, 1, 5, 6)$ and $(2, 1, 5, 6)(1, 3, 5, 7)$. Are they equal?
- d) Prove that a factor group of a cyclic group is cyclic.
- e) Compute the factor group $(Z_4 \times Z_6)/(2, 3)$.
- f) Write down all elements of the group D_4 .

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) State and prove Lagrange theorem for finite groups. Is the converse of Lagrange theorem for finite groups true?
- b) State and prove Cayleys theorem.
- c) Let p and q be distinct prime numbers. Find the number of generators of the cyclic group Z_{pq} . Also find the number of generators of the cyclic group Z_{p^2} .
- d) Let $\phi : G \rightarrow G'$ be a group homomorphism. Then prove that
 - i) If e is the identity element in G , then $\phi(e)$ is the identity element e' in G' .
 - ii) If $a \in G$ then $\phi(a^{-1}) = \phi(a)^{-1}$.

[6537]-582

T.Y. B.A.

MATHEMATICAL STATISTICS (General - IV)**CC2E-ST-33275 : Theory of Estimation****(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V)****Time : 2½ Hours]****[Max. Marks : 70****Instructions to the candidates:**

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Symbols and abbreviations have their usual meaning.

Q1) Attempt each of the following :A) In each of the following cases, choose the correct alternative : **[1 each]**

- i) Let X_1, X_2 and X_3 be iid random samples drawn from Poisson distribution with parameter θ . The efficiency of $T_1 = (X_1 + 2X_2 + 3X_3)/6$ w.r.t. $T_2 = (X_1 + X_2 + X_3)/3$ is,

a) 0.56	b) 0.85
c) 0.62	d) 0.96

- ii) Let T is an unbiased estimator of θ . Then biased estimator of θ^2 is,

a) T^2	b) $2T$
c) $\sqrt{T}$	d) $\sqrt{2T}$

- iii) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from $N(\mu, \sigma^2)$ distribution. Then which of the following statement is correct?

- a) $\sum x^2$ is sufficient statistic of σ^2
- b) $\sum x^2$ is sufficient statistic of μ
- c) $\sum (x - \bar{x})^2$ is sufficient statistic of σ^2
- d) $\sum x^2$ is not sufficient statistic of σ^2

- iv) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from distribution

with P.D.F. $f(x, \theta) = \frac{\theta}{x^{\theta+1}}; x \geq 1; \theta > 0$ Then sample mean is

consistent estimator of,

a) $\frac{\theta}{\theta-1}$	b) $\frac{\theta}{\theta+1}$
c) $\frac{\theta+1}{\theta}$	d) $\frac{\theta-1}{\theta}$

P.T.O.

- v) Let X be a random variable with P.D.F. as. $f(x,p) = \theta x^{\theta-1}; 0 < x < 1; \theta > 0$ The moment estimator of θ is,

a) $\frac{\bar{x}-1}{\bar{x}}$

b) $\frac{1}{\bar{x}+1}$

c) $\frac{\bar{x}}{1-\bar{x}}$

d) $\frac{1}{\bar{x}}$

- B) In each of the following, state whether the given statement is true or false :

[1 Each]

- i) Let $X \rightarrow \text{Poisson}(\theta)$ distribution then sample variance is always moment estimator of θ .
- ii) Let $X \rightarrow N(\theta, 1)$ distribution then parameter space for θ is $(-\infty, \infty)$
- iii) Variance of MVUE is always smaller than variance of MVBUE.
- iv) Let $X \rightarrow \exp(\theta)$ distribution then $T = \bar{x} - 1$ is an unbiased estimator of θ .
- v) M.L.E. is always a function of sufficient statistic.

Q2) Attempt any four of the following.

[5 each]

- a) Let X be a random variable having p.d.f. as, $f(x,\theta) = \frac{1}{\theta}; 0 < x < \theta; \theta > 0$
Find maximum likelihood estimate (M.L.E.) of θ .
- b) Define an unbiased estimator. Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' iid samples drawn from Binomial (n, p) distribution. Find unbiased estimator of p .
- c) Let X_1 and X_2 be '2' iid samples drawn from χ_n^2 distribution. Let $T_1 = X_1 + 1$ and $T_2 = 3X_1 - 2X_2$. Find the relative efficiency of T_1 with respect to T_2 .
- d) Define BLUE. Let X_1, X_2, X_3 be three random samples drawn from Poisson distribution with parameter λ . Let $T_1 = 4X_1 - 2X_2 - X_3$ and $T_2 = (X_1 + X_2)/2$ be the two estimators then show that T_1 and T_2 are the unbiased estimators of λ . Also, find BLUE among T_1 and T_2 .
- e) Explain the concept of sufficiency. Show that $T = X_1 + 2X_2$ is not a sufficient statistic for μ if X_1 and X_2 be the two random samples drawn from $N(\mu, 1)$ distribution.
- f) Let $X \rightarrow \exp(1/\theta)$ distribution find the moment estimators of θ, θ^2 and θ^3 .

Q3) Attempt any four of the following :

[5 each]

- a) Prove that if T is consistent estimator of θ and $\phi(.)$ is a continuous function then $\phi(T)$ is consistent estimator of $\phi(\theta)$.
- b) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from Bernoulli (θ) distribution then show that $\sum X_i$ is sufficient statistic for θ .
- c) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from $N(\mu = 5, \sigma^2)$ distribution then show that, $T = \frac{1}{n} \sum (x - \mu)^2$ is sufficient statistic for σ^2 .
- d) Define an estimator and mean square error of an estimator. Distinguish between estimator and estimate.
- e) Let T_1 and T_2 are two unbiased estimators of θ based on random sample of size n_1 and n_2 respectively. Let σ_1^2 and σ_2^2 be variance of T_1 and T_2 respectively. Obtain linear combination of T_1 and T_2 which is unbiased for θ and has minimum variance. Also, find this minimum variance.
- f) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be 'n' random samples drawn from $N(\mu, \sigma^2)$ distribution then show that $\bar{X}$ is a MVBUE of μ .

Q4) Attempt any two of the following :

- a) i) Prove that, if MVBUE exists for θ then MVBUE exists for $\phi(\theta)$ where $\phi(.)$ is a linear function. **[5]**
ii) Prove that, if T is sufficient for θ then $\phi(T)$ is also sufficient for θ provided $\phi(.)$ is one to one and onto function. **[5]**
- b) i) Let $X_1, X_2, \dots, X_n$ be iid random samples of size 'n' drawn from Poisson distribution with mean θ . Show that, sample mean is consistent estimator of θ . **[5]**
ii) Let $\{2.5, 2.3, 4.2, 5.9, 8.6, 4.9, 5.8, 6.3, 6.7, 7.9\}$ be 10 random samples drawn from $\exp(\theta)$ distribution. Find moment estimator of θ . **[5]**
- c) State and prove Fisher-Neyman factorization theorem for discrete probability distribution. **[10]**
- d) Define confidence interval and confidence coefficient. Derive $100(1-\alpha)\%$ confidence interval for variance (σ^2) of normal distribution with mean μ known and μ unknown. **[10]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1703

[Total No. of Pages : 3

[6537]-584

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC-2E AMG5 : Real Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - V) (35344)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Write a negation of the statement of “ $\exists x \forall y$ such that $x + y > 0$ ”.
- b) Express the following statement using quantifiers:

$$\lim_{x \rightarrow 0} x \sin \frac{1}{x} = 0$$

- c) Using $\epsilon - N$ definition of limit of a sequence, prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{\sqrt{5n}} = 0$.

- d) Test the convergence of $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2n-1}{3n+5}$.

- e) Define bounded sequence of real numbers and give an example of a bounded sequence of real numbers which is not convergent.

- f) Find $\liminf$ of the sequence $\left\{1 - \frac{1}{n}\right\}_{n=1}^{\infty}$.

- g) Define conditional convergence of the series of real numbers.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Prove that the intervals $[1, 2]$ and $[10, 100]$ have same cardinality.
- b) Prove that $A \wedge B$ is logically equivalent to $\sim ((\sim A) \vee (\sim B))$.
- c) Is intersection of two uncountable sets is uncountable? How about their union? Justify.
- d) If $f(x) = e^{5x}$ and $g(x) = \cos x$ then prove that f is a one to one but not on to and g is neither one to one nor on to.
- e) If A and B are two countable sets then prove that $A \times B$ is countable.
- f) Prove that the collection $\mathcal{P}$ all polynomials with integer coefficients is countable.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Prove that the sequence $\{\log(1/n)\}_{n=1}^{\infty}$ diverges to minus infinity.
- b) Suppose $\{S_n\}_{n=1}^{\infty}$ is sequence of real numbers such that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{S_n - 1}{S_n + 1} = 0$ then prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = 1$.
- c) Prove that the series $(a_1 - a_2) + (a_2 - a_3) + (a_3 - a_4) + \dots$ converges if and only if the sequence $\{a_n\}_{n=1}^{\infty}$ converges.
- d) If $\{s_n\}_{n=1}^{\infty}$ and $\{t_n\}_{n=1}^{\infty}$ are two sequences of real numbers such that $\lim_{n \rightarrow \infty} s_n = L$ and $\lim_{n \rightarrow \infty} t_n = M$ then prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} s_n t_n = LM$.
- e) Prove that every Cauchy sequence of real numbers is convergent.
- f) Prove that if $\{|s_n|\}_{n=1}^{\infty}$ converges to 0 then $\{s_n\}_{n=1}^{\infty}$ converges to 0.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n}$ is divergent.
- b) Define the class l^2 of sequences. State and prove the Minkowski inequality.
- c) If $\{a_n\}_{n=1}^{\infty}$ is a nonincreasing sequence of positive real numbers then prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} 2^n a_{2^n}$ and $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ converge or diverge together.
- d) i) Show that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)}$ is convergent.
- ii) Show that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(\log n)^2}$ is convergent.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1704

[Total No. of Pages : 4

[6537]-585

T.Y. B.A.

G - 3 : LOGIC AND PRINCIPLES OF REASONING

CC-1E : Logic and Methodology of Science - I

(2019 Pattern) (Semester - V) (35363)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Three of the following questions in 50 words. [15]

- a) Explain the concept of Science.
- b) Explain the Nature of Hypothesis.
- c) What is Fact?
- d) What is a working hypothesis?
- e) What is Pure Science? Explain with appropriate examples.

Q2) Write short notes on any Three of the following in 50 words : [15]

- a) Uniformity of Nature
- b) Concept of theory
- c) Causal Laws
- d) Applied science
- e) Kinds of Hypothesis

Q3) Answer Two of the following questions in 200 words. [20]

- a) Explain Theory of causation.
- b) Explain the relation between values and science.
- c) What are the conditions of good hypothesis?

P.T.O.

Q4) Answer any One of the following questions in 400 words. [20]

- a) Explain in detail the difference between common sense and science.
- b) Explain in detail the concept of causation of Aristotle.

Total No. of Questions : 4]

PE-1704

[6537]-585

T.Y. B.A.

G - 3 : LOGIC AND PRINCIPLES OF REASONING

CC-1E : Logic and Methodology of Science - I

(2019 Pattern) (Semester - V) (35363)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) विज्ञान ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) सिद्धांतकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
क) तथ्य म्हणजे काय?
ड) कामचलाऊ सिद्धांतकल्पना म्हणजे काय?
इ) शुद्ध शास्त्रे म्हणजे काय? उदाहरणे देऊन सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) नसर्गएकविधता.
ब) सिद्धांत संकल्पना.
क) कार्यकारण नियम.
ड) उपयोजित शास्त्रे
इ) सिद्धांतकल्पनेचे प्रकार.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) कारण संकल्पना विशद करा.
ब) मूल्य आणि विज्ञान यातील संबंध विशद करा.
क) उचित सिद्धांत कल्पनेच्या अटी कोणत्या?

प्रश्न 4) खालील कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) व्यावहारिक ज्ञान व विज्ञान यांमधील फरक सविस्तर विशद करा.
- ब) ऑरिस्टॉटलची कारण संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1705

[Total No. of Pages : 4

[6537]-586
T.Y. B.A.
SOCIOLOGY
CC-1E : Crime and Society
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35373)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (Any three) : **[15]**

- a) Open prison.
- b) Labelling theory.
- c) Environmental crimes.
- d) White collar crime.
- e) Crime and role of media.

Q2) Answer the following question in 50 words each (any three) : **[15]**

- a) Discuss the criminalization of politics.
- b) Write characteristics of crime.
- c) Explain concept of Parol.
- d) Write a Neo-Marxist perspective of crime.
- e) State the causes of crime against women.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Explain the causes of crime.
- b) Elaborate the cyber crime.
- c) Explain the meaning and causes of terrorism.
- d) Explain in detail crimes against women.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions in 300 words (Any one).

[20]

- a) Explain the crime Against SCs, STs and DTNTs.
- b) Define Juvenile delinquency and explain the causes of Juvenile delinquency.

Total No. of Questions : 4]

PE-1705

[6537]-586
T.Y. B.A.
SOCIOLOGY
CC-1E : Crime and Society
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35373)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) [15]
- अ) खुले कारागृह.
ब) लेबलिंग सिद्धांत.
क) पर्यावरणीय गुन्हे.
ड) पांढरपेशीय गुन्हा.
इ) गुन्हा व प्रसारमाध्यमांची भूमिका.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) [15]
- अ) राजकारणातील गुन्हेगारीकरणावर चर्चा करा.
ब) गुन्ह्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
क) अभिवचन संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) गुन्ह्याचा नवमाक्सवादी दृष्टिकोन लिहा.
इ) स्त्रीयांविरुद्ध होणाऱ्या गुन्ह्याची कारणे सांगा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) [20]
- अ) गुन्ह्याची कारणे स्पष्ट करा.
ब) संगणकीय गुन्ह्याचे वर्णन करा.
क) दहशतवादाचा अर्थ सांगून दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.
ड) स्त्रीयांविरुद्धी गुन्हे सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा (कोणताही एक)

[20]

- अ) अनुसूचित जाती, जमाती आणि विमुक्त भटक्या जमाती विरुद्धचे गुन्हे विशद करा.
- ब) बालगुन्हेगारीची व्याख्या व कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE1706

[6537]-587

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

CC-2E : Work and Society

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - V) (35374)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on. (Any Three) **[15]**

- a) Manorial system
- b) Domestic Production system
- c) Meaning of Unorganized Sector
- d) Surveillance
- e) Macdonaldization

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any Three) **[15]**

- a) Explain the meaning of Contract work.
- b) Describe the Japanese model of work.
- c) Explain the impact of information technology in service sector.
- d) Write the meaning of Emotional Labour.
- e) Describe the flexibility of work in post industrial society.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) **[20]**

- a) Write the characteristics of Bureauracy.
- b) Discuss the work theory of feminization.
- c) Write the characteristics of factory production system.
- d) Write the theory of Scientific management.

Q4) Answer the following question in 300 words each. (Any one) **[20]**

- a) Explain the theory of informalization work.
- b) Explain the problem of Bureauracy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE1706

[6537]-587

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

CC-2E : Work and Society

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - V) (35374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) सरंजामदारी पद्धत
- ब) कुटुंब उत्पादन पद्धती
- क) असंघटीत क्षेत्राचा अर्थ
- ड) सर्विलीयंस
- इ) मक्डोनालडायझेशन

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) करारावरील कामाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ब) कार्याचे जापनीज मॉडेल स्पष्ट करा.
- क) माहिती तंत्रज्ञानाचा सेवाक्षेत्रावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- ड) भावनिक श्रमाचा अर्थ लिहा.
- इ) उत्तर औद्योगिक समाजातील कामाची लवचिकता विषद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) स्त्रीवादी कार्याच्या सिद्धांतावर चर्चा करा.
- क) कारखाना उत्पादन पद्धतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) शास्त्रीय व्यवस्थापनाचा सिद्धांत लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) अनौपचारिकीकरण कार्याचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) नोकरशाहीच्या समस्या लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE1707

[Total No. of Pages : 3

[6537]-588

T.Y.B.A.

STATISTICS (General - III)

CC 1E ST -33875 : DESIGN AND ANALYSIS OF EXPERIMENTS
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35385)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of statistical tables and calculator is allowed.
- 4) Symbols and Abbreviations have their usual meaning.

Q1) Attempt each of the following.

[1 each]

A) In each of the following cases, choose the correct alternative:

- a) The number of parameters involved in the model of Latin Square Design with 3 treatments are
 - i) 9
 - ii) 12
 - iii) 6
 - iv) 10
- b) 2^4 factorial experiment is an experiment with
 - i) 2 factors, 4 levels per factor.
 - ii) 4 factors, 2 levels per factor.
 - iii) 2 factors, 2 levels per factor.
 - iv) 4 factors, 4 levels per factor.
- c) Which among the following principles of design of experiment is used in LSD
 - i) Replication
 - ii) Randomization
 - iii) Local Control.
 - iv) All of the above.
- d) All the main effects in 2^3 factorial experiments are
 - i) Non -linear orthogonal contrasts
 - ii) Linear orthogonal contrasts
 - iii) Linear non-orthogonal contrasts
 - iv) not contrasts

P.T.O.

- e) The value of 'b' in the following ANOVA table is

Source of Variability	Degrees of freedom	Sum of Squares	Mean Sum of Squares	F
Treatment	5	25	c	1.25
Error	b	a	4	
Total	19	81		

i) 19

ii) 4

iii) 14

iv) 24

- B) In each of the following, state whether the given statement is true or false: **[1 each]**

- As variability due to chance decreases, the value of F-ratio in Analysis of Variance (ANOVA) will increase.
- Normality of experimental error (ϵ_{ij}) is one of the assumptions of LSD.
- The number of experimental units required in RBD with 5 treatments and 5 blocks is 20.
- Analysis of Variance (ANOVA) is used to compare the standard deviations of several populations.
- The least square estimator of parameter α_1 in completely randomized design (CRD) is $\hat{\alpha}_1 = \bar{x}_1$.

Q2) Attempt any four of the following.

[5 each]

- State Cochran's theorem. How it is used in completely randomized design (CRD)?
- Show that mean sum of squares due to error is unbiased estimator of error variance σ^2 in RBD.
- State the model for Latin square design (LSD) with assumptions. Give the break up of total sum of squares into various components.
- Obtain the least squares estimators of parameters involved in Latin square design (LSD).
- Explain the terms main effect and Interaction effect in 2^2 factorial experiments.
- Discuss one way and two way classification of designs.

Q3) Attempt any four of the following. **[5 each]**

- a) Describe the basic principles of replication and randomization in design of experiments.
- b) Explain partial confounding in factorial experiments. Give an arrangement of the treatment combination of 2^3 factorial experiments where treatment combinations (AB), (AC), (BC) and (ABC) are confounded. (Each replication is divided into two blocks each of size 4).
- c) Explain Yate's procedure to obtain factorial effect totals in 2^3 factorial experiment.
- d) Write a note on uniformity trials.
- e) Compute the relative efficiency of LSD with respect to RBD by using
 - i) Rows as blocks
 - ii) Columns as blocks based on the following information:
Treatment Sum of Squares = 35 Row Sum of Squares = 32
Column Sum of Squares = 8 Total Sum of Squares = 130
Number of Rows = 4
- f) Obtain the partition of total sum of squares in CRD.

Q4) Attempt any two of the following.

- A) State the model for RBD with assumptions. Also obtain the least squares estimators of parameters involved in this model. **[10]**
 - B) a) Define following terms: **[5]**
 - i) Experiment
 - ii) Treatment
 - iii) Block
 - iv) Experimental Error
 - v) Precision - b) Obtain the formula of efficiency of RBD over corresponding CRD. **[5]**
- C) a) State two real life situations where Latin square design(LSD) can be applied. **[6]**
Also explain how the basic principles of design of experiments are used in those situations. **[4]**- b) State the hypotheses involved in Latin square design(LSD) for testing significance of rows and columns.
- D) a) Explain the procedure for statistical analysis of 2^2 factorial design. **[5]**- b) Explain the general idea of confounding in factorial experiments. **[5]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1708

[Total No. of Pages : 4

[6537]-589

T.Y. B.A.

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND
ARCHAEOLOGY (General Paper - III)**

**CC-1E : Religion and Philosophy in Ancient India
(2019 Pattern) (Semester - V) (35183)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words : [15]

- a) Discuss the classification of Rigvedic Gods by Mores Bloomfield.

OR

- b) Describe the main teachings of Bhagwān Mahāvira.

Q2) Answer the following questions in 300 words : [15]

- a) Explain the causes for the rise of Buddhism.

OR

- b) State the principles of the philosophy of Chārvāka.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) : [20]

- a) Write a note on Bhagvadgītā.
- b) State the difference between Shvetambar and Digambar sects.
- c) Explain the life of Bhagwan Buddha.
- d) Discuss the various sects in Vaishnavism.

P.T.O.

Q4) Short Notes (Any Four) :

[20]

- a) Brahmana Texts.
- b) Puraṇas.
- c) Tirthankars.
- d) Mahayana Buddhism.
- e) Virashaiva cult.
- f) Ajit Keshakambali.

Total No. of Questions : 4]

PE-1708

[6537]-589

T.Y. B.A.

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND
ARCHAEOLOGY (General Paper - III)**

**CC-1E : Religion and Philosophy in Ancient India
(2019 Pattern) (Semester - V) (35183)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. [15]

अ) मॉरेस ब्लूमफील्ड यांनी केलेल्या ऋग्वेदीय देवतांच्या वर्गीकरणाची चर्चा करा.

किंवा

ब) भगवान महावीरांची प्रमुख शिकवण वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. [15]

अ) बौद्ध धर्माच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) चार्वाकाच्या तत्त्वज्ञानातील तत्त्वे सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) [20]

अ) भगवद्गीता यावर टीपण लिहा.

ब) श्वेतांबर आणि दिगंबर संप्रदायातील फरक सांगा.

क) भगवान बुद्धांचे जीवन-चरित्र स्पष्ट करा.

ड) वैष्णव संप्रदायातील विविध पंथांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) ब्राह्मण ग्रंथ
- ब) पुराणाक्ष
- क) तीर्थंकर
- ड) महायान बौद्ध धर्म
- इ) वीरशैव पंथ
- फ) अजित केशकंबळी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1709

[Total No. of Pages : 3

[6537]-590

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

FMG-5 : C Programming

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35345) (SEC-1C)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five questions of the following :

[10]

- a) Define string constant.
- b) Suppose a, b, c are integer variables assigned the values $a = 8$, $b = 3$ and $c = -5$. Determine the value of the following expression : $(a * c) \% b$.
- c) What is an expression?
- d) What is the purpose of break statement?
- e) Explain the meaning of the following array initialization `charflag[4] = {'T', 'R', 'U', 'E'}`.
- f) Define floating point constant.
- g) Write the syntax for if - else statement.

P.T.O.

Q2) Attempt any FOUR of the following questions :

[20]

- a) Write a short note on printf function.
- b) Describe the five basic arithmetic operators. Summarize the rules associated with their use.
- c) Name and describe the four basic types of constant in C.
- d) Write a note on relational and logical operators in C.
- e) Write a note on gets and puts function.
- f) Write a C program to calculate the average of n-numbers.

Q3) Attempt any four of the following questions :

[20]

- a) Write a note on multidimensional array.
- b) Explain each of the following with an illustration :
 - i) User defined function
 - ii) Library function
- c) Write a C-program to calculate volume and area of a sphere.
- d) What is the purpose of while statement? When is the logical expression evaluated? What is the minimum number of times a while loop can be executed?
- e) Summarize the rules governing the return statement. Can multiple expressions be included in return statement. Can multiple return statements be included in a function.
- f) Give a list of commonly used conversion characters in data output with their meaning.

Q4) Attempt any two of the following questions :

[20]

- a) Write a C program that reorders a set of integers from smallest to largest.
- b) Write a C-Program that reads two tables of integers into the computer and calculates the sum of the corresponding elements.
- c) Write a note on function prototype.

d) Write the output of the following program.

```
# include <stdio.h>
# define ROWS 3
# define COLUMNS 4
void sub 1 (int z [ ] [columns]);
main ( )
{
    static int z [ROWS] [COLUMNS] = {1,2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,
        10, 11, 12};
        Sub1(z)
}
void sub1 (int x [ ] [4])
{int a, b, c;
for (b = 0; b < columns; ++b)
{
    c = 0;
        for (a = 0; a < ROWS; ++a)
            printf
            if (x[a][b]>c) c = x [a] [b];
            printf ("%d", c);
        }
    return;
}
```

[6537]-591

T.Y. B.A.

APPLIED STATISTICS

SEC 1C-ST-34175 : Continuous Distributions and Tests of Significance

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35413)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator and statistical tables is allowed.*
- 4) *Symbols and abbreviations have their usual meanings.*

Q1) Attempt each of the following :

A) Choose the correct alternative in each of the following : [1 each]

- i) Which of the following is an example of continuous random variable (r.v.)?
 - a) Tossing of two coins
 - b) Rolling of two dice
 - c) Height of a student in inches
 - d) Number of colour balls in urn
- ii) If $X \rightarrow N(10, 25)$, $Y \rightarrow N(12, 16)$, and both are independent r.v.s, then $X + Y$ follows _____
 - a) $N(12, 41)$
 - b) $N(2, 9)$
 - c) $N(10, 41)$
 - d) $N(22, 41)$
- iii) The standard error of the sample mean is _____
 - a) σ/n
 - b) σ^2/n
 - c) $\frac{\sigma}{\sqrt{n}}$
 - d) $\sqrt{n} / \sigma$
- iv) The error in which we accept H_0 when it is false is called as _____ error.
 - a) Type I
 - b) Type II
 - c) sampling
 - d) population
- v) Which of the following test is used to compare the proportion of two populations?
 - a) t test
 - b) Chi-square test
 - c) Z test
 - d) F test

P.T.O.

B) State whether each of the following statement is true or false.[1 Each]

- i) In t-test, value of test statistics is always positive.
- ii) For $N(\mu, \sigma^2)$ distribution, the value of probability density function always lies between 0 and 1.
- iii) The normal distribution is mesokurtic and symmetric.
- iv) For single population proportion, one must use Z test statistics.
- v) Distribution function of a random variable (r. v.) is a non-increasing function.

Q2) Attempt any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) State the probability density function of normal distribution with mean μ and variance σ^2 . Also, state any four properties of normal distribution.
- b) State the central limit theorem (CLT) and write any two real-life situations where it is used.
- c) Explain the procedure of testing the equality of two population proportions based on large samples.
- d) IF $X \rightarrow N(15, 25)$ find A) $P(X > 10)$, B) $P(9 < X < 17)$.
- e) Theory predicts that the proportion of beans in 3 groups A, B and C should be in the ratio 1 : 2 : 3. In an experiment on 300 beans the frequencies in the three groups were found to be 45, 105 and 150 respectively. Does the experiment support the theory? Justify? Use 5% level of significance.
- f) Verify whether the following function is a probability density function or not

$$f(x) = \begin{cases} 3x^2 & : 0 \leq x \leq 1 \\ 0 & ; \text{otherwise} \end{cases}$$

Also compute $P(0.2 < x, < 0.6)$.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Define the following terms :
 - i) Critical region
 - ii) Level of significance
 - iii) Null hypothesis
 - iv) One-sided hypothesis
 - v) Random Sample
- b) A bank teller serves customers standing in the queue one by one. Suppose that the service time X_i for customer i has $E(X_i) = 2$ minutes and $V(X_i) = 1$ minute. It is assumed that service times for different bank customers are independent. Let Y be the total time the bank teller spends serving 50 customers. Find $P(90 < Y < 110)$.

- c) What is standard normal variate? Write the procedure of calculations of probabilities for normal distribution with mean μ and variance σ^2 .
- d) Describe the test for a population mean based on the normal distribution.
- e) Find the value of k if following is the p. d. f. of a r. v. X:

$$f(x) = \begin{cases} kx(2-x); 0 \leq x \leq 2 \\ 0 & ; \text{otherwise} \end{cases}$$

Also find $P(X < 1)$

- f) Describe the chi-square test for variance.

Q4) Attempt any two of the following :

- a) i) State weak law of large numbers. Give any three real-life examples of it. **[5]**
- ii) In a random sample of 800 students from rural area, 200 were found to be studious. In a random sample of 1000 students from urban area, 350 were found to be studious. Test whether students' studiousness is the same for both populations at 1% level of significance. **[5]**
- b) i) Describe briefly the large sample test for testing $H_0: \mu_1 = \mu_2$ against $\mu_1 < \mu_2$ **[5]**
- ii) The height of students in NCC follows normal distribution with mean 175 cm and standard deviation 7cm. In a team of 500 students of NCC, how many lies between 170 cm and 180 cm. **[5]**
- c) i) The following data give diameters of rods (in cm.) of two companies A and B Company :

A	6.4	6.8	7.2	6.6	7.1	7.0	6.5	7.1	6.9	7.3
B	6.9	6.5	6.6	7.4	6.2	6.8	7.0	7.3	7.1	7.2

Test whether variances in the diameter of rods supplied by A and B are equal. Use 5% l.o.s. **[8]**

- ii) Define population with one illustration. **[2]**

- d) i) The hours of sleep for 10 patients before and after giving a new drug are recorded. To Test whether there is a significant difference in the average hours of sleep at 5% level of significance. **[6]**

Patient no.	1	2	3	4	5	6
Hours of sleep (Before)	6	5	7	7	8	9
Hours of sleep (After)	7	8	7.5	9	7	6.5

- ii) For the following 2 x 2 contingency table, test whether the education of daughter is associated with the education of mother at 5% l. o. s. **[4]**

Education of mother	Education of daughter	
	Under graduate	Post graduate
Under graduate	23	15
Post graduate	15	47

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1711

[Total No. of Pages : 4

[6537]-592

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

CC-1E : Aesthetics and Religious Philosophy
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - V) (35423)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. [15]

- i) What is Performing Arts?
- ii) Explain, Aesthetics is a normative science.
- iii) Briefly explain Croce's theory of 'Art as Intuition'.
- iv) State the nature of Philosophy of Religion.
- v) What is International Terrorism.

Q2) Write short notes on any three of the following in 100 words each. [15]

- i) Beautiful
- ii) Purposes of Art
- iii) Form and Content of Art
- iv) Difference between Religion and Science
- v) Secularism

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- i) Explain fully the nature of Aesthetics judgement.
- ii) What is Art? State the different types of Arts.
- iii) What is Evil? State the nature of problem of Evil in Indian view.

Q4) Answer any one the following questions in 400 words. **[20]**

- i) Elaborately explain the types of Religion.
- ii) What is Rasa? Explain the types of Rasa mentioned by Bhartmuni.

Total No. of Questions : 4]

PE-1711

[6537]-592

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

CC-1E : Aesthetics and Religious Philosophy
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - V) (35423)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [15]

- i) सादरीकरणात्मक कला म्हणजे काय?
- ii) सौंदर्यशास्त्र हे आदर्शवादी शास्त्र आहे. स्पष्ट करा.
- iii) 'कला म्हणजे आविष्कार' हा क्रोचेचा सिद्धांत थोडक्यात विशद करा.
- iv) धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप सांगा.
- v) आंतरराष्ट्रीय दहशतवाद म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा. [15]

- i) सुंदरता
- ii) कलेचा हेतू
- iii) कलाकृतीचा आकार व आशय
- iv) धर्म आणि विज्ञान यातील फरक
- v) धर्मनिरपेक्षतावाद

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]

- i) सौंदर्यवाचक विधानांचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.
- ii) कला म्हणजे काय? कलेचे विविध प्रकार सांगा.
- iii) दुरीत म्हणजे काय? भारतीय दृष्टीकोनातून दुरीत समस्येचे स्वरूप सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- i) धर्माचे प्रकार सविस्तर विशद करा.
- ii) रस म्हणजे काय? भरतमूनीनी विशद केलेले रसाचे प्रकार सांगा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-1712

[Total No. of Pages : 3

[6537]-593

T.Y. B.A.

ENGLISH

SEC 1C : Enhancing Employability Skills

**Prescribed Text : Aspirations : English for Careers (Board of Editors,
Orient Blackswan)**

(2019 Pattern) (Semester - V) (Old G3) (35333)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Choose the correct alternatives . (Any ten) :

[10]

- i) A writer of graphic novels would be working with the _____ genre of creative writing.
 - a) Library
 - b) Technical
 - c) Scientific
 - d) Technological
- ii) Great creative writing is the result of careful _____.
 - a) Observation
 - b) Discussion
 - c) Speech
 - d) Formatting
- iii) Creative writing is _____.
 - a) a Talent
 - b) a Skill
 - c) Speech
 - d) Both talent and skill
- iv) Live translation of oral discourse is carried out by _____.
 - a) Jornalists
 - b) Ambassadors
 - c) Interpreters
 - d) Transcriptionists
- v) A good translation must combine _____ and _____.
 - a) Accuracy and creativity
 - b) Accuracy and correctness
 - c) Clarity and complexity
 - d) Naturalness and artificiality
- vi) In depth analysis is part of _____.
 - a) srippets
 - b) headlines
 - c) leads
 - d) features

P.T.O.

Q3) Attempt the following in about 50 words each (Any three) : **[15]**

- a) What are the prominent features of English used for sales and customer service?
- b) Substantiate the qualities required for successful telemarketing.
- c) Summarise the fundamental elements of a presentation.
- d) Write a short note on - 'strategies for effective proposal writing'.

Q4) Attempt the following in about 50 words each (Any three) : **[15]**

- a) Summarise the 7C's model of communication.
- b) Write a short note on 'elements of communication process'.
- c) Differentiate between verbal and non-verbal communication.
- d) Describe the major stages in the process of 'problem solving skills'.

Q5) Attempt the following (Any Five) **[20]**

- a) Write an informal dialogue between two friends about their favourite food.
- b) Write a formal dialogue between a teacher and student about a 'National Education Policy'.
- c) Introduce formally our friend to your uncle.
- d) Draft three slides of power point presentation of the topic of your choice,
- e) You are the team leader of your group. How will you motivate your group for achieving good team work from them?
- f) Deliver a speech to the audience on 'Benefits of creative writing'.
- g) What preparation will you make for facing an interview?
- h) Draft an attractive sales letter for all the existing customers of your organization highlighting a product of your own choice.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PE-1713

[Total No. of Pages : 3

[6537]-594

T.Y. B.A. (Vocational)

FUNCTIONAL ENGLISH

**Paper - V : Introduction to Print Media and Writing for
Mass Media and Key Competency Modules
(2019 Pattern) (Semester - V) (35851)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in short :

[14]

- a) What is 'intro' in the News Writing'?
- b) What are the different contents of main body in 'News Writing'?
- c) What are the various types of News Media?
- d) Precision is one of the characteristics of New. Why?
- e) What is meant by authenticity of News?
- f) Why 'simplicity' of news is important?
- g) Regional News attracts the attention of local people. Why?
- h) Why 'International News' are important?
- i) What do you mean by 'Commercial News'?
- j) Why 'electronic media' is effective than 'print media'?
- k) Why Print Media uses simple language in the News?
- l) Why electronic Media uses descriptive or elaborative language?
- m) The Column writing is essential component of newspaper. Why?
- n) Who writes columns in newspaper?

P.T.O.

Q2) Prepare a news items in 150 words based on the points given below : [6]

- The Hindu
- Napier - 22nd Nov. 2022
- Rain hit 3rd T20I ends in alie
- Heavy Rain Fall at McLean Park
- The final between India and New Zealand ends in tie via Duckwork Lewis Method
- Indian bowlers show brilliant bowling
- New Zealand scores 160 runs
- India while batting the skipper Hardik Pandya hit an unbeaten 30 runs in 18 balls
- India were 75 in 09 over loosing 4 wickets
- Rain stops the match
- The match couldn't be resumed
- DLS was applied, match ends in tie
- India wins the series

Q3) a) Write a job application letter to be sent in response to the following advertisement. [8]

Wanted

An experienced typist with good knowledge of English and Marathi
contact to : Times of India, Pune - 06

b) Write a letter to the editor of the daily 'Lokmat' highlighting the issue of irregular drinking water supply in your area. [8]

Q4) a) Write a script for a short advertisement based on the given data. [8]

- b) Write taglines for an advertisement based on the description. (any two) [4]
- i) Tata Salt
 - ii) Jio mobile
 - iii) Pepsodent
 - iv) Coca-cola

Q5) Answer the following questions in short on technical writing (any Three)[12]

- a) Technical writing as user documentation
- b) Features of technical writing
- c) Technical writer as a link between the product and the customer.
- d) Importance of English in technical writing
- e) Types of technical writing.

Q6) a) Write an e-mail message on given situation (Any two) : [6]

- i) You are the head of the cultural club. Write an email to your friend to invite him/her for the cultural event to be held next week.
 - ii) As a group leader, write an email to the 'Superintend of Holidays Home' at Mahabaleshwar for making a reservation for the stay of a group of 45 students of your college.
 - iii) Imagine you are in-charge of a social organization and you want to organize a 'cleanliness campaign' in a rural place. Draft an e-mail in proper format to be sent to the concerned authorities asking for necessary permission.
 - iv) Draft a email to a famous and distinguished personality to invite him/her for the prize distribution ceremony to be organised by the college.
- b) Write a blog post on given situation.

Imagine you are working for Radio Mirchi 94.3 as a script writer. Write a blog post in about 200 words on 'Today's Educational System'. [4]

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PE12237

[6537]-594CR

T.Y.B.A. (Vocational)

FUNCTIONAL ENGLISH-V

**Paper-V : Introduction to Print Media and Writing for Mass Media
and Key Competency Modules
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-V) (35851)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in short.

[14]

- a) What is 'intro' in the News writing?
- b) What is dateline in the News Writing?
- c) What are various types of News Media?
- d) 'Clarity' is one of the characteristics of News. Why?
- e) What is meant by 'authenticity' of News?
- f) Why 'objectivity' of news is important?
- g) Business news attracts the attention of people from corporate sector. Why?
- h) Why 'Political News' are important?
- i) What do you mean by 'Regional News'?
- j) 'Electronic media' is effective than 'Print Media'. Explain.
- k) Why print media uses simple language in the News?
- l) What are the limitations of print media?
- m) Mention the importance of column writing in News paper.
- n) Who writes columns in Newspaper?

P.T.O.

Q2) Prepare a news item in 150 words based on the points given below: [6]

PM Modi - GST India - Goods and Services Tax in India.

- Times News Network
- New Delhi
- Prime Minister Narendra Modi GST to strengthen growth, make economy more predictable.
- GST is tax that will bring equitable regime and turn the country in to one market.
- UN analysis - India will climb to third spot from current 10th in global ranking in two year.

Q3) a) Write a Job application letter to be sent in response to the following advertisement. [8]

Wanted:

An experienced sales Manager having good communication skills, minimum 3 years experience in sales department contact details:

The HR Manager, Mapro Pvt, Ltd, Mahabaleshwer

b) Write a letter to the editor of a newspaper complaining describing the bad condition of the roads in your area. [8]

Q4) a) Write a script for a short advertisement based on given data. [8]

b) Write taglines for an advertisement based on the description. (Any two) [4]

- i) MDH Pavbhaji Masala
- ii) Shanti Amala Hair oil
- iii) Santoor soap
- iv) Whirlpool Refrigerator

Q5) Answer the following questions in short on technical writing. (Any three)[12]

- a) Define the term Technical writing.
- b) Significance of English in Technical writing.
- c) Nature and scope of Technical writing/communication.
- d) Building online communities through blogging.
- e) Instructions on how to use Mixer Grinder.

Q6) a) Write an e-mail message on given situation. (Any two) [6]

- i) Congratulate your younger sister by email as he has won the first prize in an inter-school debate.
- ii) Write an e-mail to the editor of a newspaper concerning about air and noise pollution in your area.
- iii) Write an e-mail to the editor of a newspaper concerning about evils of Junk food and its heavy consequences.
- iv) You are the head of the cultural club. Write an e-mail to your friend to invite him for the cultural programme to be held next week.

b) Write a blog post on given situation. [4]

Imagine you are working for the Indian Express as a Column writer. Write a blog post in 200 words on ‘Yoga and Meditation’.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-1714

[Total No. of Pages : 2

[6537]-595

T.Y. B.A. (Vocational)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Adventure Tourism - V (Theory Course)

(2019 Pattern) (Semester - V) (Paper - V) (35861)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer any eight (Around 20 words each) :

[16]

- a) Explain paragliding
- b) What is sky diving?
- c) Explain the concept of bungee jumping.
- d) What is ballooning in adventure tourism?
- e) Define hang gliding.
- f) Where is Nehru Institute of Mountaineering (NIM) located?
- g) Explain the concept of scuba diving.
- h) Explain the concept of safaris.
- i) Where is Himalayan Mountaineering Institute (HMI) located?
- j) Explain the term snorkeling.

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each) :

[18]

- a) What are some popular air-based adventure activities and how do they differ from each other?
- b) What types of equipment are commonly used in water-based adventure tourism?
- c) What are popular adventure tourism destinations and activities in India?
- d) What role does risk and uncertainty play in adventure compared to sports?

P.T.O.

Q3) Answer any two (Around 100 words each) : [16]

- a) Describe the essential equipment used in air-based adventure tourism?
- b) What are the safety measures and precautions one should take when participating in air-based adventures?
- c) What are the safety precautions to consider when participating in water-based adventure activities?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each) : [20]

- a) Where are some of the popular destinations in India for air-based adventure activities?
- b) How has the air-based adventure tourism industry evolved in recent years and what are some emerging trends in this field?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE12238

[6537]-595CR

T.Y.B.A. (Vocational)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Paper - V : Adventure Tourism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35861) (Theory)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer any eight (Around 20 words each) :

[16]

- a) Define adventure tourism
- b) Snorkeling
- c) Kayaking
- d) Surfing
- e) Rafting
- f) Hang gliding
- g) Hiking
- h) Define sports tourism
- i) Trekking
- j) Name any two land-based tourism site in India

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each).

[18]

- a) What are the elements of adventure tourism?
- b) Write any three equipment's required for air-based tourism.
- c) Define land-based adventure tourism and activities.
- d) Write detail note on sport tourism.

P.T.O.

Q3) Answer any two (Around 100 words each).

[16]

- a) Explain any two major adventure-based organizations in India.
- b) What is the importance of equipment's in adventure tourism?
- c) What is difference between soft and hard tourism activity?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each).

[20]

- a) What are the emerging trends of adventure tourism?
- b) What is the importance of tour-guide while going for adventure tourism?

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE1715

[6537]-596

T.Y. B.A.

FUNCTIONAL ENGLISH

**Entrepreneurship Development, Project Report & Oral
Communication in English, Advanced (Theory)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (35852) (Paper - VI)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write a short note on any three of the following : **[12]**

- a) Entrepreneur as career.
- b) SWOC/SOWT analysis.
- c) Functions of an Entrepreneur.
- d) Entrepreneurship development programme.

Q2) Write short notes on any three of the following : **[12]**

- a) Concept of SME's
- b) MIDC (Maharashtra Industrial Development Corporation)
- c) DIC (District Industry Center)
- d) EDII (Entrepreneurship Development Institute of India)

Q3) Attempt any two of the following : **[14]**

- a) Explain the meaning and concept of service industry.
- b) What are the types of service industry? Explain in brief.
- c) State the different between SME's and service industry.
- d) Discuss the process of registration for SME.

P.T.O.

Q4) Attempt any two of the following :

[16]

- a) Explain the elements of project report.
- b) Discuss the role of Techno Economic Feasibility Assessment in Enterprise.
- c) Discuss the types of Techno Economic Feasibility Assessment.
- d) How 'Techno Economic Feasibility Assessment' is conducted.

Q5) Write short notes on any four of the following :

[16]

- a) Payment of wages act
- b) Goods and service tax (GST)
- c) Income tax
- d) Factory Act
- e) Direct tax
- f) Story of successful entrepreneur

